

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

1.1 Сутність, необхідність та задача управління фінансами підприємства

Ускладнення умов господарства та перетворення, що відбуваються в економіці країни, кардинально змінюють ситуацію підприємницької діяльності. Спостерігається значне скорочення виробництва і погіршення фінансового стану підприємств. Тому в сучасних умовах важливими є питання фінансового оздоровлення підприємств і вдосконалення економічних механізмів. Проблеми ефективного управління підприємствами як на державному рівні, так і на рівні господарюючих суб'єктів, стають все більш актуальними.

Сучасний стан підходів щодо управління фінансами в розрізі управління фінансовим станом підприємств відображають праці Бірмана О.М., Бланка І.О., Білик М.Д, Бурковського В.В., Коваленко Л.О., Коробова М.Я., Павловської О.В., Притуляк Н.М. Поддєрьогіна А.М., Потій В.З, Ремньової Л.М., Слав'юка Р.А., Салиги С.Я., Терещенка О.О. та інших науковців.

Водночас вітчизняна наука і практика ще не набули достатнього досвіду управління фінансами підприємств, адекватного системі ринкового господарювання. В умовах посилення конкуренції, ускладнення системи зовнішніх і внутрішніх фінансових відносин суб'єктів господарювання виникає необхідність у дослідженні питань модифікації системи управління фінансів підприємств, її адаптації до специфіки ринкових відносин в нашій країні.

Невід'ємною складовою менеджменту підприємства є управління його фінансами. В економічній та фінансовій літературі існують різні підходи до визначення сутності цього поняття.

Розглянемо детальніше підходи деяких авторів до трактування поняття управління фінансами, які наведено у табл. 1.1.

На основі вищезазначених понять можна сказати, що з одного боку, фінансовий менеджмент розглядається як науковий напрям, який визначає питання управління фінансами підприємств і організації їх фінансової

діяльності, а з іншого - як практична робота, пов'язана з управлінням фінансами в ринкових умовах.

Таблиця 1.1

Підходи до визначення поняття «управління фінансами»

Автор	Визначення
Гридчин М. В. [1, с. 5]	Сукупність прийомів, методів і коштів, що використовуються підприємствами для підвищення прибутковості та мінімізації ризику неплатоспроможності
Азаренкова Г. М. [2, с. 104]	Ефективне використання фінансового механізму для досягнення стратегічних і тактичних цілей виробництва
Філімоненков О. С. [3, с. 96]	Управління у сфері грошових відносин щодо формування, розподілу і використання грошових доходів, нагромаджень і фінансових ресурсів з метою найефективнішого їх використання і підвищення платоспроможності підприємства
Терещенко О. О. [4, с. 68]	Інструмент реалізації фінансів та фінансової політики як сукупність методів впливу на організацію і використання фінансових відносин та фінансових ресурсів, як сукупність управлінських структур та фінансового апарату на всіх рівнях управління підприємством
Стасюк Г. А. [5, с.130]	Вид професійної діяльності, направленої на управління фінансово-господарською діяльністю фірми на основі сучасних методів
Коваленко Л. О. [6, с. 34]	Стратегія і тактика фінансового забезпечення підприємницької діяльності, що дає змогу ефективно управляти рухом грошових коштів.
Кузьменко Л. В., Кузьмін В. В., Шаповалова В. М. [7, с. 132]	Система принципів, засобів та форм організації грошових відносин підприємства, спрямована на управління його фінансово-господарською діяльністю, в яку входять: розроблення і реалізація фінансової політики підприємства; інформаційне забезпечення (складання і аналіз фінансової звітності підприємства); оцінка інвестиційних проектів і формування "портфеля" інвестицій; поточне фінансове планування та контроль

На сучасному етапі роль фінансового менеджменту постійно зростає. Серед його багатоаспектних проблем, як показує практика, особлива увага менеджерів зосереджується на пошуку шляхів ефективного використання

обмежених фінансових ресурсів та інвестуванні коштів у найменш ризиковані проекти. [7, с. 130]

З огляду на це, можна зробити висновок про необхідність розгляду управління фінансовими ресурсами, як найважливішої функції фінансового менеджменту. В той же час можливість розгляду управління фінансами підприємства, як самостійного механізму, вбачається нам недоцільним. Це пов'язане з органічною інтегрованістю даної підсистеми з усією системою управління підприємством, її комплексним характером останньої, при якому кожне управлінське рішення робить свій внесок у загальну результативність функціонування підприємства.

Мета фінансового менеджменту - знаходження оптимального співвідношення між коротко- і довгостроковими цілями розвитку підприємства і схвалюваними рішеннями в коротко- і довгостроковому фінансовому управлінні. [5, с.132]

Сучасні концепції менеджменту можна звести до трьох видів (підходів): процесний, системний, ситуаційний. [18, с. 92].

В процесі реалізації своїх цілей управління фінансами (фінансовий менеджмент) спрямоване на вирішення наступних основних задач:

1) забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів відповідно до завдань розвитку підприємства в майбутньому періоді шляхом визначення загальної потреби в фінансових ресурсах підприємства на майбутній період, максимізації обсягу власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел, визначення доцільності формування власних фінансових ресурсів за рахунок зовнішніх джерел, управління залученням позикових фінансових коштів, оптимізації структури джерел формування ресурсного фінансового капіталу;

2) забезпечення найбільш ефективного використання сформованого обсягу фінансових ресурсів в розрізі основних напрямків діяльності підприємства - оптимізація розподілу сформованого обсягу фінансових ресурсів шляхом встановлення необхідної пропорційності в їхньому використанні на цілі

виробничого та соціального розвитку підприємства, виплати необхідного рівня доходів на інвестований капітал власникам підприємства з урахуванням стратегічних цілей його розвитку та можливого рівня віддачі вкладених коштів;

3) оптимізація грошового обігу шляхом ефективного управління грошовими потоками підприємства в процесі кругообігу його коштів, забезпеченням синхронізації обсягів надходження й виплат коштів по окремих періодах, підтримкою необхідної ліквідності його оборотних активів. При цьому, вільний залишок коштів повинен бути мінімізований для того, щоб знизити їхні втрати від інфляції.

4) забезпечення максимізації прибутку підприємства при передбаченому рівні фінансового ризику шляхом ефективного управління активами підприємства, оптимізації їх розміру та складу, максимізації чистого прибутку, що залишається в його розпорядженні підприємства, за рахунок проведення ефективної податкової, амортизаційної та дивідендної політики.

5) забезпечення мінімізації рівня фінансового ризику при передбаченому рівні прибутку шляхом ефективного управління фінансовими ризиками, властивим окремим операціям і фінансовій діяльності в цілому, яке передбачає проведення оцінки окремих видів фінансових ризиків, їхню профілактику та мінімізацію, ефективні форми їх внутрішнього і зовнішнього страхування.

б) забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку, що характеризується високим рівнем фінансової стійкості та платоспроможності підприємства на всіх етапах його розвитку та забезпечується оптимізацією структури капіталу та активів, ефективними пропорціями в обсягах формування фінансових ресурсів за рахунок різних джерел, достатнім рівнем самофінансування інвестиційних потреб.

Фінансовий менеджмент поєднує три складові (операційний, інвестиційний і власне фінансовий менеджмент), для кожної з яких характерна своя система завдань (табл. 1.2). [15, с.62]

Таблиця 1.2

Завдання управління фінансами в розрізі класифікації діяльності на підприємстві

Операційний менеджмент	Інвестиційний менеджмент	Власне фінансовий менеджмент
✓ фінансова діагностика	➤ прогнозування грошових потоків	☉ вибір структури капіталу
✓ аналіз беззбитковості	➤ вибір критеріїв оцінки ефективності	☉ оцінка вартості капіталу
✓ управління витратами	➤ вибір оптимального управлінського рішення	☉ емісія цінних паперів
✓ планування прибутку	➤ управління основними коштами	☉ дивідендна політика
✓ бюджетування і контроль	➤ аналіз інвестиційних ризиків	☉ аналіз фінансових ризиків
✓ управління оборотними коштами	➤ формування інвестиційного портфелю	☉ пошук найкращих фінансових джерел

Під системою управління фінансовими ресурсами підприємства розуміємо частину загальної системи управління підприємством, яка в свою чергу складається з двох елементів (підсистем): об'єкту та суб'єкту управління.

Об'єкт управління у фінансовому менеджменті - це грошові потоки; активи і фінансові зобов'язання; фінансові ресурси та джерела їх формування; фінансові і реальні інвестиції; доходи, витрати і прибуток; фінансовий стан; система фінансових відносин. [19, с.52]

Суб'єкт управління у фінансовому менеджменті - це спеціальна група людей (фінансова дирекція як апарат управління, фінансовий менеджер як керівник), яка за допомогою різних форм управлінського впливу забезпечує цілеспрямоване функціонування об'єкту.

На нашу думку, необхідно зазначити, що суб'єкт системи управління завжди відіграє активну роль по відношенню до об'єкту. За допомогою сукупності виконуваних ним функцій суб'єкт змушує процеси, що відбуваються в об'єкті розвиватися у відповідності із заданою програмою.

Для ефективної організації управління фінансовими ресурсами підприємства вбачається доцільним розгляд сукупності функцій, що можна розділити на два основні типи:

- функції об'єкту управління фінансовими ресурсами підприємства;
- функції суб'єкту управління фінансовими ресурсами підприємства.

Об'єкт управління фінансовими ресурсами підприємства виконує наступні функції: відтворювальну, виробничу, контрольну. [6, с.42]

Перша функція полягає у забезпеченні ефективного відтворення вкладених у господарську діяльність фінансових ресурсів, що передбачає можливість подальшого інвестування та безперервну життєдіяльність підприємства.

Виробнича функція формує політику управління фінансовими ресурсами у виробничо-господарській діяльності підприємства по забезпеченню ефективного їх розміщення, формування необхідних джерел фінансування поточної діяльності.

Контрольна функція сприяє здійсненню ефективного регулювання фінансовою діяльністю підприємства і оперативному реагуванню на економічні зміни у функціонуванні підприємства. Адже усі господарські операції повинні відповідати інтересам підприємства, виходячи з його кінцевої мети.

В загальному функції суб'єкта управління являють собою конкретний вид управлінської діяльності, що складається зі збору, систематизації, передачі, зберігання інформації, прийняття рішення та перетворення його на команду. Тобто мова йде про такі функції суб'єкта управління, як планування, прогнозування та контроль.

Для досягнення найкращих результатів управління фінансовими ресурсами підприємства функції суб'єкта управління необхідно деталізувати і конкретизувати. Здійснювати їх розгляд будемо, поділивши на два аспекти управлінської діяльності, враховуючи процес формування і процес використання фінансових ресурсів підприємства. [18, с. 72]. Виокремлені функції суб'єкта управління фінансовими ресурсами підприємства наведено в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Завдання управління фінансами в розрізі класифікації діяльності на підприємстві

Функції суб'єкта управління фінансовими ресурсами підприємства			
Процес формування	1.Розробка стратегії та визначення тактики		Процес використання
	формування фінансових ресурсів	використання фінансових ресурсів	
	2. Аналіз, прогнозування і планування		
	потреби у фінансових ресурсів на етапі створення підприємства та в період подальшого розвитку	використання фінансових ресурсів для потреб операційної діяльності підприємства	
	2.Оцінка можливостей та економічної доцільності використання		
	джерел формування фінансових ресурсів	елементів фінансових ресурсів для формування активів підприємства	
	3.Вироблення та прийняття рішень з питань		
	формування власних, позикових і залучених фінансових ресурсів	використання фінансових ресурсів підприємства в операційній, інвестиційній, фінансовій діяльності	
	4.Формування оптимальної структури фінансових ресурсів підприємства		
	5.Прийняття рішень щодо зменшення, страхування фінансових і підприємницьких ризиків		

Перша і дуже важлива функція полягає у необхідності розробки стратегії і визначенні тактики формування та використання фінансових ресурсів підприємства, коли будуть формуватись цілі та завдання на майбутнє, розроблятися перспективна політика.

Наступна функція передбачає здійснення аналізу, проведення прогнозування та планування. Так в процесі формування фінансових ресурсів підприємства досліджуються потреби у фінансових ресурсах на етапі створення і подальшого розвитку підприємства, а у процесі використання важливими є питання використання фінансових ресурсів для потреб формування активів підприємства. Результати роботи будуть знаходити відображення в планах, що складатимуться з урахуванням фактору часу (перспективні, поточні, оперативні).

Постійно має втілюватись у життя суб'єктами управління фінансовими ресурсами підприємства функція по оцінці можливостей та економічній доцільності використання різних джерел утворення фінансових ресурсів у

процесі їх формування та у процесі використання елементів фінансових ресурсів для формування активів підприємства.

Вироблення і прийняття рішень суб'єктами управління у процесі формування фінансових ресурсів будуть стосуватись джерел їх утворення та можливостей формування власних, наданих і позикових фінансових ресурсів підприємства; процес використання ж пов'язаний з вирішенням питань по використанню фінансових ресурсів в різних видах діяльності: операційній, інвестиційній, фінансовій.

Для процесу формування притаманною є також функція суб'єктів управління пов'язана з оптимізацією структури фінансових ресурсів підприємства.

І остання виділена функція, що зумовлена ринковими умовами господарювання і є вкрай важливою і необхідною. Вона має на меті прийняття рішень по зменшенню, страхуванню фінансових і підприємницьких ризиків, які можуть виникати як в процесі формування так і в процесі використання фінансових ресурсів підприємства.

Виходячи з аналізу матеріалу, реалізація зазначених функцій суб'єктами управління здійснюється через прийняття рішень по управлінню фінансовими ресурсами підприємства у процесі їх формування та використання.

Найважливіші рішення, що приймаються у сфері фінансового менеджменту, відносяться до питань інвестування і вибору джерел їх фінансування.

Ефективність функціонування фінансового менеджменту багато в чому залежить від швидкості реакції на зміни умов фінансового ринку, фінансової ситуації, фінансового стану об'єкта управління. Тому фінансовий менеджмент повинен базуватися на знанні стандартних прийомів управління, на вмінні швидко і правильно оцінювати конкретну фінансову ситуацію, на здатності швидко знайти хороший, якщо не єдиний, вихід з цієї ситуації.

Таким чином, на нашу думку, система управління фінансовими ресурсами характеризується взаємозв'язком та безперервною взаємодією двох підсистем (об'єкт та суб'єкт управління), а мета її функціонування полягає у забезпеченні оптимальних умов формування, використання, оптимізації структури

фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності для максимізації добробуту власників підприємства в теперішньому і майбутньому періодах. Звідси, удосконалення системи врахування принципів фінансового менеджменту в управлінні підприємством постає одним з ключових факторів підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності. Від нього залежить стабільне функціонування, динамічний розвиток, ринкова позиція підприємства тощо. За цих умов необхідною є наукова організація роботи з управління фінансовими ресурсами, яка забезпечить високий рівень прийняття оптимальних управлінських рішень.

1.2. Методичні засади управління фінансовою діяльністю підприємств

На сьогодні малі підприємства відіграють вагомий роль в економіці України. Розвинений малий бізнес забезпечує платоспроможний попит та сприяє зниженню соціального напруження. Наразі відсутні спеціальні стандарти та методики проведення аналізу фінансового стану суб'єктів малого підприємництва.

Сучасні методики розроблені переважно для великих виробничих підприємств. Разом із тим, кількість українських малих організацій зростає.

Процес прийняття фінансових рішень неможливий без формування баз даних та вибору показників, які мають бути ефективно використані у фінансовій діяльності компанії із застосуванням сучасних методів фінансового аналізу. Цьому мають сприяти моніторинг внутрішнього та зовнішнього середовища та контролінг результатів фінансово-господарської діяльності.

Тому пропонується дослідити фінансовий стан малого підприємства як індикатор ефективності їх господарювання, а це в свою чергу говорить про ефективність управління фінансами малого підприємства.

Більшість авторів, які займаються проблематикою аналізу управління фінансами підприємств, стверджують що основними елементами оцінки фінансового стану підприємства є дослідження показників фінансової стійкості та загальної ліквідності, рентабельності та ділової активності.

Слід відмітити, що всі показники фінансового стану підприємства взаємопов'язані між собою. Тому оцінити реальний фінансовий стан підприємства можна лише на підставі використання певного комплексу показників з урахуванням впливу різних факторів на відповідні показники.

Інформаційною базою для оцінювання фінансового стану малого підприємства є «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», котрий містить у собі: Форму № 1-м – «Баланс» («Звіт про фінансовий стан»); Форму № 2-м – «Звіт про фінансові результати» («Звіт про сукупні доходи»).

Інформацію, яка використовується для аналізу фінансового стану підприємств, за доступністю можна поділити на відкриту та закрити (таємну).

Наведемо коротку характеристику основних показників, які використовуються в процесі оцінювання фінансово-господарської діяльності підприємства.

1. Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності) характеризує здатність підприємства забезпечити свої короткострокові зобов'язання з найбільше легко реалізованої частини активів – оборотних коштів. Цей коефіцієнт дає найбільш загальну оцінку ліквідності активів. Оскільки поточні зобов'язання підприємства погашаються в основному за рахунок поточних активів, для забезпечення нормального рівня ліквідності необхідно, щоб вартість поточних активів перевищувала суму поточних зобов'язань

2. Коефіцієнт швидкої ліквідності (поточної ліквідності) є аналогічним коефіцієнту покриття, але обчислюється за вужчим колом поточних активів (з розрахунку виключають їх найменш ліквідну частину — виробничі запаси).

3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності) він є найжорсткішим критерієм ліквідності підприємства і показує, яку частину короткострокових зобов'язань можна за необхідності погасити негайно. Рекомендована нижня межа цього показника — 0,2.

4. Величина чистого оборотного капіталу необхідного для підтримки фінансової стійкості підприємства повинна бути більшою 0, оскільки перевищення оборотних коштів над короткостроковими зобов'язаннями означає, що підприємство не тільки може погасити свої короткострокові зобов'язання, але і має резерви для розширення діяльності.

Таблиця 1.4

Методика розрахунку показників ліквідності та фінансової стійкості

Показники	Формула розрахунку до 2013 року	Формула розрахунку після 2013 року	Норматив
1	2	3	4
1.Коефіцієнт загальної ліквідності	$\frac{\text{ф1 р. 260}}{\text{ф1 р. 620}}$	$\frac{\text{ф1 р. 1195}}{\text{ф1 р. 1695}}$	>1-2
2.Коефіцієнт поточної ліквідності	$\frac{\text{ф1 р. 150, 160, 170} - 250}{\text{ф1 р. 620}}$	$\frac{\text{ф1 р. 1120, 1125, 1135} - 1190}{\text{ф1 р. 1695}}$	>0,6
3.Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\text{ф1 р. 220} - 240}{\text{ф1 р. 620}}$	$\frac{\text{ф1 р. 1160} - 1165}{\text{ф1 р. 1695}}$	>0,2
4.Чистий оборотний капітал	$\text{ф1 р. 260} - \text{ф1 р. 620}$	$\text{ф1 р. 1195} - \text{ф1 р. 1695}$	>0
5.Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів	$\frac{\text{ф1 р. 620}}{\text{ф1 р. 380}}$	$\frac{\text{ф1 р. 1695}}{\text{ф1 р. 1495}}$	<1
6.Коефіцієнт автономії	$\frac{\text{ф1 р. 380}}{\text{ф1 р. 640}}$	$\frac{\text{ф1 р. 1495}}{\text{ф1 р. 1900}}$	>0,5
7.Коефіцієнт маневреності власних коштів	$\frac{\text{ф1 р. 380} - \text{р. 080}}{\text{ф1 р. 380}}$	$\frac{\text{ф1 р. 1495} - \text{р. 1095}}{\text{ф1 р. 1495}}$	>0,2
8.Коефіцієнт ефективності використання власних коштів	$\frac{\text{ф2 р. 130}}{\text{ф1 р. 380}}$	$\frac{\text{ф2 р. 2290}}{\text{ф1 р. 1495}}$	>0,4
9.Коефіцієнт використання фінансових ресурсів усього майна	$\frac{\text{ф2 р. 130}}{\text{ф1 р. 280}}$	$\frac{\text{ф2 р. 2290}}{\text{ф1 р. 1300}}$	Збільшення

5. Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів. Зростання цього показника в динаміці також свідчить про посилення залежності підприємства від кредиторів, тобто про зниження його фінансової стійкості. [14, с. 335]

6. Коефіцієнт автономії (коефіцієнт концентрації власного капіталу) характеризує частку коштів, вкладених власниками підприємства в загальну вартість майна. Нормальне мінімальне значення коефіцієнта автономії орієнтовано оцінюється на рівні 0,5, що припускає забезпеченість позикових коштів власними, тобто, реалізувавши майно, сформоване із власних джерел, підприємство зможе погасити зобов'язання.

7. Коефіцієнт маневреності власних коштів характеризує степінь мобільності використання власного капіталу. Коефіцієнт маневреності показує частку власних коштів, вкладених в оборотні активи. Чітких рекомендацій у значенні цього коефіцієнта немає, але вважається, що його значення повинно бути не менше 0,2, що дозволить забезпечити достатню гнучкість у використанні власного капіталу.

8. Коефіцієнт ефективності використання власних коштів показує скільки прибутку дає 1 грн. власних коштів. Теоретично, нормальним значенням цього коефіцієнта є значення не менше 0,4.

Таблиця 1.5

Методика розрахунку показників ділової активності малого підприємства

№ з/п	Показник	Формула розрахунку до 2013 року	Формула розрахунку після 2013 року
1	Коефіцієнт оборотності активів	$\frac{\phi 2 \text{ р. } 030}{\phi 1 (\text{р. } 280 (\text{гр. } 3) + \text{р. } 280 (\text{гр. } 4)) / 2}$	$\frac{\phi 2 \text{ р. } 2000}{\phi 1 (\text{р. } 1300 (\text{гр. } 3) + \text{р. } 1300 (\text{гр. } 4)) / 2}$
2	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$\frac{\phi 2 \text{ р. } 040}{\phi 1 (\text{р. } (530 - 580) (\text{гр. } 3) + \text{р. } (530 - 580) (\text{гр. } 4)) / 2}$	$\frac{\phi 2 \text{ р. } 2050}{\phi 1 (\text{р. } (1615 - 1630) (\text{гр. } 3) + \text{р. } (1615 - 1630) (\text{гр. } 4)) / 2}$
3	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$\frac{\phi 2 \text{ р. } 030}{\phi 1 (\text{р. } (160 \dots 170,210) (\text{гр. } 3) + \text{р. } (160 \dots 170,210) (\text{гр. } 4)) / 2}$	$\frac{\phi 2 \text{ р. } 2000}{\phi 1 (\text{р. } ((1125 - 1136, 1155)) (\text{гр. } 3) + \text{р. } (1125 - 1136, 1155) (\text{гр. } 4)) / 2}$
4	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	$\frac{\phi 2 \text{ р. } 040}{\phi 1 (\text{р. } (100 \dots 140 + 270) (\text{гр. } 3) + \text{р. } (100 \dots 140) (\text{гр. } 4)) / 2}$	$\frac{\phi 2 \text{ р. } 2050}{\phi 1 (\text{р. } (1100 + 1110, 1170) (\text{гр. } 3) + \text{р. } (1100 + 1110, 1170) (\text{гр. } 4)) / 2}$
5	Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	$\frac{\phi 2 \text{ р. } 030}{\phi 1 (\text{р. } 260 + \text{р. } 270 (\text{гр. } 3) + \text{р. } 260 + \text{р. } 270 (\text{гр. } 4)) / 2}$	$\frac{\phi 2 \text{ р. } 2050}{\phi 1 (\text{р. } 1195 (\text{гр. } 3) + \text{р. } 1195 (\text{гр. } 4)) / 2}$
6	Коефіцієнт оборотності основних засобів	$\frac{\phi 2 \text{ р. } 030}{\phi 1 (\text{р. } 031 (\text{гр. } 3) + \text{р. } 031 (\text{гр. } 4)) / 2}$	$\frac{\phi 2 \text{ р. } 2000}{\phi 1 (\text{р. } 1011 (\text{гр. } 3) + \text{р. } 1011 (\text{гр. } 4)) / 2}$
7	Коефіцієнт оборотності ВК	$\frac{\phi 2 \text{ р. } 030}{\phi 1 (\text{р. } 380 (\text{гр. } 3) + \text{р. } 380 (\text{гр. } 4)) / 2}$	$\frac{\phi 2 \text{ р. } 2000}{\phi 1 (\text{р. } 1495 (\text{гр. } 3) + \text{р. } 1495 (\text{гр. } 4)) / 2}$

Дана система показників дозволяє зробити висновок про особливості формування капіталу малих підприємств, та про забезпеченість їх ліквідними коштами. Аналіз ділової активності дозволяє проаналізувати ефективність

основної діяльності підприємства, що характеризується швидкістю обертання фінансових ресурсів підприємства. [28, с. 5]

1. Коефіцієнт оборотності активів – відображає швидкість обороту сукупного капіталу підприємства, тобто показує, скільки разів за аналізований період відбувається повний цикл виробництва й обіг, що приносить відповідний ефект у вигляді прибутку, або скільки грошових одиниць реалізованої продукції принесла кожна одиниця активів:

2. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості показує розширення або зниження комерційного кредиту, наданого підприємству. Зростання коефіцієнта означає збільшення швидкості оплати заборгованості підприємства, зниження – ріст покупок у кредит.

3. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини дебіторської заборгованості і показує швидкість обертання дебіторської заборгованості підприємства за період, що аналізується, розширення або зниження комерційного кредиту, що надається підприємством.

4. Строк погашення дебіторської заборгованості розраховується як відношення тривалості звітного періоду до коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості і показує середній період погашення дебіторської заборгованості підприємства. Розраховується використовуючи формулу (1.1):

$$\text{Строк Пдз} = \frac{\text{Тривалість періоду}}{\text{Коб.деб.заб.}} \text{ (днів)} \quad (1.1)$$

5. Строк погашення кредиторської заборгованості розраховується як відношення тривалості звітного періоду до коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості і показує середній період погашення кредиторської заборгованості підприємства. Розраховується використовуючи формулу (1.2)

$$\text{Строк Пкз} = \frac{\text{Тривалість періоду}}{\text{Коб.кред.заб.}} \text{ (днів)} \quad (1.2)$$

6. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів розраховується як відношення собівартості реалізованої продукції до середньорічної вартості

матеріальних запасів і характеризує швидкість реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства.

7. Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача) розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної вартості основних засобів. Він показує ефективність використання основних засобів підприємства.

8. Коефіцієнт оборотності власного капіталу розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини власного капіталу підприємства і показує ефективність використання власного капіталу підприємства. [28, с. 7]

Таблиця 1.6

Показники оцінки рентабельності підприємства

№ з/п	Показник	Формула розрахунку до 2013 року	Формула розрахунку після 2013 року
1	Коефіцієнт рентабельності активів	$\frac{\text{ф2 р. 150}}{\text{ф1 (р. 280(гр. 3) + р. 280(гр. 4))/2}}$	$\frac{\text{ф2 р. 2350}}{\text{ф1 (р. 1300(гр. 3) + р. 1300(гр. 4))/2}}$
2	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	$\frac{\text{ф2 р. 150}}{\text{ф1 (р. 380(гр. 3) + р. 380(гр. 4))/2}}$	$\frac{\text{ф2 р. 2350}}{\text{ф1 (р. 1495(гр. 3) + р. 1495(гр. 4))/2}}$
3	Коефіцієнт рентабельності діяльності	$\frac{\text{ф2 р. 150}}{\text{ф2 р. 030}}$	$\frac{\text{ф2 р. 2350}}{\text{ф2 р. 2000}}$

Аналіз рентабельності підприємства дозволяє визначити ефективність вкладення коштів у підприємство та раціональність їхнього використання. [28, с. 8]

1. Коефіцієнт рентабельності активів розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості активів і характеризує ефективність використання активів підприємства.

2. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості власного капіталу і характеризує ефективність вкладення коштів до даного підприємства.

3. Коефіцієнт рентабельності діяльності розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) і характеризує ефективність господарської діяльності підприємства.

Однією з основних умов стабільного фінансового стану підприємства є надходження грошових коштів, що забезпечує покриття його поточних зобов'язань. Аналіз грошових потоків, пов'язаний із з'ясуванням причин, які вплинули на збільшення (зменшення) припливу грошових коштів та збільшення (зменшення) їх відпливу. Це можна робити як за довгостроковий період (декілька років), так і за короткостроковий період (квартал, рік). Такий аналіз має безперечний інтерес, якщо він буде здійснений за період, що відображає певний етап в діяльності підприємства.

Від обсягів і швидкості руху грошового обігу, ефективності керування ним безпосередньо залежать платоспроможність і ліквідність підприємства. Тому аналіз грошових потоків є основою оцінки і прогнозування платоспроможності підприємства, дає змогу об'єктивніше оцінити його фінансовий стан. Аналіз грошових потоків проводять по малому підприємству в цілому.

Основними джерелами інформації для аналізу формування і розміщення капіталу підприємства є дані фінансової звітності: Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва, що включає форму № 1-м "Баланс", форма № 2-м "Звіт про фінансові результати", дані синтетичного й аналітичного бухгалтерського обліку за рахунками грошових коштів (31 та 30) .

Аналіз літературних джерел показав, що вчені по-різному підходять до формування системи фінансових показників при проведенні аналізу грошових потоків, що вносить непорозуміння у вироблення поетапного підходу до організації та проведення аналізу.

Основна мета аналізу грошових потоків:

- виявити рівень достатності коштів, необхідних для нормального функціонування підприємства;
- визначити ефективність та інтенсивність їхнього використання в процесі операційної, інвестиційної і фінансової діяльності;
- вивчити фактори і спрогнозувати збалансованість та синхронізацію припливу і відпливу коштів за обсягом і часом для забезпечення поточної і перспективної платоспроможності підприємства.

Необхідність проведення аналізу грошових потоків полягає в обмеженості грошових ресурсів на підприємстві, нестійкому фінансовому стані багатьох

підприємств, ризику втрати платоспроможності, а також в підвищенні рівня ефективності управління грошовими потоками та й іншими внутрішніми і зовнішніми факторами. [32,с.19]

Для проведення аналізу грошових потоків підприємства застосовують такий підхід як ретроспективний аналіз, який здійснюють після завершення господарських операцій. Він дозволяє вивчити тенденції розвитку грошових потоків, здійснювати контроль за виконанням планів, оцінювати реальний стан грошових потоків та виявляти диспропорції [27, с.14].

Основною метою аналізу грошових потоків визначаємо, як виявлення рівня достатності коштів, необхідних для нормального функціонування підприємства, визначення ефективності та інтенсивності їхнього використання в процесі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Аналіз грошових потоків попереднього періоду здійснюється в такій послідовності:

- а) аналіз вхідних грошових потоків;
- б) аналіз вихідних грошових потоків;
- в) аналіз чистих грошових потоків;
- д) оцінка ефективності грошових потоків [26, с.118].

На нашу думку, у процесі оцінки ефективності функціонування підприємства поряд із кількісною оцінкою показників діяльності доцільним є виконання якісного аналізу грошових потоків шляхом дослідження чистого руху грошових коштів від операційної, інвестиційної, фінансової діяльності за певний період часу.

У таблиці 1.7 розроблено якісну характеристику залежності ефективності діяльності підприємства від характеру грошових потоків від різних видів діяльності. Позитивний грошовий потік від певного виду діяльності відзначено знаком «+», від'ємний – знаком «-».

Наведені в таблиці ситуації розподілу грошових коштів підприємства можуть бути проілюстровані в додатку А.

Таблиця 1.7

Якісна характеристика впливу характеру руху грошових коштів на ефективність діяльності підприємства [28,с. 40]

Порядковий номер ситуації	Грошовий потік від			Висновок про ефективність використання коштів
	операційної діяльності	інвестиційної діяльності	фінансової діяльності	
1	+	+	+	Неефективне
2	+	+	-	Ефективне
3	+	-	-	Ефективне
4	-	+	-	Неефективне
5	+	-	+	Ефективне
6	-	+	+	Неефективне
7	-	-	+	Неефективне
8	-	-	-	Неефективне

Джерело: [28,с. 40]

Результати якісного аналізу грошових потоків малого підприємства за видами діяльності дадуть змогу сформувати висновки відносно ефективності діяльності підприємства. Для підтвердження таких висновків необхідно здійснити аналіз діяльності підприємства шляхом розрахунку основних коефіцієнтів, що формуються на базі групи абсолютних показників, які характеризують рух грошових коштів підприємства:

- а) валові грошові надходження (CIF);
- б) валові грошові видатки (COF);
- в) чистий грошовий потік (NCF);
- г) дебіторська заборгованість (ДЗ);
- д) кредиторська заборгованість (КЗ);
- е) залишок грошових коштів (ГК);
- ж) оборотні активи (ОА).

Таким чином, на основі даних зазначених вище, вважаємо за доцільне обрахувати відносні показники, що характеризують грошові потоки. Методика розрахунку наведена в таблиці 1.8.

Таблиця 1.8

Показники, що характеризують грошові потоки підприємства

Показники	Формула	Характеристика
1. Коефіцієнт ліквідності грошових потоків (КЛгп)	$КЛгп = ДГП / ВГП$	Характеризує здатність підприємства покривати необхідні витрати грошових коштів додатним грошовим потоком у звітному періоді
2. Кількість оборотів оборотних активів (Кооа)	$Кооа = ВР / СА$	Вказує на швидкість обороту оборотних активів
3. Середній період обороту оборотних активів (Пооа)	$Пооа = СА / Вд$	Вказує на середню величину періоду обороту оборотних активів
4. Коефіцієнт участі грошових коштів та їх еквівалентів в оборотних активах (Ку)	$Ку = \frac{СЗг.к + СЗе.г.к}{СА}$	Вказує на рівень ефективності використання грошових активів
5. Кількість оборотів грошових коштів та їх еквівалентів (Когк)	$Когк = ВР / (СЗг.к + СЗе.г.к)$	Характеризує швидкість обороту грошових коштів та їх еквівалентів
6. Середній період обороту грошових коштів (Погк)	$Погк = \frac{СЗг.к + СЗе.г.к}{Вд}$	Вказує на середню величину періоду обороту грошових коштів
7. Коефіцієнти, що визначають рівномірність грошових потоків		Середньоквадратичне відхилення характеризує діапазон коливань грошового потоку, тобто показує на скільки рівномірно надходять (витрачаються) грошові кошти протягом аналізованого періоду.
7.1. Середньоквадратичне відхилення позитивного грошового потоку ($\sigma_{пгп}$)	$\sigma_{пгп} = \sqrt{\frac{(\sum \Pi_t - \Pi)^2}{n}}$	Коефіцієнт варіації виражає відносний ступінь відхилення окремих значень від середньоарифметичного.
7.2. Середньоквадратичне відхилення від'ємного грошового потоку ($\sigma_{вгп}$)	$\sigma_{вгп} = \sqrt{\frac{(\sum \Pi_t - \Pi)^2}{n}}$	
7.3. Коефіцієнт варіації позитивного грошового потоку ($CV_{пгп}$)	$CV_{пгп} = \sigma_{пгп} / \Pi * 100$	
7.4. Коефіцієнт варіації від'ємного грошового потоку ($CV_{вгп}$)	$CV_{вгп} = \sigma_{вгп} / \Pi * 100$	
7. Коефіцієнт ефективності грошового потоку в досліджуваному періоді (КЕгп)	$КЕгп = ЧГП / ВГП$	Визначає результативність управлінських рішень щодо грошових потоків, їх вплив на стан фінансової рівноваги.

8. Коефіцієнт якості чистого грошового потоку (Кя)	$K_{\text{я}} = (\text{ЧПрп} + A_{\text{м}}) / \text{ЧГП}$	Визначає якість чистого грошового потоку, що характеризується зростанням частки чистого прибутку за рахунок зростання обсягів операційної діяльності
9. Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку (КДчгп)	$K_{\text{Дчгп}} = \text{ЧГП} / (\text{ОБ} - \Delta Z_{\text{тм}} + D)$	Визначає достатність акумульованого підприємством чистого грошового потоку з позицій його потреб
10. Коефіцієнт реінвестування чистого грошового потоку (КРчгп)	$K_{\text{Рчгп}} = \text{ЧГП} - D$	Показує частку грошових інвестицій, спрямованих на заміну активів, які сприяють зростанню виробництва

Джерело: [28, с. 45]

З метою більш повної оцінки якості управління грошовими потоками суб'єкта господарювання необхідно проаналізувати вплив грошових потоків на ліквідність та платоспроможність підприємства, що вимагає дослідження певної групи показників у динаміці. Такий підхід дозволить визначити всі суттєві аспекти, пов'язані з рухом грошових потоків підприємства, допоможе виявити проблеми формування і витрачання грошових коштів у розрізі основних видів діяльності, а також сформулювати адекватні пропозиції щодо оптимізації руху грошових потоків у процесі фінансово-господарської діяльності підприємства.

1.3. Особливості управління фінансами товариств з обмеженою відповідальністю

Проблемним питанням управління присвячені праці багатьох українських вчених-економістів. Однак, в переважній більшості робіт досліджуються теоретичні та практичні аспекти функціонування системи корпоративного управління в акціонерних товариствах. Хоча до корпоративного сектору управління відносяться і товариства з обмеженою відповідальністю. Натомість, проблемні аспекти управління у товариствах з обмеженою відповідальністю (ТОВ) дослідженні недостатньо. Останні є найбільш поширеною формою господарювання в Україні.

За даними Державної служби статистики станом на 1.05.2021 р. зареєстровано 519,6 тис. ТОВ, що становить близько 43% від загальної кількості юридичних осіб (рис. 1.1) [22].

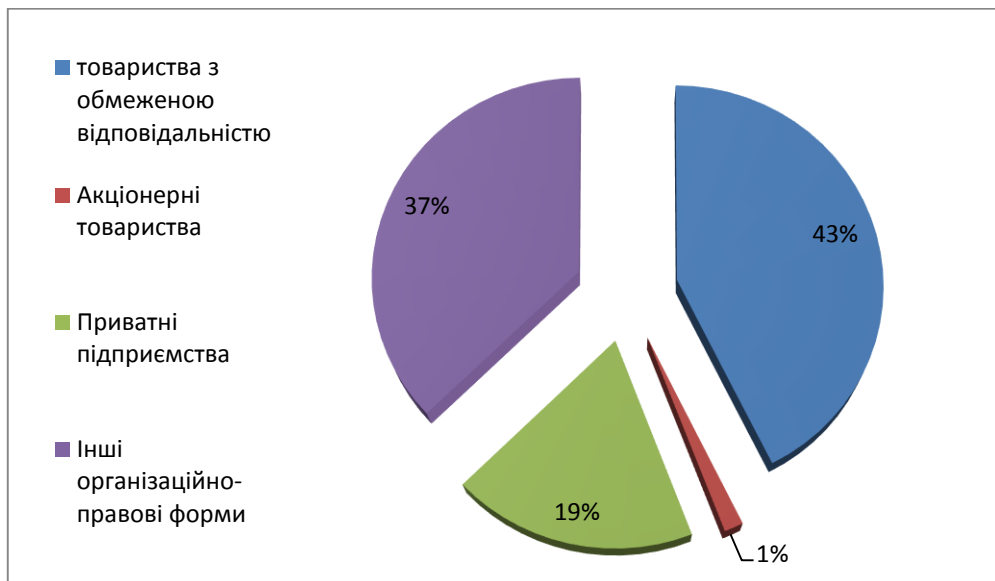

Рис.1.1. Структура підприємств України за організаційно-правовою формою у 2019 році

Серед великої кількості різних форм суб'єктів господарювання відзначаються особливості організації їх фінансів. Це стосується формування їх статутного капіталу, визначення потреби в оборотних активах, фінансового планування, взаємовідносини з бюджетом, кредитування, оплати праці тощо. Якщо для державних та казенних підприємств статутним фондом безоплатно забезпечує держава, то для підприємств корпоративного сектору, куди відносяться і ТОВ., статутний капітал формують їх власники, вони ж визначають і його розмір.

Потреба в оборотних активах також визначається самостійно ТОВ. Фінансові плани ТОВ формуються за бажанням і формою ними вибраною. Це може бути лише оперативне фінансове планування і залежно від величини ТОВ, може бути лише єдиний план його доходів і витрат, якщо ТОВ незначне за розміром.

На ТОВ середнього або великого розміру може бути впроваджена система бюджетів, де на основі організаційної структури підприємства формується фінансова структура, її представляють центри фінансової відповідальності.

Основними такими центрами є: 1) центр доходів; 2) центр витрат; 3) центр прибутку; 4) центр інвестицій.

По кожному центру фінансової відповідальності складається фінансовий план у формі бюджету.

На відміну від планування на ТОВ для державних та казенних підприємств існує обов'язкове фінансове планування, яке здійснюють на основі положення, розробленого державою. Розроблені плани підприємствами за формою установленною міністерством до травня місяця подаються на затвердження, і міністерство безпосередньо здійснює моніторинг за виконанням фінансових планів. Такий порядок стосується і ТОВ з державною часткою власності.

Особливість щодо фінансів ТОВ проявляється у її фінансуванні та кредитуванні, якщо для державних підприємств крім комерційних кредитів можуть надаватись державою кредити за рахунок коштів бюджету, то для ТОВ надаються лише комерційні кредити. Широкі права мають ТОВ у залученні різних інвесторів, тоді як державні підприємства у цьому обмежені.

Особливість організації фінансів проявляється і у взаємовідносинах з бюджетом. Платежі до бюджету ТОВ здійснюють згідно чинного законодавства, тоді як для державних підприємств держава може вибрати один із трьох варіантів: повністю забрати доходи підприємства, і усі потреби ТОВ фінансувати за рахунок держави; частково забрати доходи, а частину залишити для фінансування їх потреб; і за збиткової діяльності повністю звільнити підприємство від оподаткування. Проте варто зазначити, що на сьогоднішній день ТОВ оподатковуються згідно Податкового Кодексу України.

Щодо оплати праці, то держава на своїх підприємствах поряд з окладами зберігає систему матеріального стимулювання, що керівництвом ТОВ не практикується. Хоча якщо передбачено статутом ТОВ, стимулювання працівників за рахунок прибутку, то така ситуація може мати місце.

Певна організація фінансів на ТОВ потребує належного управління ними, а також загального корпоративного управління.

Слід підкреслити, що інструменти корпоративного управління як на акціонерних товариствах, так і на ТОВ ідентичні. Використовують інструментарій корпоративного управління безпосередньо органи управління

товариства: вищий орган (збори учасників/акціонерів), виконавчий орган, наглядова рада (для акціонерних товариств) та контролюючий орган (ревізійна комісія). Важливим є запровадження механізму взаємодії цих органів, що базується головним чином на розподілі повноважень і обов'язків.

Останні зміни до Закону України «Про акціонерні товариства» [23] стосуються цілого ряду корпоративних процедур, серед яких заслуговує на увагу спрощена процедура прийняття рішень вищим органом у акціонерних товариствах з одним акціонером.

Значна кількість регуляторних норм дає змогу акціонерним товариствам вибудувувати чітку структуру корпоративного управління, хоч і не завжди дозволяє враховувати специфіку діяльності конкретного підприємства.

Вважаємо, що механізм корпоративного управління у ТОВ має бути більш гнучким, ніж в акціонерних товариствах. Вказане обумовлюється необхідністю враховувати потреби підприємств, які суттєво відрізняються одне від одного за: кількістю учасників, масштабами та видом діяльності, кількістю працюючих, тощо. Натомість, чинним законодавством не в повній мірі відображено специфіку корпоративного управління у ТОВ.

Як і в акціонерних товариствах, вищим органом товариства з обмеженою відповідальністю є збори учасників. Законом України «Про господарські товариства» [24] чітко визначено коло питань, вирішення яких є виключною компетенцією зборів учасників.

До таких нормативним актом [24] віднесено, зокрема, визначення: основних напрямів діяльності товариства, затвердження його планів та звітів про їх виконання; форм контролю за діяльністю виконавчого органу; організаційної структури; умов оплати праці посадових осіб; зміна розміру статутного капіталу; внесення змін до статуту; утворення і відкликання виконавчого та інших органів товариства; затвердження звітів і висновків ревізійної комісії, порядку розподілу прибутку, строку та порядку виплати частки прибутку, порядку покриття збитків, тощо.

Прийняття рішень, що належить до виключної компетенції загальних зборів, іншим органом управління може призвести до визнання їх недійсними в судовому порядку. Законодавством не врегульовано механізм проведення

загальних зборів ТОВ з одним учасником. Вважаємо за доцільне врахувати зарубіжний досвід у вирішенні даного питання.

Так, відповідно до статті 4 Директиви ЄС №89/667/ЄС «Про товариства з обмеженою відповідальністю з єдиним учасником» [25], єдиний учасник здійснює повноваження загальних зборів, а прийняті ним рішення повинні бути зафіксовані в протоколі або іншій письмовій формі. Іншою проблемою для ТОВ з єдиним учасником є неможливість такого учасника оперативно скликати загальні збори. Ці повноваження покладено на голову ТОВ.

На нашу думку, вимогу щодо скликання Зборів із залученням голови товариства слід терміново скасувати, оскільки виконання цієї норми заважає учасникам ТОВ реалізовувати своє право на участь в управлінні. Виконавчим органом ТОВ є колегіальний (дирекція) або одноособовий (директор). Дирекція (директор) вирішує всі питання діяльності товариства, за винятком тих, що належать до виключної компетенції зборів учасників.

З метою уникнення зловживань з боку топ-менеджменту чи ризиків опротестування законності дій, вчинених особою, яка виконує обов'язки директора, в статуті доцільно передбачити перелік посадових осіб, на які може бути покладено виконання обов'язків директора за його відсутності.

Перевірка діяльності дирекції (директора) товариства здійснюється ревізійною комісією за дорученням зборів, з власної ініціативи або на вимогу учасників товариства. Ревізійну комісію у складі трьох осіб з числа учасників ТОВ формують загальні збори. При цьому, посадові особи товариства не можуть бути членами ревізійної комісії. [21, с. 145]

Ревізійна комісія має здійснювати моніторинг фінансово-господарської діяльності, відслідковувати ризики, що загрожують суттєвим інтересам ТОВ та зловживання з боку посадових осіб. Без її висновку збори учасників не мають права затверджувати баланс ТОВ.

Однак законодавчо не визначено порядок створення ревізійної комісії в разі відсутності у ТОВ трьох учасників для її створення. В таких ТОВ ревізійна комісія лише декларується, але не виконує свої повноваження де-факто. Тому доцільним вважаємо надання загальним зборам учасників права самостійно

вирішувати питання формування ревізійної комісії та визначати вимоги щодо її складу.

Якісно побудовану систему корпоративного управління в ТОВ вважаємо визначальним фактором мінімізації ризиків при залученні зовнішніх фінансових ресурсів, запобіганні рейдерським атакам та вирішенні корпоративних конфліктів. Ігнорування власниками питання побудови дієвої корпоративної структури може призвести до припинення діяльності цілком успішного товариства з обмеженою відповідальністю.

Ефективне управління товариством з обмеженою відповідальністю (ТОВ), у тому числі в частині його перспективного розвитку, залежить не тільки від цілей функціонування, але й від існування цілісної та гнучкої політики управління його фінансами.

Виважена та обґрунтована політика управління фінансами ТОВ дозволяє ефективно формувати ресурсний, виробничий, фінансовий, кадровий технологічний, інноваційний потенціал та підвищувати конкурентну позицію товариства, а також забезпечувати стабільний економічний розвиток в стратегічній перспективі.

Питанням, пов'язаним з політикою управління фінансами товариств з обмеженою відповідальністю, приділяють значну увагу. Серед вчених різні аспекти цієї проблеми вивчали: Д.В. Задихайло [14,231], В. В. Ковальов [15,с. 14], В. М. Федосов [16, с. 241], С. І. Юрій [17, с.35], та ін.

Як зазначав Ковальов В. В. управління фінансами – це процес, що має на меті поліпшення фінансового стану підприємства і генерування певних фінансових результатів ТОВ [15, с. 43].

Юрій С. І. вважає, що «управління фінансами – система методів і форм організації фінансових відносин, які застосовує фінансовий апарат для ефективного формування, розподілу і використання фінансових ресурсів суб'єктів економічної діяльності з метою досягнення поставлених цілей та запланованих результатів ТОВ» [17, с.243].

Слід зазначити, що фінансовий менеджмент (управління фінансами) спрямований на збільшення фінансових ресурсів, інвестицій і нарощування

обсягу капіталу, а також розробку і прийняття обґрунтованих рішень щодо залучення й ефективного використання фінансових ресурсів.

Процес фінансового менеджменту націлений на:

- виживання підприємства в умовах конкурентної боротьби;
- запобігання банкрутства і великим фінансовим витратам;
- лідерство у боротьбі з конкурентами;
- максимізацію ринкової вартості суб'єкта господарювання;
- збільшення обсягів реалізації;
- максимізацію прибутку;
- мінімізацію витрат;
- забезпечення рентабельної діяльності

Для ефективного функціонування підприємства необхідно розробити виважену та цілеспрямовану політику управління фінансами, направлену на максимізацію прибутків та забезпечення конкурентоспроможності товариства.

На нашу думку, політика управління фінансами ТОВ – це цілеспрямована діяльність товариства, з приводу розроблення, прийняття та реалізації управлінських рішень, щодо ефективного управління фінансовими ресурсами товариства, з метою максимізації прибутку. Основні складові політики управління фінансами ТОВ представлено у Додатку Б.

Зазначимо, що основною метою розробки політики управління фінансами ТОВ є створення раціональної системи управління фінансовими ресурсами.

Слід відмітити, що за напрямками здійснення політика управління фінансами товариства поділяється на внутрішню і зовнішню. Внутрішня фінансова політика спрямована на фінансові відносини, процеси і явища, що відбуваються всередині організації. Що ж стосується зовнішньої фінансової політики, то вона спрямована на діяльність ТОВ в зовнішньому середовищі: на фінансових ринках, у кредитних відносинах та інше [16, с. 38].

Відомо, що фінансові методи є способом впливу фінансових відносин на господарський процес. У господарській практиці широко застосовують такі фінансові методи: фінансове планування, оперативне управління, фінансовий контроль, фінансове забезпечення і фінансове регулювання.

Поширеною вважається думка про те, що фінансове планування – це діяльність із складання планів формування, розподілу і використання фінансових ресурсів товариств з обмеженою відповідальністю, спрямована на досягнення поставлених цілей і вирішення певних завдань. У процесі фінансового планування товариство оцінює свій фінансовий стан, виявляє резерви збільшення фінансових ресурсів та направи їх ефективного використання. За допомогою фінансового планування здійснюється економічне обґрунтування фінансових рішень та вибір їх альтернативних варіантів.

Варто зазначити, що оперативне управління фінансами товариства здійснює директор або дирекція.

Під час складання й виконання фінансових планів, а також по закінченні певних періодів проводиться фінансовий контроль, спрямований на порівняння фінансових результатів від використання фінансових ресурсів з плановими та виявлення резервів їх збільшення.

Є всі підстави вважати, що фінансове забезпечення та фінансове регулювання тісно взаємопов'язані між собою і взаємодоповнюють один одного. Зокрема, встановлення системи фінансового забезпечення потребує відповідного фінансового регулювання.

Серед економістів укоренилося уявлення про те, що фінансове забезпечення – формування цільових грошових фондів товариства у достатньому розмірі та їх ефективне використання.

Основними елементами фінансового забезпечення ТОВ є:

- ✓ самофінансування (відшкодування витрат на основну діяльність та її
- ✓ розвиток за рахунок власних джерел)
- ✓ кредитування (надання коштів на принципах поворотності, платності,
- ✓ строковості і забезпеченості);
- ✓ бюджетне фінансування (надання коштів з бюджету на безповоротних засадах);
- ✓ оренда (передавання майна у користування на певний строк і за певну плату);

✓ інвестування (вкладання коштів у певні об'єкти з метою отримання прибутку).

Поширеною є думка про те, що фінансове регулювання – метод фінансового впливу, пов'язаний із регулюванням економічних процесів.

Фінансове регулювання здійснюється через систему норм і нормативів, лімітів та фінансових резервів [17, с.43].

Зміст фінансового менеджменту товариств з обмеженою відповідальністю значно відрізняється від фінансового менеджменту великих підприємств. Перш за все треба враховувати специфічні властивості малих підприємств. Зокрема, недостатність або взагалі відсутність спеціалістів щодо управління фінансами. Хронічна недостатність фінансових ресурсів для організації господарської діяльності; відсутність фінансового прогнозування та планування; мета малого підприємства інколи є складною і суперечливою.

Відсутність спеціалістів з управління фінансового обумовлена критеріями, щодо які підприємства у відповідності з чинним законодавством належать до “малих”. Діюче законодавство передбачає такі критерії:

1) середньо-облікова чисельність працюючих за рік не повинна перевищувати 50 осіб;

2) обсяг виручки від реалізації продукції за рік не повинен перевищувати 10 млн. євро.

Така обмежена кількість працюючих та реалізації продукції не дозволяє тримати достатню кількість спеціалістів з фінансового менеджменту. Інколи на малих підприємствах один працівник відповідає за таке коло обов'язків, які не в змозі виконати. У зв'язку з цим інколи деякі питання про організацію бізнесу вирішуються посилаючись на інтуїцію, тобто поверхнево не розроблюючи доскональні розрахунки щодо потреби грошових коштів. І бізнесмен стає перед фактом, коли у нього надходження коштів не покривають витрати.

Товариства з обмеженою відповідальністю зацікавлені в одержанні поточного прибутку, вони більш зацікавлені в аналізі руху готівки, в управлінні оборотним капіталом і по суті не займаються фінансовим прогнозуванням та плануванням.

Малий бізнес дає широку свободу ринкового вибору, забезпечує швидку окупність витрат виробництва, оперативно реагує на зміну споживчого попиту, дає можливість подолати галузевий монополізм виробництва, забезпечує конкуренцію на ринку, допомагає наповнити ринок товарами і послугами, які користуються попитом.

Водночас в розвитку малого бізнесу є недоліки. Зокрема, низький, неадекватний великому виробництву рівень технології та управління виробництвом, недостатній рівень потенціалу науково-дослідних робіт, обмежений доступ до технології та технологічної інформації, використання неефективного устаткування, обмежений доступ до фінансових джерел.

Основні фактори, які впливають на організацію управління фінансами ТОВ: чисельність працюючих; їх склад; організаційна структура підприємства; галузь діяльності; асортимент продукції, форма власності; співвідношення попиту та пропозицій щодо вироблюваної продукції. Необхідно зазначити, що фінансові ресурси малих підприємств переважно формуються за рахунок власних джерел (прибутку, амортизаційних відрахувань).

Розмір та ступінь використання фінансових ресурсів ТОВ визначаються різними зовнішніми та внутрішніми факторами. До зовнішніх факторів відносяться: загальна економічна ситуація в Україні, рівень інфляції, рівень оподаткування, рівень процентних ставок за користування кредитом, конкуренція на ринку і інші фактори. До внутрішніх факторів належать: організаційно-технічне оснащення малого підприємства, рівень організації виробництва, фінансово-економічна продуктивність, яка включає: обсяг випуску продукції її конкурентоспроможність, структура фінансових ресурсів, розмір внутрішніх джерел формування фінансових ресурсів, фінансовий стан малого підприємства.

Слід зазначити, що при створенні ТОВ необхідно визначити оптимальний розмір первісного капіталу. Первісний капітал визначається при складанні балансового звіту на день відкриття бізнесу. Склад фінансових ресурсів ТОВ обмежений, оскільки у їх формуванні не приймають участі цінні папери і перш за все акції: як правило, у малих підприємств зовнішнім джерелом формування фінансових ресурсів є тільки кредиторська заборгованість. Малі підприємства

можуть залучати кредити комерційних банків. Але до отримання кредиту підприємець повинен мати відповідне забезпечення, що не завжди є у розпорядженні у малого підприємства.

ТОВ може звернутися за позичкою у фонд підтримки підприємництва, який видає кредит під процентні ставки, значно нижчі від процентних ставок комерційних банків. Але фонд підтримки малого бізнесу не має у своєму розпорядженні значної суми грошових коштів.

ТОВ можуть залучити іноземний капітал декількома методами. По-перше, на партнерських засадах для спільної роботи. Але не завжди і не кожна іноземна фірма дає згоду на спільну роботу. Перш за все іноземні фірми звертають увагу на міцність малого підприємства, його фінансовий стан, надійність забезпечення роботою і інші компоненти. З другого боку наші бізнесмени не мають достатньої інформації щодо іноземних фірм. По-друге, продаж акціонерного капіталу шляхом випуску привілейованих акцій. Привілейовані акції можуть бути розповсюджені між засновниками підприємства. Цей метод виключає можливість підприємця залучити небажаних партнерів.

Один із прийнятних варіантів фінансування оборотних активів для малих підприємств є факторингові операції. Факторинг можна визначити як діяльність факторингової фірми або факторингового відділення комерційного банку щодо стягнення грошових коштів з боржника свого клієнта і управління його борговими вимогами. Факторинг особливо корисний для підприємств малого бізнесу як форма фінансування оборотних активів і дає можливість працівникам сконцентрувати увагу на виробничих проблемах і максимізації прибутку, прискорення отримання платежів за відвантажену продукцію, гарантує повне погашення заборгованості, знижуються витрати щодо реалізації продукції.

Отже, на нашу думку, система управління фінансовими ресурсами характеризується взаємозв'язком та безперервною взаємодією двох підсистем (об'єкт та суб'єкт управління), а мета її функціонування полягає у забезпеченні оптимальних умов формування, використання, оптимізації структури фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності для максимізації добробуту власників підприємства в теперішньому і майбутньому періодах.

Політика управління фінансами ТОВ – це цілеспрямована діяльність товариства, з приводу розроблення, прийняття та реалізації управлінських рішень, щодо ефективного управління фінансовими ресурсами товариства, з метою максимізації прибутку.

Для комплексного аналізу управління фінансами детально вивчено та проаналізовано методики оцінки показників, та виділено основні напрямки аналізу фінансової діяльності підприємства та управління, серед котрих:

1) економічна оцінка діяльності ТОВ (горизонтальний і вертикальний аналіз балансу) дасть змогу оцінити структуру капіталу підприємства, проаналізувати та пояснити зміни в структурі.

2) аналіз грошових потоків ТОВ «Татиус» дасть змогу оцінити управління грошовими потоками підприємства на основі комплексу показників оцінки грошових потоків, проте з метою більш повної оцінки якості управління грошовими потоками суб'єкта господарювання необхідно проаналізувати вплив грошових потоків на ліквідність та платоспроможність підприємства, що вимагає дослідження певної групи показників у динаміці.

3) оцінка основних показників діяльності малого підприємства ТОВ «Татиус» дасть змогу виявити слабкі і сильні сторони управління фінансовим станом та опираючись на дані та коефіцієнти виявити причинно-наслідкові зв'язки між явищами на підприємстві.

Такий підхід дозволить визначити всі суттєві аспекти, пов'язані з управлінням фінансами підприємства, допоможе виявити проблеми формування і витрачання грошових коштів у розрізі основних видів діяльності, а також сформулювати адекватні пропозиції щодо оптимізації руху грошових потоків, шляхів покращення основних показників діяльності товариства у процесі фінансово-господарської діяльності.

РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ ТА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ТАТИУС»

2.1 Економічна оцінка балансу товариства

Товариство з обмеженою відповідальністю «Татиус» активно розвивається і дотримується принципів взаємовигідного партнерства. Говорячи конкретніше, то за галузевою належністю, дане підприємство відноситься до підприємств фінансового обслуговування.

За формою власності є приватним. Відповідно до правового статусу і форми господарювання воно є господарським товариством, що являє собою підприємство або інший суб'єкт господарювання, створений юридичними особами та/або громадянами шляхом об'єднання їх майна і участі в підприємницькій діяльності товариства з метою одержання прибутку, а саме товариством з обмеженою відповідальністю.

Предметом діяльності товариства є: ведення бухгалтерського обліку; розрахунок заробітної плати; юридичний супровід; послуги з кадрового діловодства. Також компанія надає в оренду й експлуатацію власне чи орендоване нерухоме майно.

Співробітники «Татиус» надають повний комплекс послуг з абонентського обслуговування, забезпечуючи тим самим конкурентну перевагу компанії-замовника в оперативності вирішення виникаючих проблем, а саме збільшення прибутковості підприємства, поліпшення якості продукції, посилення конкурентного середовища, підвищення інвестиційної привабливості вимагають від бізнесу розробки нових ефективних методів роботи і зниження витрат.

Підприємство здійснює володіння, користування і розпорядження своїм майном відповідно до цілей своєї діяльності.

Джерелами формування майна підприємства є:

- грошові та матеріальні внески учасників товариства;
- доходи, одержані від господарської діяльності;

- кредити банків та інших кредиторів;
- придбання майна іншого підприємства, організації;
- безоплатні або благодійні внески, пожертвування організацій, підприємств і громадян;
- інші джерела, не заборонені законодавчими актами України.

Для того аби оцінити ефективність управління фінансами на підприємстві, треба насамперед проаналізувати його стан. Оцінку діяльності товариства потрібно почати з аналізу його балансу.[29,с. 80]

Аналіз бухгалтерського балансу починають з оцінки змін, що відбулися в складі активів підприємства, джерел їх утворення. При цьому розрізняють горизонтальний і вертикальний аналіз.[30,с. 112]

Горизонтальним називають такий аналіз, коли роблять оцінку змін окремих статей балансу в часі, порівнюють вартість їх на початок та на кінець року і роблять оцінку цих змін.

Вертикальним називають структурний аналіз. За 100 % беруть валюту (підсумок) балансу і визначають питому вагу кожної статті у відсотках до підсумку. Роблять оцінку структури активів та джерел їх утворення, оцінку структурних змін за рік. Порівнюють фактичну структуру з оптимальною.[29,с. 81]. Отже на основі звітних даних за 3 роки , а саме 2017, 2018, 2019 проведемо оцінку балансу.(Додаток В)

Таблиця 2.1

Горизонтальний аналіз активів ТОВ «Татиус» за 2017-2019 рр.

Актив	2017	2018	2019	Абсолютне відхилення		Темп приросту	
				2018/2017	2019/2018	2018/2017	2019/2018
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи	-	-	-				
первісна вартість	-	-	-				
накопичена амортизація	-	-	-				
Незавершені капітальні інвестиції	3,1	-	-	-3,1	0,00	-100%	-
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи	-	-	-				
первісна вартість	-	-	-				
накопичена амортизація	-	-	-				

Продовження таблиці 2.1

Актив	2017	2018	2019	Абсолютне відхилення		Темп приросту	
				2018/2017	2019/2018	2018/2017	2019/2018
Незавершені капітальні інвестиції	3,1	-	-	-3,1	0,00	-100%	-
Основні засоби	3353,8	2942,8	4731	-411,00	1788,20	-12,25%	60,77%
первісна вартість	3739,6	3679,2	6050,8	-60,40	2371,60	-1,62%	64,46%
Знос	385,8	736,4	1319,8	350,60	583,40	90,88%	79,22%
Інвестиційна нерухомість	-	-	-	-	-	-	-
Довгострокові біологічні активи	-	-	-	-	-	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:	34	1526,1	2909,1	1492,10	1383,00	4388,53%	90,62%
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств							
інші фінансові інвестиції	-	-	-	-	-	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	-	-	-	-	-	-	-
Відстрочені податкові активи	-	-	-	-	-	-	-
Інші необоротні активи	-	-	-	-	-	-	-
Усього за розділом I	3390,9	4468,9	7640,1	1078,00	3171,20	31,79%	70,96%
II. Оборотні активи							
Запаси	1,6	241,4	13,7	239,80	-227,70	14987,50%	-94,32%
Поточні біологічні активи	-	-	-	-	-	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	223,6	2268,8	3012,5	2045,20	743,70	914,67%	32,78%
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	-	-	-	-	-	-	-
за виданими авансами	-	-	-	-	-	-	-
з бюджетом	0,2	9,8	0,4	9,60	-9,40	4800,00%	-95,92%
у тому числі з податку на прибуток	-	-	-	-	-	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	-	197,4	97,4	197,4	197,4	100%	-50,66%
Поточні фінансові інвестиції	-	-	-	-	-	-	-
Гроші та їх еквіваленти	29,8	0,6	64,8	-29,20	64,20	-97,99%	10700,00%
Витрати майбутніх періодів	0,1	-	20,3	-0,10	-0,10	-	-
Інші оборотні активи	554,7	263,7	187,2	-291,00	-76,50	-52,46%	-29,01%
Усього за розділом II	810	2981,7	3396,3	2171,70	414,60	268,11%	13,90%
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	-	-	-	-	-	-	-
Баланс	4200,9	7450,6	11036,4	3249,70	3585,80	77,36%	48,13%

В першу чергу слід провести аналіз динаміки валюти балансу за 2017-2019 роки (табл. 2.1). В 2017 році валюта балансу складала 4200,9 тис. грн., у 2018 році цей показник збільшився на 3249,70 тис. грн. та становив 7450,6 тис. грн., і

уже в 2019 році збільшився на 3585,80 тис. грн. або на 48,13% порівняно з попереднім роком та дорівнював 11036,4 тис. грн.

За даними таблиці можна помітити, що залишкова вартість основних засобів становить на кінець 2019 року 4731 тис. грн., що на 1788,20 тис. грн. більше показника на кінець 2018 року (темپ приросту у за цей період склав 60,77%). Порівнюючи показники 2017 та 2018 року варто відмітити, що у 2018 він був на 411,00 тис. грн. менше значення показника на кінець 2017 року (темپ приросту -12,25%). Ці зміни пов'язані з тим, що протягом 2018 року підприємство продало незначну частину своїх активів, а у 2019 придбало нові, оскільки однією із видів господарської діяльності підприємства є надання в оренду і експлуатацію власного чи орендованого нерухомого та рухомого майна.

Знос основних засобі відповідно зростає разом із нарахуванням амортизації на них. Амортизація на підприємстві нараховується за допомогою прямолінійного методу.

Довгострокові фінансові інвестиції становлять на кінець 2019 року 2909,1 тис. грн., що на 1383,00 тис. грн. більше показника попереднього року (темپ приросту за останній рік становить 90,62%). У 2018 порівняно з 2017 роком теж спостерігається значне підвищення значення, а саме у абсолютному значенні фінансові інвестиції зросли на 1492,10 тис. грн..(враховуючи те, що у 2017 фінансові інвестиції становили всього лише 34 тис. грн., то звідси і темп приросту 4388,53%)

Усього за розділом «Необоротні активи» спостерігається нарощення. У 2018 році, в порівнянні з попереднім 2017 роком даний розділ збільшився на 1078,00 тис. грн.(що на 31,79% більше показника минулого року) У 2019 році знову спостерігається збільшення, цього разу темп приросту становить 70,96%, що в абсолютному значенні на 3171,20 тис. грн. більше попереднього 2018 року. Динаміка до збільшення необоротних активів підприємства пов'язане зі збільшенням розміру основних засобів та довгострокових фінансових інвестицій. У зв'язку зі значним збільшенням, можна сказати, що підприємство веде політику активного фінансування основних засобів, що говорить про збільшення вартості підприємства у балансовій вартості.

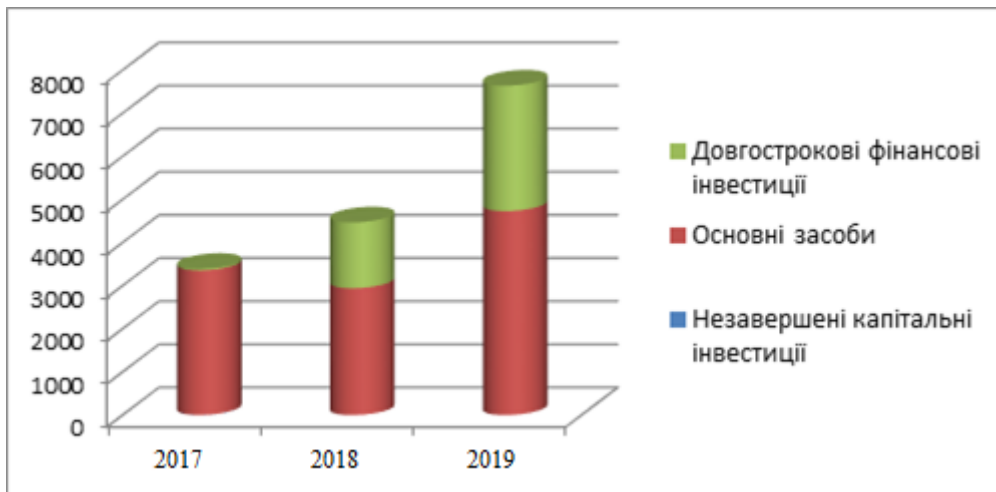

Рис. 2.1 Структура необоротних активів підприємства ТОВ «Татиус» за 2017-2019 рр.

Проаналізуємо динаміку та структуру оборотних активів підприємства. Запаси становлять на кінець 2017 року всього 1,6 тис. грн., що на 2045,20 тис. грн. менше показника наступного 2018 року (темп приросту за рік становить 14987,50. На кінець 2019 року запаси становили 13,7 (в тому числі готова продукція – 11,4).

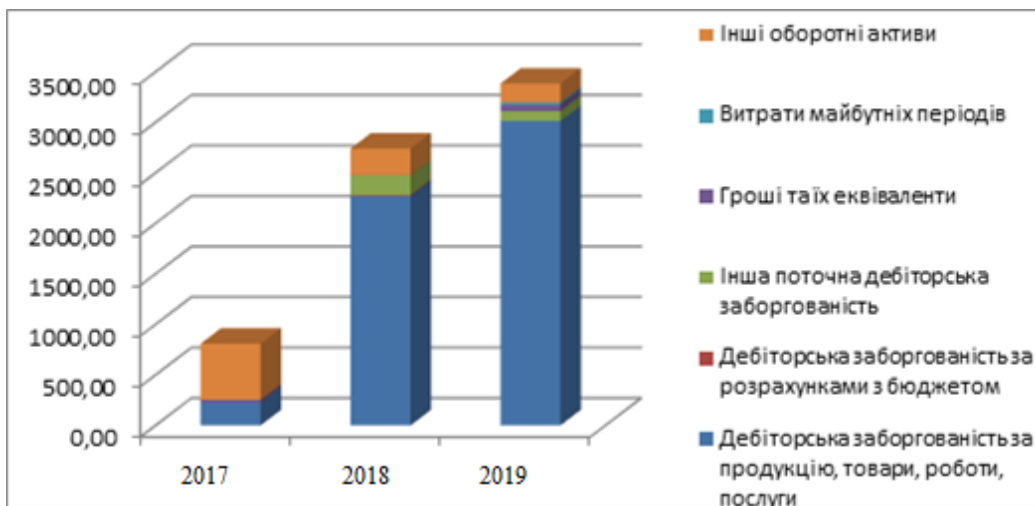

Рис.2.2 Структура оборотних активів підприємства ТОВ «Татиус» за 2017-2019 рр.

Дебіторська заборгованість за товарами, роботами та послугами на кінець 2018 року порівняно з 2017 зростає на 2045,20 тис. грн., темп приросту 914,67%. Станом на 01.01.15 у порівнянні з аналогічним періодом минулого року,

дебіторська заборгованість знову зросла на 743,70 тис.грн, що у відносно на 32,78% більше минулого року.

Також у статті дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом у порівнянні показників за 2018 та 2017 рік збільшилась на 9,60 тис.грн., (темперосту 4800,00%), а за 2019 зменшилась на 9,40(у відносному значенні - 95,92%). Це пов'язано насамперед з тим, що підприємство переплатило авансовими податки, тому і виникла дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом. Зазвичай переплачені кошти підприємство зараховує в рахунок майбутніх платежів.

Грошові кошти становлять на кінець 2018 року 29,8 тис. грн., що на 29,20тис. грн. менше показника попереднього року. У 2019 році сума грошових коштів становила 64,8 тис. грн.. Така динаміка зміни пояснюється тим, що на 2018 рік на рахунки ще не встигла надійти оплата за товари, а збільшення у 2019 говорить про те, що і валюта балансу відповідно збільшується і разом з тим, збільшується абсолютне значення грошових коштів.

Витрати майбутніх періодів теж присутні у переліку активів, і у 2017 році вони становили 0,1 тис. грн., а уже у 2019 зафіксовані у балансі у розмірі 20,3 тис. грн., (темп приросту 20190 %), це говорить про те, що на момент складання звітності, гроші фактично були перераховані за товари, роботи, проте витрати визнані ще не були.

Інші оборотні активи – оборотні активи, як зобов'язання перед підприємством за його майно. На кінець 2017 року сума інших оборотних активів на ТОВ «Татиус» становить 554,7, у 2018 вони скоротились на 291,00 тис. грн. (- 52,46%) і у 2019 знову скоротились на -76,50 тис.грн., (темперосту у порівнянні з попереднім роком -29,01%)

Загальна вартість оборотних коштів зростає відповідно 2018 році на 2171,7 тис. грн, та у 2019 на 414,60 тис. грн. (темперосту 2018-268,11%, 2019-13,90%)

Загальна вартість майна ТОВ "Татиус» зростає з кожним роком. У 2018 вона зросла на 3249,7 тис. грн., у 2019 на 3585,8 тис. грн., що у відсотковому значенні на 77,36%, та на 48,13% у відношенні до попереднього року.

Таблиця 2.2

Горизонтальний аналіз пасивів ТОВ «Татиус» за 2017-2019 рр.

Пасив	2017	2018	2019	Абсолютне відхилення		Темп приросту	
				2018/2017	2019/2018	2018/2017	2019/2018
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	188,8	188,8	188,8	0	0	0%	0%
Капітал у дооцінках	-	-	-				
Додатковий капітал	-	-	-				
Резервний капітал	-	-	-				
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	209	362	410,7	153,00	48,70	73,21%	13,45%
Неоплачений капітал	(-)	(-)	(-)				
Вилучений капітал	(-)	(-)	(-)				
Усього за розділом I	397,8	550,8	599,5	153,00	48,70	38,46%	8,84%
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	2452,7	2771,3	7589,6	318,60	4818,30	12,99%	173,86%
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	-	-	-				
Короткострокові кредити банків	-	1883	-	1883,00	0,00	100%	-100%
Поточна кредиторська заборгованість за:	-	-	-				
довгостроковими зобов'язаннями							
товари, роботи, послуги	138	1807,9	2674,5	1669,90	866,60	1210,07%	47,93%
розрахунками з бюджетом	9,5	10,2	8,7	0,70	-1,50	7,37%	-14,71%
у тому числі з податку на прибуток	-	-	-				
розрахунками зі страхування	15,2	20,2	9,6	5,00	-10,60	32,89%	-52,48%
розрахунками з оплати праці	32,1	44,3	24,1	12,20	-20,20	38,01%	-45,60%
Доходи майбутніх періодів	-	-	-				
Інші поточні зобов'язання	1155,6	362,9	130,4	-792,70	-232,50	-68,60%	-64,07%
Усього за розділом III	1350,4	4128,5	2847,3	2778,10	-1281,20	205,72%	-31,03%
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	-	-	-				
Баланс	4200,9	7450,6	11036,4	3249,70	3585,80	77,36%	48,13%

Зареєстрований пайовий капітал становить на кінець 2019 року 188 тис. грн. За досліджуваний період значення показника не змінилося.

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) становить на кінець 2018 року 362 тис. грн. Це на 153,00 тис. грн. більше показника минулого року. У 2019 році нерозподілений прибуток знову збільшився, проте цього разу на 48,70 тис. грн.. (темп приросту 2018 - 73,21%, 2019 - 13,45% тис. грн.)

Загальна сума власного капіталу зростає прямо пропорційно зростанню нерозподіленого прибутку, оскільки, як вищезазначено пайовий капітал не змінювався. Темп приросту 2018 - 38,46%, 2019 - 8,84%.

Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення також зростають, у 2018 році цей показник становив 2771,3 тис. грн. що на 318,60 тис. грн. більше попереднього року. У 2019 знову спостерігається зростання на 4818,30 тис. грн. Це говорить про те, що підприємство залучає позикові кошти, що вплине на коефіцієнти, що будуть аналізуватися для визначення фінансового стану підприємства.

Щодо короткострокових кредитів, то можна помітити, що у 2018 році підприємство взяло в борг 1883 тис. грн. Кредит був забезпечений майном підприємства, та брався на купівлю нерухомого майна та транспортних засобів. Уже до кінця 2019 кредит був погашений повністю.

Щодо поточної кредиторської заборгованості, то розрахунки із страхуванням не мають ніякої тенденції. Варто зазначити, що на кінець року було уже нараховано ЄСВ, проте ще не було сплачено. Аналогічна ситуація і з заробітною платою. Інші поточні зобов'язання зменшуються з кожним роком, що свідчить про позитивну тенденцію.

Аналізуючи структуру активів підприємства ТОВ «Татиус» варто насамперед, звернути увагу на частку основних засобів. За аналізований період питома вага відповідно 2017- 79,84%, 2018- 39,50%, 2019 - 42,87%. Хоча частка основних засобів дещо зменшилась у загальній валюті балансу у 2018, проте уже у 2019 році частка знову збільшилась, це явище свідчить про політику підприємства щодо розширення матеріально-технічної бази підприємства та його технічного переозброєння.

Таблиця 2.3

Вертикальний аналіз активів ТОВ «Татиус» за 2017-2019 рр.

Актив	2017	2018	2019	Питома вага в структурі балансу		
				2017	2018	2019
I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи	-	-	-			
первісна вартість	-	-	-			
накопичена амортизація	-	-	-			
Незавершені капітальні інвестиції	3,1	-	-	0,07%		
Основні засоби	3353,8	2942,8	4731	79,84%	39,50%	42,87%
первісна вартість	3739,6	3679,2	6050,8			
Знос	385,8	736,4	1319,8			
Інвестиційна нерухомість	-	-	-			
Довгострокові біологічні активи	-	-	-			
Довгострокові фінансові інвестиції:	34	1526,1	2909,1	0,81%	20,48%	26,36%
інші фінансові інвестиції	-	-	-			
Довгострокова дебіторська заборгованість	-	-	-			
Відстрочені податкові активи	-	-	-			
Інші необоротні активи	-	-	-			
Усього за розділом I	3390,9	4468,9	7640,1	80,72%	59,98%	69,23%
II. Оборотні активи						
Запаси	1,6	241,4	13,7	0,04%	3,24%	0,12%
Поточні біологічні активи	-	-	-			
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	223,6	2268,8	3012,5	5,32%	30,45%	27,30%
за виданими авансами	-	-	-			
з бюджетом	0,2	9,8	0,4	0,00%	0,13%	0,00%
у тому числі з податку на прибуток	-	-	-		2,65%	0,88%
Інша поточна дебіторська заборгованість	-					
Поточні фінансові інвестиції	-	-	-			
Гроші та їх еквіваленти	29,8	0,6	64,8	0,71%	0,01%	0,59%
Витрати майбутніх періодів	0,1	-	20,3	0,00%	-	0,18%
Інші оборотні активи	554,7	263,7	187,2	13,20%	3,54%	1,70%
Усього за розділом II	810	2981,7	3396,3	19,28%	40,02%	30,77%
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття						
Баланс	4200,9	7450,6	11036,4	100%	100%	100%

Частка довгострокових фінансових інвестицій в активах характеризує частку фінансових інвестицій у валюті балансу, позитивною тенденцією зміни вважається збільшення за умови збільшення доходів від фінансових інвестицій. Частка збільшується з 0,81% у 2017, до 26,36% у 2019 році. Підприємство вкладає з кожним роком все більше у діяльність ТОВ «Соєни», з якими був підписаний договір у 2018 році. Нині ведеться господарська діяльність зі створенням юридичної особи ТОВ «Соєторг», яка є об'єктом спільного контролю двох сторін відповідно до письмової угоди між ними.

Частка дебіторської заборгованості теж є достатньо великою, вона складає відповідно у 2017 - 5,32%, 2018 - 30,45%, 2019 - 27,30% проте це пов'язано лише з тим, що підприємства, котрим ТОВ «Татиус» надала послуги на момент складання балансу ще їх не оплатили. У разі оплати послуг відбувається збільшення по статті «Грошові кошти та їх еквіваленти» і зменшення по вищезазначеній статті.

Власний капітал підприємства знаходиться на рівні 9,47% на початку аналізованого періоду та 5,43% - на кінець року від загальної суми пасивів, оскільки власний капітал є основою незалежності підприємства, варто зазначити, що дане явище є показником того, що підприємство фінансово залежне. Відсутність резервного капіталу може негативно відбитися на діяльності підприємства.

Короткострокова кредиторська заборгованість ТОВ «Татиус» у 2018 році становила близько 25% загальної суми активів, з їх допомогою підвищилася прибутковість власного капіталу. Розміри позикового капіталу невеликі, то є розумні, що покращує фінансовий стан підприємства, за умови їх своєчасного повернення.

Щодо довгострокових зобов'язань, то підприємство має їх у своєму балансі значну частку, а саме у 2017 - 58,39%, у 2018 частка дещо скоротилась, оскільки було повернуто фінансову допомогу ТОВ «Соєни». Уже у 2019 частка знову зросла і затрималась на позначці 68,77% .

Таблиця 2.4

Вертикальний аналіз пасивів ТОВ «Татиус» за 2017-2019 рр.

Пасив	2017	2018	2019	Питома вага в структурі балансу		
				2017	2018	2019
I. Власний капітал						
Зареєстрований (пайовий) капітал	188,8	188,8	188,8	4,49%	2,53%	1,71%
Капітал у дооцінках	-	-	-			
Додатковий капітал	-	-	-			
Резервний капітал	-	-	-			
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	209	362	410,7	4,98%	4,86%	3,72%
Неоплачений капітал	-	-	(-)			
Вилучений капітал	(-)	(-)	(-)			
Усього за розділом I	397,8	550,8	599,5	9,47%	7,39%	5,43%
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	2452,7	2771,3	7589,6	58,39%	37,20%	68,77%
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	-	-	-			
Короткострокові кредити банків	-	1883	-		25,27%	
Поточна кредиторська заборгованість за:						
довгостроковими зобов'язаннями						
товари, роботи, послуги	138	1807,9	2674,5	3,29%	24,27%	24,23%
розрахунками з бюджетом	9,5	10,2	8,7	0,23%	0,14%	0,08%
у тому числі з податку на прибуток	-	-	-			
розрахунками зі страхування	15,2	20,2	9,6	0,36%	0,27%	0,09%
розрахунками з оплати праці	32,1	44,3	24,1	0,76%	0,59%	0,22%
Поточні забезпечення	-	-	-			
Доходи майбутніх періодів	-	-	-			
Інші поточні зобов'язання	1155,6	362,9	130,4	27,51%	4,87%	1,18%
Усього за розділом III	1350,4	4128,5	2847,3	32,15%	55,41%	25,80%
IV. Зобов'язання, пов'язані з утр. Гр. виб	-	-	-			
Баланс	4200,9	7450,6	11036,4	100%	100%	100%

Отже, основними висновками, зробленими при вертикальному аналізі балансу підприємства можуть бути такі:

- структура статей балансу демонструє тенденцію до зростання частки основних засобів і зменшення частки оборотних активів;

- у той же час, закріпилася негативна тенденція до збільшення частки дебіторської заборгованості і зменшення грошових коштів у національній валюті.

- частка поточних зобов'язань зменшується, проте довгострокові зобов'язання зростають.

Підприємству слід вдатися до аналізу структури видатків, налагодити більш стабільні зв'язки з постачальниками, а також посилити контроль за витратами, запобігаючи нецільового витрачання ресурсів.

Отже, горизонтальний і вертикальний аналіз взаємодоповнюють один одного та дають загальне уявлення про фінансову політику фірми за певний період. Аналіз балансу ТОВ «Татиус» свідчить про те, що за аналізований період збільшилась валюта балансу, зокрема за рахунок збільшення довгострокових та поточних зобов'язань підприємства. В структурі активів основна частка припадає на необоротні активи, а в структурі пасивів переважає позиковий капітал. Більш детальний аналіз фінансово-економічного стану фірми передбачає розрахунок і дослідження цілої системи фінансових і економічних показників.

2.2. Аналіз грошових потоків підприємства

Грошові потоки є складною та багатоплановою економічною категорією, що використовуються як інструмент оцінки, засіб платежу та заощадження, є ресурсом та результатом діяльності підприємства, обумовлюють його поточне та майбутнє фінансове положення.

Інформацію, що стосується грошових потоків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності ТОВ «Татиус» було обраховано прямолінійним методом по даних оборотів рахунків 301 та 311.

В зв'язку з тим, що підприємство є суб'єктом малого підприємництва, воно складає спрощену форму звітності : форму №1-м (баланс) та форму №2-м (звіт

про фінансові результати). Форму №3 підприємство не складає. На основі даних по оборотах рахунків 301 та 311 про рух грошових коштів здійснено оцінку вхідних та вихідних грошових потоків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності [34, 38], що наведена в таблиці 2.5-2.6.

Таблиця 2.5

Оцінка вхідних та вихідних грошових потоків ТОВ «Татиус» за 2017-2019 рр.

Показник	2017	Питома вага	2018	Питома вага	2019	Питома вага
Вхідний потік господарської діяльності	6884,6	100,0%	12724,4	100,0%	18009	100,0%
Вхідні потоки ОД	2685,4	39,0%	5746,7	45,2%	11383,4	63,2%
Вхідні потоки ІД	13,2	0,2%	0	0,0%	0	0,0%
Вхідні потоки ФД	4186	60,8%	6977,7	54,8%	6625,6	36,8%
Вихідний потік господарської діяльності	6858,2	100,0%	12753,6	100,0%	17944,8	100,0%
Вихідні потоки ОД	4919,9	71,7%	5617,9	44,0%	14674,3	81,8%
Вихідні потоки ІД	583,6	8,5%	275,6	2,2%	1887,9	10,5%
Вихідні потоки ФД	1354,7	19,8%	6860,1	53,8%	1382,6	7,7%
Чистий грошовий потік господарської діяльності	26,4		-29,2		64,2	

Як бачимо, з вище приведених розрахунків у структурі вхідних грошових потоків переважає грошовий потік від фінансової діяльності, окрім 2019 року, де у структурі валового вхідного потоку найбільшу питому вагу складає грошовий потік від операційної діяльності (63,21 %). Як бачимо з рис. 1.4, протягом аналізованого періоду.

Якщо звернути увагу на потреби операційної діяльності, то вихідний грошовий потік набагато вищий за вхідний, це говорить про те, що ТОВ отримує набагато менше, ніж витрачає, і цю нестачу в основному компенсує за рахунок позикових коштів.

Аналізуючи баланс, не можна було не помітити в структурі активів і збільшення частки довгострокових інвестицій, що говорить про те, що підприємство інвестує частку коштів, проте в даній статті відображається поворотна фінансова допомога, від якої підприємство не отримує доходу, що говорить про неефективність вкладення.

Що стосується інвестиційної діяльності, то з кожним роком відбувається зростання вихідного грошового потоку та лише у 2017 році ми бачимо вхідний потік у розмірі 13,5 тис.грн, що говорить про те, що підприємство продало частину основних заходів.

Практика залучення фінансових інвестицій є дуже поширеною зараз. Особливо на малих підприємствах, де не значні прибутки і малий спектр діяльності.[33,с.45]. Тому для більш детального аналізу пропонуємо розглянути динаміку зміни вхідних і вихідних грошових потоків.

Таблиця 2.6

Динаміка змін вхідних та вихідних грошових потоків ТОВ «Татиус»
за 2017-2019 рр.

Показники	Абсолютний приріст		Відносний приріст	
	2017	2018	2018/2017	2019/2018
Вхідний потік господарської діяльності	5839,8	5284,6	84,8%	41,5%
Вхідні потоки ОД	3061,3	5636,7	114,0%	98,1%
Вхідні потоки ІД	-13,2	0	-100,0%	-
Вхідні потоки ФД	2791,7	-352,1	66,7%	-5,0%
Вихідний потік господарської діяльності	5895,4	5191,2	86,0%	40,7%
Вихідні потоки ОД	698	9056,4	14,2%	161,2%
Вихідні потоки ІД	-308	1612,3	-52,8%	585,0%
Вихідні потоки ФД	5505,4	-5477,5	406,4%	-79,8%
Чистий грошовий потік господарської діяльності	-55,6	93,4	-210,6%	-319,9%

Для більш ґрунтовного аналізу грошових потоків підприємства визначимо деякі показники. Балансове рівняння грошових коштів:

$$ГА_{п} + ПГП = ВГП + ГА_{к}, \quad (2.1)$$

де $ГА_{п}$ ($ГА_{к}$) – запас грошових коштів на початок (кінець) періоду;

ПГП — позитивний грошовий потік;

ВГП – від'ємний грошовий потік.

Балансове рівняння грошових коштів:

$$2017: 3,4 + 6884,6 = 6858,2 + 29,8;$$

$$2018: 29,8 + 12724,4 = 12753,6 + 0,6;$$

$$2019: 0,6 + 18009 = 17994,8 + 64,8.$$

Ми бачимо, що все відповідає нормам, присутня узгодженість обсягів надходження та витрачання грошових коштів, що визначає ступінь динамічної

платоспроможності підприємства, його фінансову рівновагу, що дає можливість забезпечення стійкого економічного зростання ТОВ «Татиус».

Чистий грошовий потік (ЧГП):

$$CF = CF_{oper} + CF_{invest} + CF_{financ}, \quad (2.2)$$

де CF_{oper} - чистий грошовий потік від операційної діяльності;

CF_{invest} – чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності.

CF_{financ} - чистий грошовий потік від фінансової діяльності.

Чистий грошовий потік характеризує грошовий результат діяльності підприємства, обсяг його власних фінансових ресурсів, що перебувають у грошовій формі. Він характеризує приріст ринкової вартості підприємства за досліджуваний період.

З розрахунків таблиці 2.2 видно, що ЧГП протягом років був нестабільним, у 2018 році він спадав до від'ємної позначки, що є досить негативним показником при оцінці руху грошових потоків. Так необхідно вживати заходів щодо стабілізації такої ситуації на краще.

Середній розмір грошових коштів та їх еквівалентів за аналізований період був таким:

2017: $(3,4 + 29,8) / 2 = 16,6$ тис. грн.

2018: $(29,2 + 0,6) / 2 = 14,9$ тис. грн.

2019: $(0,6 + 64,8) / 2 = 32,7$ тис. грн.

Динаміку середнього залишку грошових коштів підприємства можна простежити на рисунку 2.3.

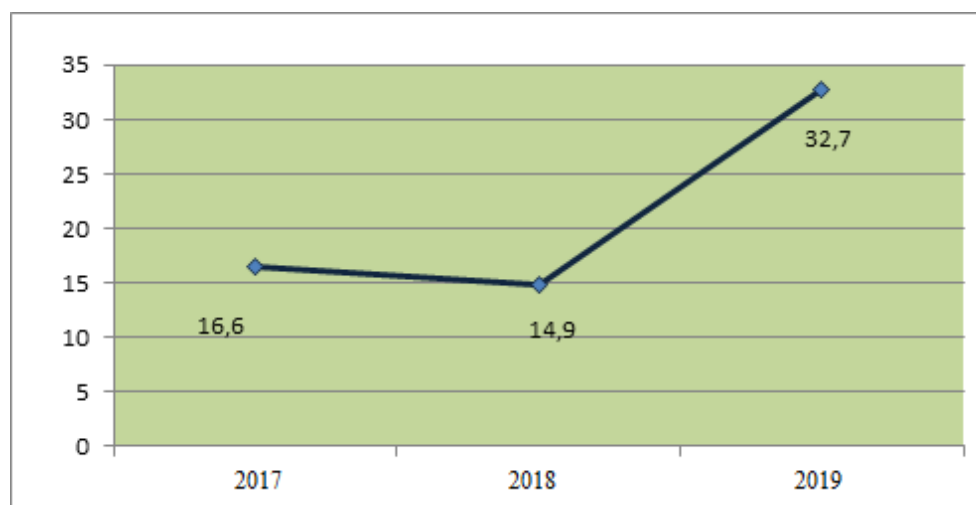

Рис. 2.3 Динаміка грошових коштів ТОВ «Татиус» за 2017-2019 рр.

Як видно з рисунка 2.3, у 2017 році середній залишок грошових коштів збільшився (на 11,4 %), проте вже у 2019 році в середньому підприємство мало на 17,8 тис. грн. більше (на 117%). Таке збільшення є позитивним, адже може позитивно позначитись на платіжній дисципліні підприємства.

Далі порахуємо та проаналізуємо вільний (незалежний) грошовий потік або Грошовий потік до фінансування (Free Cash Flow).

$$\text{Free CF} = \text{CFoper} + \text{CFinvest}, \quad (2.3)$$

Де CFoper- чистий ГП від опер. діял.;

CFinvest – чистий ГП від інвест. діял.

Показує здатність підприємства забезпечити операційну діяльність та планові інвестиції за рахунок внутрішніх фінансових джерел (незалежно від зовнішнього фінансування). Від’ємне значення FreeCF показує потребу підприємства у зовнішньому фінансуванні, а позитивне – свідчить про наявність надлишку коштів, які можуть бути використані для виплати дивідендів, погашення банківських позичок чи викупу власних корпоративних прав.

ВГП2017 = -2804,9 тис. грн.;

ВГП2018 = -146,8 тис. грн.;

ВГП2019 = -5178,8 тис. грн.

Як бачимо, за період 2017-2019 року в цілому стан чистого руху грошових коштів збільшився за 2018 на 2658,1 тис. грн., проте так і залишився негативним. У 2019 році чистий рух грошових коштів мав також негативне значення, оскільки зменшився на 5032 тис. грн., така ситуація склалася за рахунок великого притоку коштів від здійснення операційної діяльності.

У 2017-2019 рр. підприємство витрачало кошти переважно на здійснення фінансової діяльності у розмірі 9065,0 тис. грн. (52,0 %) та 9964,0 тис. грн. (55,0 %), що говорить про те, що підприємство погашає свої зобов’язання перед кредиторами, і в той же час надає поворотну фінансову допомогу, про що говорить зміна в статті довгострокові фінансові інвестиції.

Таблиця 2.7

Динаміка найбільших надходжень і витрат у розрізі діяльності
ТОВ «Татиус» за 2017-2019 рр.

Показник	Назва статті	2017 Сума, тис. грн.	2018 Сума, тис. грн.	2019 Сума, тис. грн.
Надходження				
<u>Операційна діяльність</u>	Надходження від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2451,5	4502,9	7980,6
<u>Інвестиційна діяльність</u>	Надходження від реалізації необоротних активів	13,24	0	45,3
<u>Фінансова діяльність</u>	Надходження від отриманих позик	4186	6977,7	6625,6
Витрачання				
<u>Операційна діяльність</u>	Витрачання на товари, роботи, послуги	1119,84	3550,17	10057,59
<u>Інвестиційна діяльність</u>	Витрачання на придбання необоротних активів	2264,4	275,6	583,6
<u>Фінансова діяльність</u>	Витрачання на погашення позик	1354,7	6860,1	1382,6

Так ми бачимо, що для фінансування протягом аналізованих років, коштів не залишається. Це пояснюється тим, що інвестиційна діяльність, протягом усіх років, була від'ємною, що в принципі не є негативним явищем, а навпаки досить поширеним (навіть рекомендованим) явищем. Що ж до операційної діяльності, яка також була від'ємною, окрім 2017 р. (де вона була з додатнім знаком, що все рівно не було достатнім, для покриття інвестиційної діяльності), то це є свідченням досить негативної ситуації на підприємстві.

Таблиця 2.8

Основні дані для аналізу рентабельності грошових потоків з фінансової звітності з 2017 по 2019 рр.

	2017	2018	2019
Чистий грошовий потік господарської діяльності	26,4	-29,2	64,2
Вхідні потоки ГК	6884,6	12724,4	18009
Вихідні потоки ГК	6858,2	12753,6	17944,8
Фінансовий результат діяльності	169,1	153	48,7
Залишок коштів на рахунку	29,8	0,6	64,8
Рентабельність залишку грошових	567,450%	25500%	75,154%
Рентабельність отриманих ГК	2,456%	1,202%	0,270%
Рентабельність витрачених ГК	2,466%	1,200%	0,271%

Аналізуючи показники рентабельності варто перш за все звернути увагу на показник рентабельності залишку. В нашому випадку він занадто високий, оскільки залишок коштів дуже малий на кінець будь-якого з років і у порівнянні з отриманим прибутком дає нам таку статистику.

Рентабельність отриманих і витрачених грошових коштів коливається на однаковому рівні, оскільки динаміка вхідного грошового потоку і вихідного грошового потоку майже однакова.

Таблиця 2.9

Основні дані для аналізу грошових потоків з фінансової звітності ТОВ
«Татиус» з 2017 по 2019 рр.

Показник	Рік		
	2017	2018	2019
ДГП – позитивний грошовий потік	26630,1	12724,4	18009
ВГП – від’ємний грошовий потік	26603,7	12753,6	17944,8
ЧГП – чистий грошовий потік	26,4	-29,2	64,2
ЧПрп – обсяг чистого прибутку	169,1	153	48,7
Ам – обсяг амортизаційних відрахувань	348,103	691,484	668,696
СЗг.к – середній залишок грошових коштів в аналізованому	16,6	15,2	32,7
СЗе.к.г. – середній залишок еквівалентів грошових коштів в аналізованому періоді	-	-	-
ГК – грошові кошти	29,8	0,6	64,8
СА – середня сума оборотних активів в аналізованому	652,95	1895,85	3189
Періоді			
Сз – середній залишок оборотних активів	652,95	2300,85	4679,85
Вр – виручка від реалізації продукції	2939,9	5423,1	9576,7
Вд – одноденна виручка від реалізації продукції	8,05452 1	14,8578 1	26,2375 3
ОБ – сума виплат основного боргу по кредитах та позиках	1354,7	6860,1	1382,6
Зтм – сума приросту запасів товарно-матеріальних цінностей в складі оборотних активів	-0,5	239,8	-227,7
Д – сума дивідендів, що сплачені	0	0	0
РІ – сума приросту реальних інвестицій	1812,25	-411	1788,2
ФІд – сума приросту довгострокових фінансових	-191	1492,1	1383
ФІп – сума поточних фінансових інвестицій	-	-	-
ДЗ – сума поточної дебіторської заборгованості всіх видів	223,8	2476	3110,3
КЗ – сума кредиторської заборгованості всіх видів	194,8	1882,6	2716,9

У таблиці 2.9 наведено основні фінансові показники, які дозволяють встановити позитивні та негативні тенденції розвитку грошових потоків, відображають результати управління грошовими потоками і підприємством у цілому. Наведені показники використовують для виявлення резервів оптимізації і планування грошових потоків підприємства.

За інформацією таблиці 2.9 розрахуємо основні коефіцієнти, необхідні для аналізу грошових потоків. (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Динаміка коефіцієнтів, що характеризують грошові потоки
ТОВ «Татиус» з 2017 по 2019 рр.

Показник	2017	2018	2019
1. Коефіцієнт ліквідності грошових потоків (КЛГп) $KЛГп = ДГП / ВГП$	1,001	0,998	1,004
2. Кількість оборотів оборотних активів (Кооа) $Кооа = ВР / СА$	4,502	2,861	3,003
3. Середній період обороту оборотних активів (Пооа) $Пооа = СА / Вд$	81,066	127,600	121,543
4. Коефіцієнт участі грошових коштів та їх еквівалентів в оборотних активах (Ку) $Ку = СЗг.к + СЗе.г.к / СА$	0,025	0,008	0,010
5. Кількість оборотів грошових коштів та їх еквівалентів (Когк) $Когк = ВР / СЗг.к + СЗе.г.к$	177,102	356,783	292,865
6. Середній період обороту грошових коштів (Погк) $Погк = СЗг.к + СЗгк / Вд$	2,061	1,023	1,246
7. Коефіцієнти, що визначають рівномірність грошових потоків			
7.1. Середньоквадратичне відхилення позитивного грошового потоку (σпгп)	7019,25		
7.2. Середньоквадратичне відхилення від'ємного грошового потоку (σвгп)	6997,03		
7.3. Коефіцієнт варіації позитивного грошового потоку (CVпгп) $CVпгп = σпгп / ГП * 100$	26,36%		
7.4. Коефіцієнт варіації від'ємного грошового потоку (CVвгп) $CVвгп = σвгп / ГП * 100$	26,30%		
8. Коефіцієнт ефективності грошового потоку в досліджуваному періоді $КЕгп = ЧГП / ВГП$	0,0010	-0,0023	0,0036
9. Коефіцієнт якості чистого грошового потоку (Кя) $Кя = (ЧПрп + Ам) / ЧГП$	19,591	-28,921	11,174
10. Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку (КДчгп) $КДчгп = ЧГП / ОБ - ΔЗтм + Д$	0,01948	-0,0044	0,03987
11. Коефіцієнт реінвестування чистого грошового потоку (КРчгп)	0,01628	-0,027	0,02024

З даних табл. 2.10 видно, що протягом 2017 та 2019 рр. на ТОВ «Татиус» значення коефіцієнта ліквідності грошових потоків вище одиниці, що свідчить про здатність підприємства покривати витрати грошових коштів позитивним грошовим потоком.

Невисокий рівень цього показника, мається на увазі незначне перевизення нормативу, вказує на зменшення залишків грошових активів, що говорить про ефективне їх використання [35, с.149], тому його потрібно наблизити і підтримувати на рівні одиниці, тобто додатний і від'ємний грошові потоки повинні бути наближені до однакового обсягу, що ми і спостерігаємо в даному випадку.

Важливим показником в аналізі грошових потоків є оборотність активів. Прискорення оборотності активів (у тому числі грошових коштів та їх еквівалентів) свідчить про більш інтенсивне їх використання і про зростання ділової активності підприємства, а уповільнення оборотності – навпаки. [36, с.135]

На підприємстві за період 2017-2019 рр. кількість оборотів оборотних активів коливається від 4 до 3, а, відповідно, період обороту оборотних активів від 81 до 121 днів.

Також потрібно відмітити, що між збільшенням (зменшенням) оборотності оборотних активів і зменшенням (збільшенням) середнього періоду їх обороту, існує взаємозв'язок (при збільшенні оборотності оборотних активів період їх обороту зменшується і навпаки).[37, с. 238]

Коефіцієнт участі грошових коштів та їх еквівалентів в оборотних активах вважається позитивним показником, якщо його динаміка за період зменшується тобто підприємство ефективніше використовує грошові кошти. На підприємстві протягом 2017-2018 рр. цей показник зменшується, а у 2019 він незначно збільшився, тобто можна зробити висновок, що підприємство повинно трішки ефективніше використовувати свої кошти.

Позитивним показником кількості оборотів грошових коштів та їх еквівалентів є динаміка їх постійного збільшення в досліджуваному періоді. На підприємстві протягом 2017 та 2018 рр. спостерігається постійне значне

збільшення, проте у 2019 ми помічаємо зменшення кількості оборотів грошових коштів та їх еквівалентів, тобто швидкість їх обороту уповільнюється.

Скорочення кількості оборотів грошових коштів та їх еквівалентів вплинули і на середній період обороту грошових коштів, який протягом досліджуваного періоду збільшився, що є негативним показником у роботі підприємства.

Важливим показником аналізу грошових потоків є розрахунок рівномірності формування позитивного і від'ємного грошових потоків протягом досліджуваного періоду за допомогою середньоквадратичного відхилення і коефіцієнта варіації надходження і витрачання грошових коштів [37, с.245].

Середньоквадратичне відхилення надходження грошових потоків характеризує діапазон коливань позитивного (від'ємного) грошового потоку, тобто показує на скільки рівномірно надходять (витрачаються) грошові кошти протягом аналізованого періоду.

Середньоквадратичне відхилення позитивного грошового потоку дорівнює 7019,25 , тобто вказує на абсолютне відхилення індивідуальних значень від середньоарифметичного. Середньоквадратичне відхилення від'ємного грошового потоку дорівнює 6997,03.

Коефіцієнт варіації виражає відносний ступінь відхилення окремих значень від середньоарифметичного. На підприємстві коефіцієнт варіації позитивного грошового потоку склав 26,36% ,що вказує на незначні коливання відхилень значень показників позитивного грошового потоку від його середнього показника.

Коефіцієнт варіації від'ємного грошового потоку склав 26,30%., що теж вказує на незначні коливання відхилень значень показників від'ємного грошового потоку від його середнього показника. В сукупності всі ці показники вказують на досить низький ступінь нерівномірності формування позитивного і від'ємного грошових потоків.

При визначенні показника ефективності грошових потоків позитивною тенденцією буде вважатись його постійне зростання протягом всього періоду. Найвищий рівень цього показника слід відмітити в 2019 р. На ТОВ «Татиус» не простежується нестійка динаміка до збільшення коефіцієнта ефективності грошових потоків у 2018, що вказує на неефективне використання грошових

потоків в той період часу, на це значення вплинуло негативне значення показника чистого грошового потоку.

Важливим показником аналізу грошових потоків є визначення коефіцієнта якості грошового потоку, який надає узагальнену характеристику структури джерел формування чистого грошового потоку.

Висока якість ЧГП характеризується зростанням частки чистого прибутку в його формуванні. В 2017-2018 рр. порівняно однаковий рівень ЧГП і коефіцієнт його якості. Найнижчим є показник 2019 р., за цей період підприємство генерувало найбільший ЧГП, але отримало прибуток найнижчий за досліджуваний період. Загалом на підприємстві спостерігається низький рівень участі чистого прибутку в формуванні ЧГП.

Рівень достатності грошового потоку свідчить про достатність власних коштів для покриття потреб підприємства. Нормальне значення коефіцієнта достатності чистого грошового потоку повинно бути на рівні 1.

Як бачимо, коефіцієнт мав негативну динаміку до скорочення: у 2017 році відношення чистого грошового потоку до суми виплат основного боргу по довгострокових і короткострокових кредитах і позиках підприємства, приросту запасів товарно-матеріальних цінностей у складі оборотних активів підприємства та дивідендів (процентів), виплачених власникам на вкладений капітал мало досить мале значення (0,01948), а у 2018 році скоротилось на 0,01992 (на 111,8%), в результаті чого він склав негативне значення. Пов'язана така ситуація з від'ємним чистим грошовим потоком у 2018 році. У 2019 помічаємо значне збільшення даного показника, що пов'язане з додатним грошовим потоком.

Коефіцієнт реінвестування чистого грошового потоку показує, яку частку грошових активів спрямовано на заміну активів зростання виробництва. На підприємстві в 2017 р. ця частка складала 1,6%, а в 2018 р. склала -2,7 %, що є наслідком від'ємного значення приросту реальних і фінансових інвестицій. що є дуже низькими показниками. В 2019 р. воно має значення 2 % .

Коефіцієнт кореляції показує ступінь синхронізації грошових потоків за аналізований період. Чим ближче значення коефіцієнта кореляції до одиниці,

тим менший розрив між значеннями додатних і від'ємних грошових потоків, з чого випливає, що потоки синхронізовані за часовими інтервалами.

У такій ситуації менший ризик виникнення дефіциту коштів (у періоди перевищення від'ємного грошового потоку над додатним) чи надмірності грошової маси (у періоди перевищення додатного грошового потоку над від'ємним). І та, й інша ситуація не вигідна для підприємства: дефіцитний грошовий потік призводить до неплатоспроможності, надлишковий грошовий потік зумовлює знецінення коштів в умовах інфляції, унаслідок чого зменшується реальна величина власного капіталу.

У нашому прикладі $K_{кор}$ дорівнює 0,9999, на підставі чого можна зробити висновок, що на цьому підприємстві додатний і від'ємний грошові потоки досить добре збалансовані за тимчасовими інтервалами. Чим ближче до значення коефіцієнта кореляції до одиниці, тим менше розрив значеннями позитивних і негативних грошових потоків, отож, що потоки синхронізовані по тимчасовим інтервалам. За такого стану менше ризикуємо виникнення дефіциту коштів (у періоди підвищення негативного грошового потоку над позитивним) чи надмірності грошової маси (під час перевищення позитивного грошового потоку над негативним). І те й інша ситуація не вигідна підприємствам.

Досліджуване підприємство ТОВ «Татиус» є молодим підприємством і для того щоб успішно функціонувати повинно витратити кошти на інвестування в основні засоби, капітальне будівництво. І в майбутні періоди можна сміливо прогнозувати вже позитивний чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності.

2.3 Діагностика управління фінансовим станом підприємства

Діагностику управління фінансами підприємства варто розглянути на основі діагностики управління фінансовим станом. На основі звітних даних по підприємству ТОВ «Татиус» проаналізуємо основні показники фінансового стану підприємства, цим самим оцінимо роботу фінансових менеджерів на підприємстві.

У короткостроковій перспективі критерієм оцінки фінансового стану підприємства виступає його ліквідність і платоспроможність. Термін «ліквідний» передбачає перетворення майна в кошти платежу. Чим менше час, необхідний для перетворення окремого виду активів, тим вища його ліквідність. Таким чином, ліквідність підприємства - це його здатність перетворити свої активи в кошти платежу для погашення короткострокових зобов'язань.

Оцінку ліквідності підприємства виконують за допомогою системи фінансових коефіцієнтів, які дозволяють зіставити вартість поточних активів, що мають різний ступінь ліквідності, із сумою поточних зобов'язань. До них належать: Коефіцієнт загальної ліквідності (Коефіцієнт покриття); Коефіцієнт поточної ліквідності (Коефіцієнт швидкої ліквідності); Коефіцієнт абсолютної ліквідності ; Чистий оборотний капітал;

На основі даних балансу проаналізуємо основні показники ліквідності на підприємстві ТОВ «Татиус».

Таблиця.2.11

Показники ліквідності підприємства

Показники	Значення показника			Абсолютне відхилення		Темп росту		Норматив
	2017	2018	2019	2018/2017	2019/2018	2018/2017	2019/2018	
	1	2	3	4	5	6	7	
1.Коефіцієнт загальної ліквідності	0,60	0,72	1,19	0,12	0,47	21%	65%	>1-2
2.Коефіцієнт поточної ліквідності	0,19	0,60	1,12	0,41	0,52	222%	86%	>0,6
3.Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,02	0,00	0,02	-0,021	0,022	-99%	15072%	>0,2
4.Чистий оборотний капітал	-541	-1147	549	-606	1696	112%	-148%	>0

На рисунку 2.4 унаочнено динаміку зміни основних показників ліквідності ТОВ «Татиус».

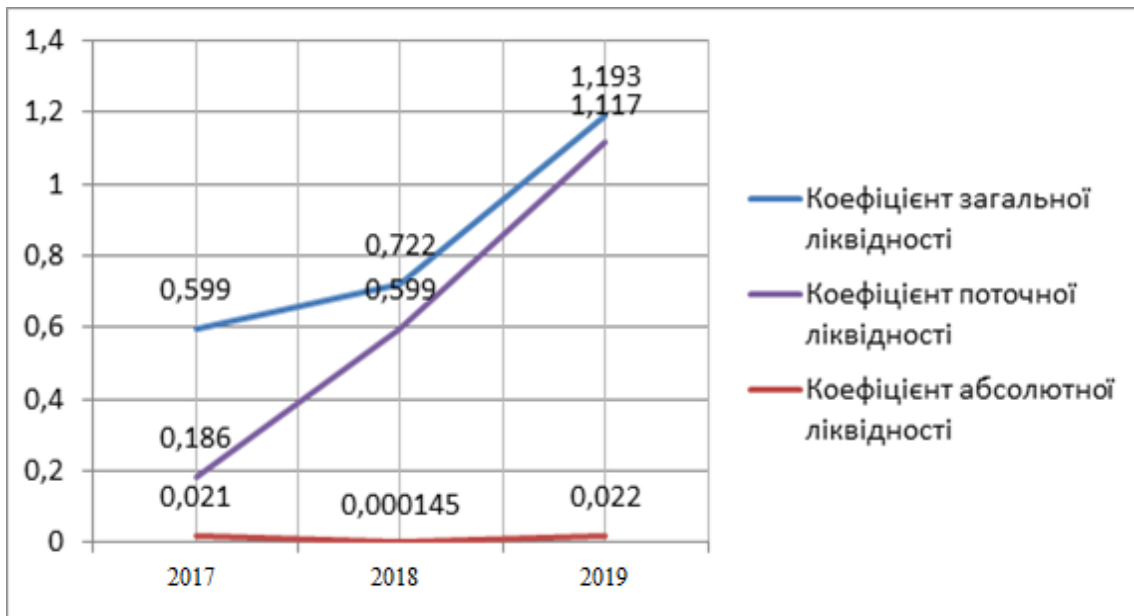

Рис. 2.4 Динаміка зміни основних показників ліквідності ТОВ «Татиус» за 2017-2019 рр.

На основі обрахованих змін та визначення коефіцієнта покриття як у 2017, так у 2018 не перевищує співвідношення 1:1. Можна зробити висновок, що ТОВ «Татиус» не має оборотних коштів, сформованих власними джерелами. Проте уже в 2019 можна помітити, що коефіцієнт загальної ліквідності піднявся до позначки 1,192, що означає, що в 2019 році 1,192 грн. поточних активів припадало на 1 грн. поточних пасивів, що дозволяє зробити висновок, що ситуація покращилась, адже показник відповідає нормативному значенню. Цей коефіцієнт не є абсолютним показником здатності повернути борги, тому що він характеризує лише наявність оборотних активів, а не їх якість. У даного підприємства велику вартість в оборотних активах займає дебіторська заборгованість за послуги, товари, і хоч вона є досить швидко реалізованими активами, проте ліквідність підприємства можна оцінити не достовірно за допомогою лише цього показника. Для більш точної оцінки скористаємося іншим показником. Наприклад, коефіцієнтом швидкої ліквідності, при розрахунку якого виключаються зі складу оборотних активів запаси і товари.

Коефіцієнт поточної ліквідності на ТОВ «Татиус» має тенденцію до збільшення. Причому в 2019 році в порівнянні з 2018 його збільшення відбулося значно швидше (0,57 пункту), ніж у 2018 у порівнянні з 2017 (0,123

пункту). Постійне збільшення коефіцієнта означає зменшення ризику неплатоспроможності та збільшення ліквідності.

У 2018 та 2019 році відбулося підвищення коефіцієнта швидкої ліквідності в основному за рахунок значного збільшення обсягу дебіторської заборгованості. Цей показник показує платіжні можливості підприємства щодо погашення поточних зобов'язань за умови своєчасного здійснення розрахунків з дебіторами. А так як дебіторська заборгованість зросла, то умова не виконується. Потрібно збільшити запас грошових коштів. Але і за допомогою коефіцієнта швидкої ліквідності ми не можемо повною мірою оцінити ліквідність підприємства. Розрахуємо ще коефіцієнт абсолютної ліквідності.

Спостерігається зменшення коефіцієнта абсолютної ліквідності в 2018 році в порівнянні з 2017. Це пов'язано зі швидким зменшенням суми грошових коштів. Грошові кошти зменшились на 97,9% у порівнянні з попереднім роком, тоді як поточні зобов'язання збільшились на 77,6%. У 2008 році коефіцієнт абсолютної ліквідності знову збільшився знову-таки за рахунок того, що темп збільшення грошових коштів перевищив темп збільшення поточних зобов'язань. Підвищення цього показника - позитивна тенденція, тому що збільшується здатність торговельного підприємства негайно погасити свої борги. На підставі коефіцієнта абсолютної ліквідності ТОВ «Татиус» 2019-го року можна сказати про те, що на 2,2% це підприємство може покрити негайно свої зобов'язання за рахунок грошових коштів, які знаходяться у нього в наявності.

Видно, що показник чистого оборотного капіталу знизилось у 2018 проти 2018 року знизився на 606 тис. грн.. Проте у 2019 цей показник зріс на 1696 і становив уже 549 тис. грн. , що задовольняє норматив. Перевищення оборотних коштів над короткостроковими зобов'язаннями означає, що підприємство не тільки може погасити свої короткострокові зобов'язання, але і має резерви для розширення діяльності.

Оцінку фінансової стійкості проводимо на основі таких показників:

- 1. Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів
- 2. Коефіцієнт автономії,
- 3. Коефіцієнт маневреності власних коштів

- 4. Коефіцієнт ефективності використання власних коштів
- 5. Коефіцієнт використання фінансових ресурсів усього майна (табл. 2.12)

Таблиця 2.12

Показники фінансової стійкості підприємства

Показники	Значення показника			Абсолютне відхилення		Темп росту		Норматив
	2017	2018	2019	2018/2017	2019/2018	2018/2017	2019/2018	
1. Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів	9,58	12,54	17,42	2,97	4,88	31%	39%	<1
2. Коефіцієнт автономії	0,09	0,07	0,05	-0,02	-0,02	-22%	-26%	>0,5
3. Коефіцієнт маневреності власних коштів	7,54	-7,12	-11,75	-14,66	-4,63	-	65%	>0,2
4. Коефіцієнт ефективності використання власних коштів	0,52	0,28	0,09	-0,24	-0,19	-46%	-69%	>0,4
5. Коефіцієнт використання фінансових ресурсів усього майна	0,05	0,02	0,01	-0,03	-0,01	-59%	-74%	Збільшення

На рисунку 2.5 унаочнено динаміку зміни коефіцієнтів співвідношення залучених і власних коштів та коефіцієнту маневреності власних коштів ТОВ «Татиус».

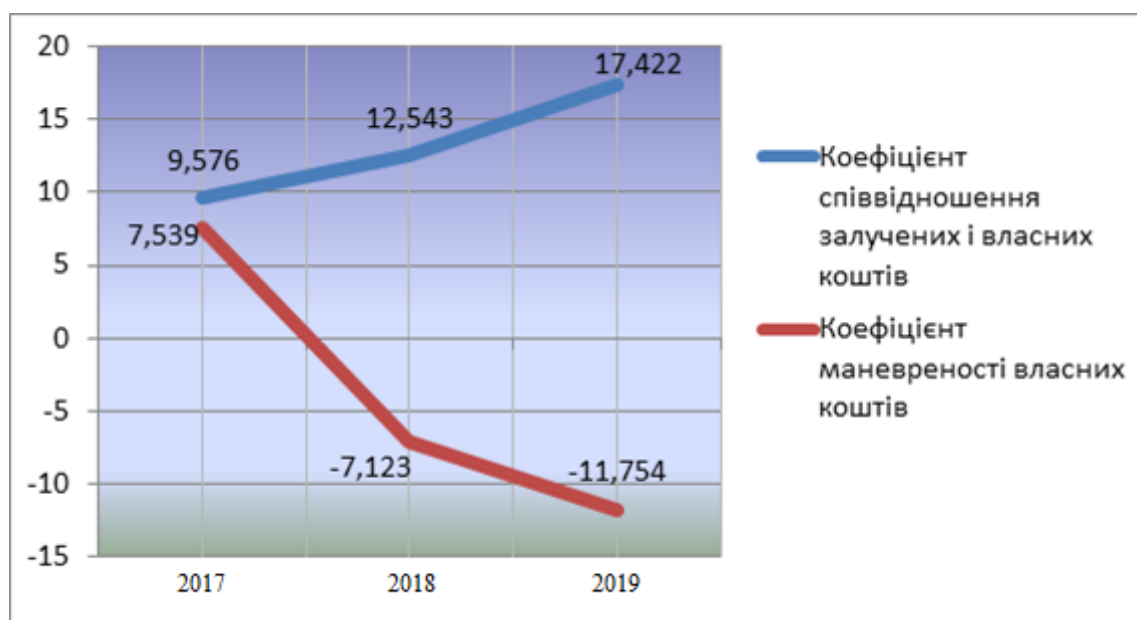

Рис. 2.5 Динаміка зміни коефіцієнтів співвідношення залучених і власних коштів та коефіцієнту маневреності власних коштів ТОВ «Татиус»

Розглянемо показник співвідношення залучених і власних коштів. Він показує структуру фінансових ресурсів підприємства. Протягом аналізованого

періоду даний коефіцієнт зростає, на 1 грн. власних коштів припадає 9.576 грн позикових коштів у 2017, 12.543 грн. у 2018 і 17.422 грн. у 2019. Це говорить про те, що у підприємстві недостатньо власного капіталу, адже норма перевищена набагато. Максимально припустиме значення цього показника становить 1 (що припускає рівність позикових і власних коштів).

Коефіцієнт маневреності показує частку власних коштів, вкладених в оборотні активи. Чітких рекомендацій у значенні цього коефіцієнта немає, але вважається, що його значення повинно бути не менше 0,2, що дозволить забезпечити достатню гнучкість у використанні власного капіталу. Для оцінки коефіцієнта маневреності необхідно порівняти його значення з рівнем минулих періодів, з чого випливає, що з кожним роком через недостатню кількість власного капіталу та значне перевищення необоротних активів над власним капіталом маневреність у використанні власного капіталу знижується, що є негативним явищем.

Розглянемо тепер динаміку показників автономії, ефективності використання власних коштів та використання фінансових ресурсів (рис. 2.6).

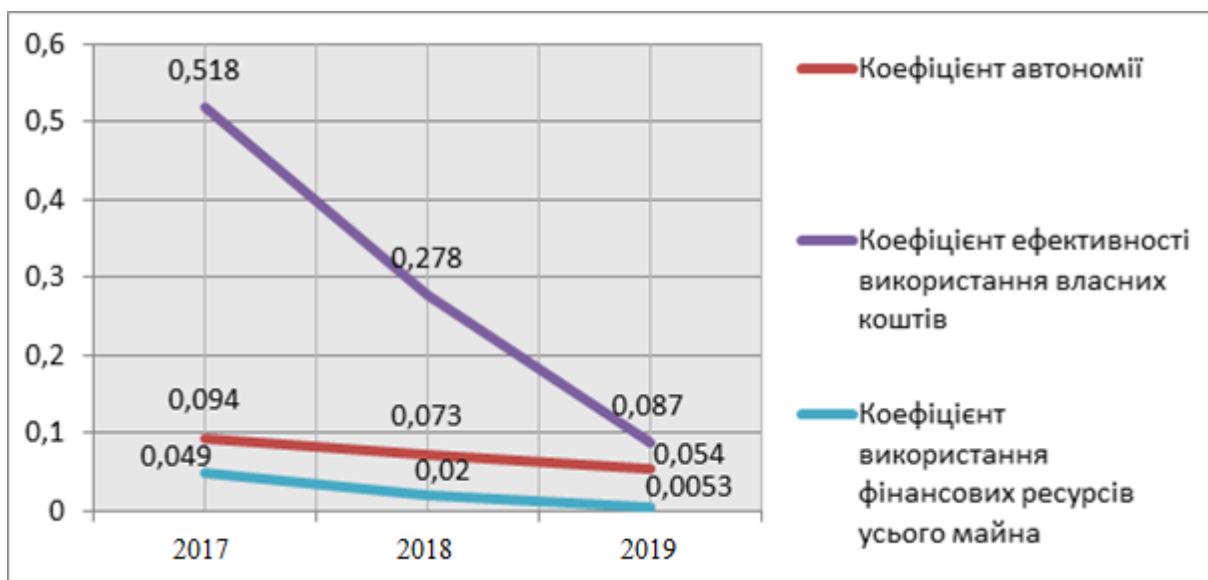

Рис. 2.6 Динаміка зміни коефіцієнтів ТОВ «Татиус» за 2017-2019 рр.

Нормальне мінімальне значення коефіцієнта автономії орієнтовано оцінюється на рівні 0,5, проте провівши розрахунок по ТОВ «Татиус» можна сказати, що даний коефіцієнт далеко не в нормі, що припускає незабезпеченість позикових коштів власними, тобто, реалізувавши майно, сформоване із власних

Стабільність фінансового стану підприємства в умовах ринкової економіки обумовлена значною мірою його діловою активністю, що залежить від шпроти ринків збуту продукції, його ділової репутації, ступеня виконання плану за основними показниками господарської діяльності, рівня ефективності використання ресурсів і стабільності економічного зростання.

Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті проявляється, насамперед, у швидкості обороту його коштів. Аналіз ділової активності полягає в дослідженні рівнів і динаміки різноманітних коефіцієнтів оборотності.

На основі розрахованих показників побудуємо графік зростання даних показників (рис. 2.7).

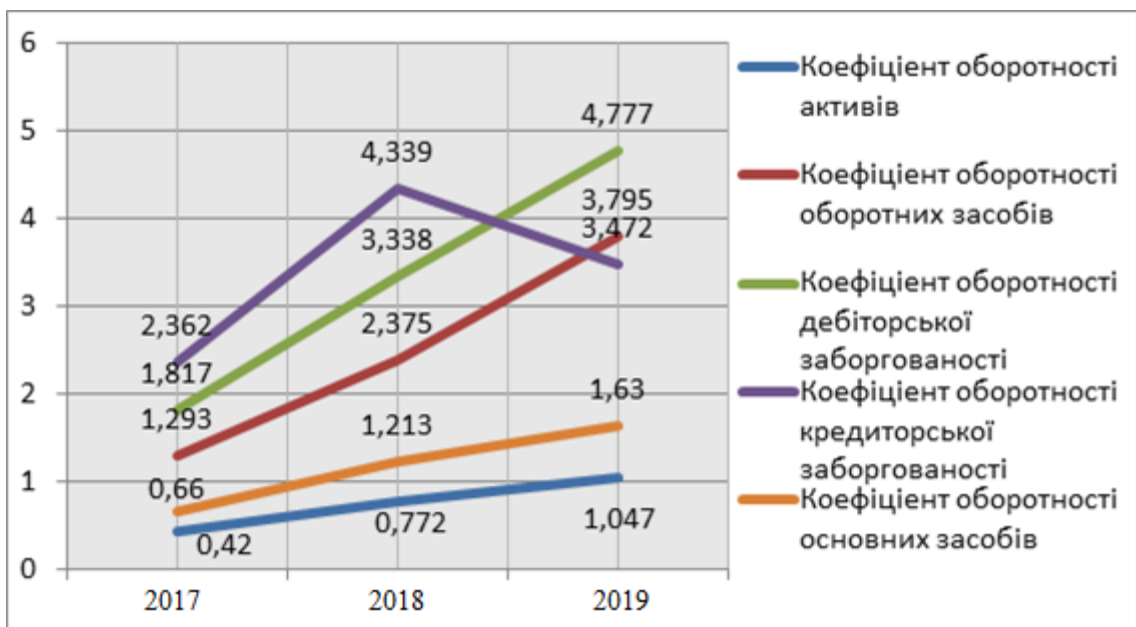

Рис. 2.7 Динаміка зміни коефіцієнтів ділової активності ТОВ «Татиус» за 2017-2019 рр.

Коефіцієнт оборотності активів за аналізований період збільшувався, і у 2017 році становив 1.047. Показник за аналізований період збільшився на 0,627. Дане явище говорить про те, що швидкість обороту капіталу збільшилась.

Оборотність дебіторської заборгованості оцінюють спільно з оборотністю кредиторської заборгованості. Сприятливою для компанії є ситуація, коли коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості більше коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості. У 2017-2019 роках на підприємстві по коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості ситуація

покращувалась, оскільки, як правило, чим вище цей показник, тим краще, тому що підприємство швидше одержує оплату по рахунках. З іншого боку, надання покупцям товарного кредиту є одним з інструментів стимулювання збуту, тому важливо знайти оптимальну тривалість кредитного періоду.

Тривалість обороту дебіторської заборгованості за 2017 та 2018 роки збільшились і у 2019 році перевищила значання 2017 майже в 2 рази. Таке високе значення даного показника означає, що підприємство не зовсім ефективно використовує свої кошти. Тривалість обороту кредиторської заборгованості за аналізований період також зростає, що означає збільшення швидкості швидкості оплати підприємством кредиторської заборгованості

Коефіцієнт оборотності запасів за аналізований період зменшувався за 2018 рік – на 0,01, а за 2018 рік – зріс аж на 173,12, що означає зменшення величини запасів на одиницю собівартості реалізованої продукції.

Коефіцієнт оборотності основних засобів показує ефективність використання основних засобів підприємства. У нашому випадку він зростає, тому тенденція вважається позитивною.

Щодо коефіцієнту оборотності власного капіталу, то слід зазначити, що в аналізованому періоді він зростає, і уже в 2019 році майже в 3 рази перевищує показник 2017, звідки робимо висновок, що ефективність використання власного капіталу зростає, що є позитивним.

На короткострокову ліквідність або платоспроможність підприємства впливає його здатність генерувати прибуток. У цьому зв'язку розглядається такий аспект діяльності підприємства як рентабельність, або прибутковість. Це і якісний і кількісний показник ефективності діяльності всякого підприємства.

До основних показників рентабельності, ми використовуємо у ході аналізу фінансового стану ТОВ «Татиус», належать:

1. Коефіцієнт рентабельності активів;
2. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу;
3. Коефіцієнт рентабельності діяльності;

Таблиця 2.14

Показники рентабельності та прибутковості підприємства

Показники	Значення показника			Абсолютне відхилення		Темп росту		Норматив
	2017	2018	2019	2018/2017	2019/2018	2018/2017	2019/2018	
№	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Коефіцієнт рентабельності активів	0,029	0,026	0,005	-0,003	-0,021	-10,3%	-80,8%	>0
2. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,356	0,323	0,083	-0,033	-0,240	-9,3%	-74,3%	>0
3. Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,068	0,033	0,006	-0,035	-0,027	-51,5%	-81,8%	>0

Коефіцієнт рентабельності активів (економічна рентабельність) характеризує – рівень прибутку, що створюється всіма активами підприємства, які перебувають у його використанні згідно з балансом. Так, динаміка коефіцієнта рентабельності активів є негативною, тобто у 2017 році даний показник становив 0,029, у 2018 році він зменшився на 10,3 % і дорівнював 0,026, на це вплинуло насамперед зменшення отриманого прибутку підприємством, і у 2019 році спостерігалось зменшення коефіцієнта на 80,8% і він склав 0,005, таким чином підприємство стало отримувати менше прибутку в розрахунку на 1 грн. активів.

Проаналізувавши значення коефіцієнтів рентабельності власного капіталу за 2017-2019 роки, тобто у 2017 році коефіцієнт рентабельності власного капіталу становив 0,356 і у 2018 зменшився до 0,323 (на 9,3%), у 2019 році знову бачимо зменшення (-74,4 %). Таким чином, можна сказати, що прослідковується тенденція до зменшення даного показника, що є негативним явищем на підприємстві, розмір власного капіталу хоча і збільшувався протягом аналізованого періоду, проте прибуток був не високим.

Для спостереження зміни динаміки показників, дані таблиці 2.10 унаочнено в рис. 2.8.

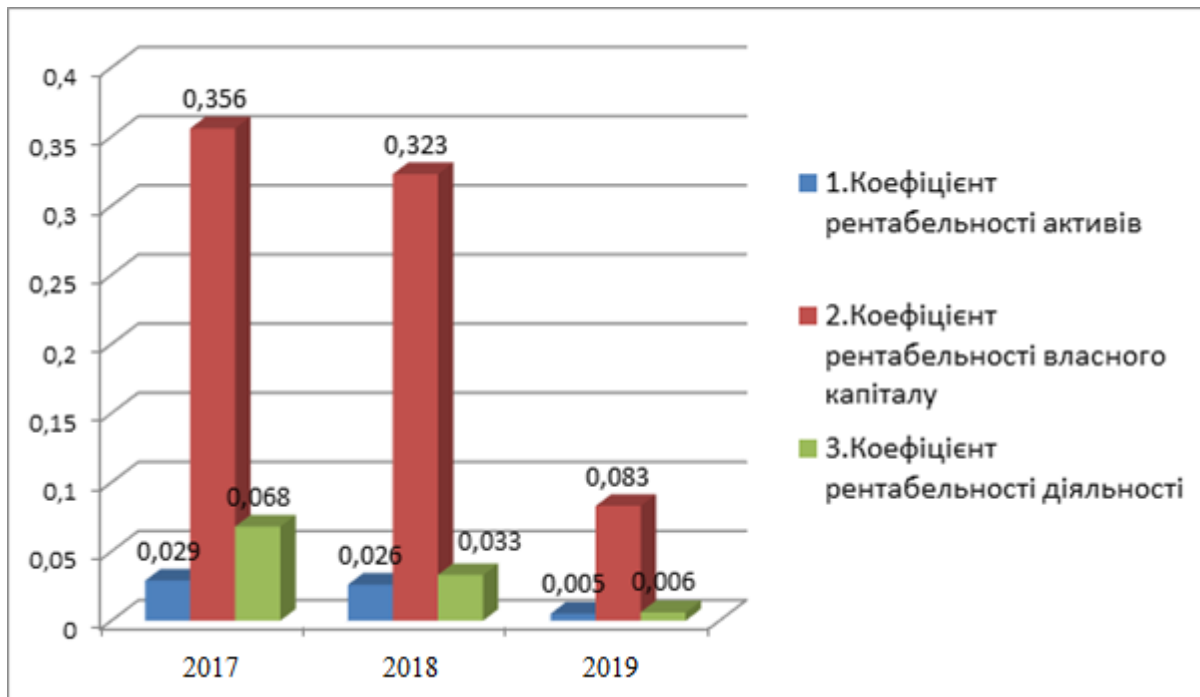

Рис. 2.8 Динаміка зміни коефіцієнтів рентабельності ТОВ «Татиус» за 2017-2019 рр.

Коефіцієнт рентабельності діяльності розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг). У 2017 році коефіцієнт рентабельності діяльності дорівнював 0,068, у 2018 він зменшився на -0,035 і склав 0,033.

У 2018 спостерігаємо зменшення коефіцієнта рентабельності діяльності, котре пов'язане зі збільшенням чистого доходу від реалізації продукції, але разом з тим у зв'язку зі збільшенням витрат від операційної діяльності та відповідно зі зменшенням обсягу чистого прибутку. Аналогічно у 2019 році коефіцієнт рентабельності діяльності зменшився цього разу на 81,8% , тому, можна сказати, що загалом за останні три роки спостерігається негативна тенденція до зменшення даного показника, що в свою чергу свідчить про зниження ефективності господарської діяльності підприємства.

Процес управління фінансовими і матеріальними потоками малого підприємства в умовах невизначеності зовнішнього середовища вимагає створення гнучкої системи прийняття рішень.

Основою такої системи є комплексна оцінка фінансового стану, що визначає його рівень, дозволяє дослідити динаміку комплексних показників і розробити заходи з поліпшення фінансового стану підприємства.

Комплексна оцінка фінансового стану підприємства передбачає визначення економічного потенціалу суб'єкта господарювання або дає змогу забезпечити ідентифікацію його місця в економічному середовищі.

Інформація, наведена у фінансовій звітності суб'єкта господарювання, слугує основою для розрахунку показників його фінансового стану. У свою чергу, аналіз процесу формування та динаміки змін фінансових індикаторів дає можливість оцінити ділову активність, платоспроможність, фінансову стійкість, показники рентабельності та виявити на цій основі способи поліпшення фінансового стану підприємства в конкретний період його діяльності.

Економічна оцінка балансу ТОВ «Татиус» проведена за допомогою горизонтального та вертикального аналізу, свідчить про те, що за аналізований період збільшилась валюта балансу, зокрема за рахунок збільшення довгострокових та поточних зобов'язань підприємства.

На основі даних фінансової звітності та аналізу рахунків ТОВ «Татиус» було проаналізовано грошові потоки малого підприємства. Значення коефіцієнта ліквідності грошових потоків вище одиниці, що свідчить про здатність підприємства покривати витрати грошових коштів позитивним грошовим потоком. Рентабельність грошових потоків занадто мала, проте спостерігаємо високу рентабельність залишку грошових коштів, що пов'язано зі зменшенням залишку. Висока якість ЧГП характеризується зростанням частки чистого прибутку в його формуванні. Загалом на підприємстві спостерігається низький рівень участі чистого прибутку в формуванні ЧГП.

Більш детальний аналіз фінансово-економічного стану ТОВ «Татиус» був проведений на основі розрахунку та дослідження цілої системи фінансових і економічних показників, а саме показників ліквідності, фінансової стійкості, прибутковості та ділової активності.

Таким чином, узагальнюючи все вище зазначене, можна зробити висновок, що аналіз ліквідності ТОВ «Татиус» свідчить про те, що підприємство має достатній рівень ліквідності та характеризується високим потенціалом платоспроможності, більшу частину своїх активів переважно формує за рахунок збільшення необоротних активів та дебіторської заборгованості, що впринципі не є позитивним явищем. Натомість оцінка фінансової стійкості підприємства вказує, що підприємство є досить не досить автономним та загалом функціонує за рахунок позикових джерел фінансування.

Показники рентабельності ТОВ «Татиус» за аналізований період показали тенденцію до зниження, особливо показник рентабельності діяльності. Хоч величина основних коефіцієнтів рентабельності є не досить високою, проте компанія має високий потенціал у нарощенні обсягів прибутковості, тому що на послуги, які надає ТОВ «Татиус» завжди є попит на ринку. Необхідно переглянути витрати на здійснення операційної діяльності зокрема.

Аналіз ділової активності ТОВ «Татиус» показав, що на підприємстві спостерігається збільшення оборотності активів та дебіторської заборгованості, проте в подальшому все одно необхідно підвищувати ефективність використання ресурсів підприємства за рахунок прискорення оборотності ресурсів і скорочення періоду їх обороту.

РОЗДІЛ III. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Як вже зазначалось, фінансовий стан підприємства визначається сукупністю показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, його реальні й потенційні фінансові можливості. Він безпосередньо впливає на ефективність підприємницької діяльності господарюючих суб'єктів.

Якщо господарська діяльність забезпечує прибуток, то утворюються додаткові джерела коштів, які в кінцевому результаті сприяють зміцненню фінансового становища підприємства. Брак або неправильне формування і використання активів може виявитись головною причиною несвоєчасності оплати заборгованості постачальників за одержані сировину й матеріали, неповного та неритмічного забезпечення підприємницької діяльності необхідними ресурсами, а отже, й погіршення результатів виконання підприємством своїх зобов'язань перед власниками, державою та найманими працівниками.

Проаналізувавши основні показники діяльності ТОВ «Татиус», які характеризують його фінансовий стан, бачимо, що значення більшості з них нижче рекомендованих. За таких умов керівництву ТОВ «Татиус» варто задуматись над впровадженням заходів, спрямованих на покращення фінансового стану підприємства.

У процесі управління підприємством вагоме місце виділяють стратегічному аналізу фінансової стійкості, який має опиратись на сучасне методологічне забезпечення економічного аналізу, завданням якого є розкриття причинно-наслідкових зв'язків між рівнем фінансової стійкості підприємства та факторами, що його обумовлюють [35].

Аналіз фінансової стійкості дає змогу визначити фінансові можливості підприємства на відповідну перспективу.

Фінансова стійкість залежить від фінансового потенціалу підприємства, який, в свою чергу, визначається обсягом власних, позичених та залучених фінансових ресурсів підприємства, якими воно може розпоряджатися для

здійснення поточних та перспективних витрат. Зважаючи на це, ефективність управління фінансовою стійкістю підприємства залежить від раціональності управління його фінансовим потенціалом.

Проаналізувавши показники фінансової стійкості ТОВ «Татиус», бачимо, що однією з головних проблем підприємства є значне переважання позикових коштів в структурі капіталу та їх постійне зростання. Внаслідок таких змін посилюється фінансова залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування, знижується маневреність власних коштів і ефективність їх використання.

За таких умов надзвичайно важливим для підприємства стає питання оптимізації структури капіталу.

У світовій практиці визначилися наступні основні шляхи оптимізації структури капіталу.

1. Метод оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності. Цей метод ґрунтується на багатоваріантних розрахунках рівня фінансової рентабельності при різній структурі капіталу. Остання відображається через такий показник, як ефект фінансового важеля (левериджу).

Розрахуємо ефект фінансового левериджу для ТОВ «Татиус», використовуючи формулу (3.1):

$$ЕФВ = (1 - С_{пп}) * (КВР_{а} - СР_{СВ}) * (ПК / ВК), \quad (3.1)$$

де $С_{пп}$ – ставка податку на прибуток; $КВР_{а}$ – коефіцієнт валової рентабельності активів, %; $СР_{СВ}$ – ставка відсотка за кредит, що сплачується підприємством за використання залученого капіталу, %; $ПК$ – середня сума залученого капіталу; $ВК$ – середня сума власного капіталу.

Наведена формула має дві частини:

1) диференціал фінансового левериджу ($КВР_{а} - СР_{СВ}$), який відрізняється рівнями рентабельності активів акціонерного товариства і ставки відсотка за користування кредитом;

2) коефіцієнт фінансового левериджу $ПК/ВК$, що характеризується обсягом позикового капіталу, котрий припадає на одиницю власного капіталу акціонерного товариства.

Виокремлення відповідних елементів дає можливість цілеспрямовано збільшувати ефект фінансового левериджу при формуванні структури капіталу.

2. Метод оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації вартості. Метод ґрунтується на попередній оцінці власного та позикового капіталів за різних умов їх формування, обслуговування та здійснення багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу і, таким чином, пошуку найбільш реальної ринкової вартості підприємства.

Згідно із сучасними тенденціями в теорії і практиці фінансової діяльності вартість капіталу підприємства рекомендується розраховувати на основі використання так званої моделі середньозваженої вартості капіталу (Weighted Average Cost of Capital = WACC) (формула 3.2):

$$WACC = K_{BK} \frac{BK}{K} + K_{PK} \frac{PK}{K}, \quad (3.2)$$

де K_{BK} — очікувана ставка вартості власного капіталу; K_{PK} — очікувана ставка вартості позичкового капіталу; K — сума капіталу підприємства; BK — сума власного капіталу; PK — сума позичкового капіталу.

3. Метод оптимізації структури капіталу за критерієм фінансових ризиків. Він пов'язаний із процесом диференційованого вибору джерел фінансування різних складових частин активів підприємства: необоротний актив, оборотний актив (з поділом на постійну й змінну частини).

В основі кожного з вищезазначених методів лежить лише один конкретний показник. З урахуванням нинішніх підходів до оптимізації структури капіталу підприємств доцільно проводити комплексні заходи щодо оптимізації, які містять збалансування декількох критеріїв. На нашу думку, найбільш раціональним щодо досягнення оптимальності співвідношення структурних елементів капіталу підприємства може бути метод, який ґрунтується на одночасній максимізації зростання рентабельності власного капіталу та мінімізації середньозваженої вартості капіталу.

Враховуючи загальну рекомендацію більшості науковців щодо того, що 100 %-ий позиковий капітал і виключно власне фінансування є неоптимальними стратегіями управління, розрахуємо таку структуру капіталу, при якій

середньозважена вартість капіталу та величина фінансового левериджу будуть найоптимальнішими.

З цією метою шляхом побудови комплексної моделі визначено оптимальну структуру фінансових ресурсів на ТОВ «Татиус» за показниками його діяльності в 2019 р. (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1

Розрахунок оптимальності структури капіталу за критерієм мінімізації його середньозваженої вартості та максимізації ефекту фінансового левериджу для ТОВ «Татиус»

Показник	Частка позикового капіталу		
	30%	50%	80%
1	2	3	4
1. Капітал, разом, млн. грн.	11036,4	11036,4	11036,4
2. Власний капітал, млн. грн.	7725,48	5518,2	2207,28
3. Позиковий капітал, млн. грн.	3310,92	5518,2	8829,12
4. Прибуток до сплати відсотків і податку (варіанти), млн. грн.	7980,6	7980,6	7980,6
5. Відсотки за позики, млн. грн. (20% x p.3)	960,17	1600,28	2560,44
6. Прибуток, млн. грн. (p.4 – p.5)	7020,43	6380,32	5420,16
7. Податок на прибуток, млн. грн. (18% x p.6)	1263,68	1148,46	975,63
8. Чистий прибуток, млн. грн. (p.6 – p.7)	5756,76	5231,86	4444,53
9. Рентабельність активів, %	0,636	0,578	0,491
10. Рівень фінансового важеля	0,12	0,24	0,66
11. Податковий коректор (1 – 0,18)	0,82	0,82	0,82
12. Рівень ставки за кредит з урахуванням податкового коректора (29% x p.11)	0,238	0,238	0,238
13. Рівень передбачених дивідендних виплат	0	0	0
14. Вартість капіталу, млн. грн.:			
14 а. Власного (p.2 x p.13 / 100)	0	0	0
14 б. Позикового (p.3 x p.12 / 100)	0,24	0,24	0,24
15. Середньозважена вартість капіталу, млн. грн. ((p.14а x p.2 + p.14б x p.3) / 100)	7,87	13,12	21,00

У результаті виконаних розрахунків можемо зазначити, що найкращим варіантом співвідношення між власним і позиковим капіталом підприємства за критерієм максимізації рівня фінансового левериджу є 3-й варіант, де частка власного капіталу становить 20 %, а позикового – 80 %. Це свідчить про те, що чим вища питома вага позикових коштів в загальній сумі капіталу, тим більший рівень прибутку він отримує на власний капітал. Проте за іншим критерієм –

мінімізації середньозваженої вартості капіталу – найнижче значення даного показника притаманне для 1-го варіанту, коли співвідношення власного та позикового капіталу складає 30 : 70. Тому за такої ситуації оптимальною структурою капіталу є 2-й варіант, коли співвідношення власного та позикового капіталу складає 50 : 50.

Рекомендованими напрямками структуризації власного капіталу є наступні: збільшення розміру статутного капіталу шляхом внесення коштів засновниками та нарощування нерозподіленого прибутку.

В зв'язку з тим, що на загальних зборах учасників були внесені зміни до статуту підприємства та прийнято рішення про збільшення статутного фонду ТОВ «Татиус» на 322,2 тис.грн. за шляхом внесення коштів засновниками, тому обрахуємо суму зареєстрованого капіталу.

Отже підприємство має наступний обсяг статутного капіталу:

$$188,8 + 1311,2 = 1500 \text{ тис. грн.}$$

Оскільки кошти вносяться в грошовій формі, то статутний капітал збільшується на 1311,2 тис. грн. і грошові кошти збільшують на 1311,2 тис. грн.

Провівши аналіз ліквідності підприємства нами було виявлено, що основною проблемою ТОВ «Татиус» є забезпечення абсолютної ліквідності підприємства. Це спричинене тим, що найбільш ліквідні активи підприємства, а саме грошові кошти, протягом аналізованого періоду не перевищували 65 тис. грн., в той час як поточні зобов'язання становили на кінець 2017 та 2019 років 1 350,4 тис. грн. та 2 847,3 тис. грн. відповідно. Це може спричинити кризу неплатежів і в майбутньому призвести до банкрутства підприємства. Негативним є також зростання дебіторської заборгованості ТОВ «Татиус» протягом 2017-2019 рр. більше, ніж в 13 разів – до 3 012,5 тис. грн.

Зростання дебіторської заборгованості сприяє виникненню важливого питання - погашення дебіторської заборгованості. Шляхами вирішення цього питання є:

- 1) безпосереднє пред'явлення вимог до дебіторів;
- 2) використання факторингових послуг.

Враховуючи вищевикладене, бачимо, що для підвищення ліквідності ТОВ «Татиус», з одного боку, необхідно збільшити обсяг найбільш ліквідних

активів та одночасно зменшити обсяг повільно реалізованих активів на таку суму, щоб перевищити обсяг найбільш термінових зобов'язань. З іншого боку, необхідним заходом є зменшення поточних зобов'язань підприємства, зокрема кредиторської заборгованості.

Відповідно до запропонованої стратегії, повністю вплинути на дебіторську заборгованість за товари роботи і послуги не можливо, оскільки ТОВ «Татиус» на даний час працює з постійними споживачами і якщо теоретично можна поліпшити стягнення дебіторської заборгованості, то фактично зробити це означає для підприємства втратити постійних контрагентів, що в даний час є неприйнятним.

Тому суму дебіторської заборгованості за товари і послуги та іншої дебіторської заборгованості за 2019 рік ми погасимо за рахунок послуг факторингової компанії. І ці кошти спрямуємо на погашення кредиторської заборгованості за товари роботи і послуги.

Для більш швидкого повернення коштів пропонуємо підприємству скористатися пслугами компанії ТОВ "Факторинг Фінанс"

Таблиця 3.2

Умови фінансування ТОВ «Факторинг Фінанс» на кінець 2019 року

Ліміт фінансування, від суми накладної	Строк відстрочки платежів від дебіторів	Номінальна ставка, річних	Комісія за адміністрування боргу дебіторів, від суми поставки
90%	60-90 днів	19%	0,02%

Отже, одразу підприємство отримає:

$$(3012,5+97,4) * 0,9 = 2798,91 \text{ тис. грн.}$$

Витрати підприємства за використання факторингових послуг компанії становитимуть:

$$3109,9 * 0,0002 + (3109,9 - 2798,91) * 0,19 = 59,71 \text{ тис. грн.}$$

Отже, на рахунок підприємства надійде:

$$3109,9 - 59,71 = 3050,19 \text{ тис. грн}$$

Витрати ж, пов'язані з використанням факторингових послуг, вплинуть на зменшення суми грошових коштів у національній валюті та нерозподіленого

прибутку. Покращення розрахунків з дебіторами сприятиме також поступовому вивільненню грошових коштів з обігу і можливості погашення кредиторської заборгованості підприємства.

Аналізуючи структуру активів ТОВ «Татиус» у статті «Запаси» відображається «Готова продукція» у розмірі 11,4 тис.грн. У даній статті активу підприємство відображає ринкову вартість зареєстрованих фірм, котрі підприємство виставило на продаж. Готові фірми, що надаються компанією ТОВ «Татиус», зареєстровані згідно всіх вимог чинного законодавства України і повністю готові до роботи відразу ж після покупки.

За допомогою оптимізації грошових потоків від операційної діяльності, що буде впливати на обсяги реалізації продукції протягом 2020 року підприємством планується реалізувати готову продукцію у повному обсязі уже протягом першого кварталу 2020 року.

Тому відобразимо зміни у активах балансу. «Грошові кошти» збільшаться на суму проданої «Готової продукції», а остання відповідно збільшиться.

Також варто звернути увагу і на довгострокові фінансові інвестиції. Звісно, це добре, що підприємство інвестує кошти, проте воно не отримує від цих інвестицій ніякого доходу, оскільки в даній статті активу балансу підприємство відобразило надану поворотну фінансову допомогу ТОВ «Сояниторг», котра була надана на строк 14 місяців. Варто також зазначити, що по невчасному поверненню поворотної фінансової допомоги підприємству ТОВ «Татиус» раніше нараховувались умовні відсотки, проте на практиці підприємство їх не отримувало, що ще раз дається в знаки по розрахунку показників ліквідності, оскільки гроші на поточний рахунок не надходять, а тільки згідно податкового обліку збільшується підприємство включало ці відсотки до іншого доходу, що впливає на розмір податку на прибуток, а відповідно і на сам прибуток.

Тому, враховуючи дане явище на підприємстві, ми рекомендуємо звернути увагу на оптимізацію та прийняти деякі заходи щодо підвищення ефективності даним активом, а саме для уникнення появи додаткових доходів у вигляді умовних відсотків рекомендуємо по можливості здійснювати управління поворотною фінансовою допомогою, або відмовитись від надання поворотної фінансової допомоги в майбутніх періодах. Набагато ефективніше було б

вкласти ці кошти в необоротні активи, котрі потім можна було б здати в оренду. Оскільки протягом прогнозного 2020 року згідно договору між сторонами підприємство не отримає своїх коштів, змін у цій статті активу не відбудеться.

У сучасних умовах все актуальнішим стає питання прибутковості діяльності. Проблема ТОВ «Татиус» полягає в тому, що ресурси підприємства обмежені, а отже, виникає питання, як отримати максимальний прибуток за мінімальних витрат.

Тому, нашу думку, варто звернути увагу на внутрішні фактори збільшення прибутковості, котрі є суб'єктивними, адже на них підприємство може впливати безпосередньо. До цих факторів можна віднести сукупність дій та заходів, що сприятимуть підвищенню ефективності діяльності підприємства, а саме:

1. збільшення обсягів реалізації продукції (надання послуг);
2. підвищення продуктивності працівників;
3. оптимізація складу і структури оборотних коштів;
4. введення ефективної маркетингової політики;
5. підвищення якості продукції та її конкурентоспроможності.

Одним із резервів росту рентабельності підприємства є збільшення об'єму реалізації товарної продукції, адже чим більше продукції реалізується, при інших рівних умовах, тим більшою є сума прибутку, що має позитивний вплив на рентабельність.

Основним резервом зростання прибутку від реалізації на ТОВ «Татиус» є:

- збільшення обсягу реалізації продукції, за рахунок зміни рекламної політики.

При цьому підвищення рентабельності підприємства за рахунок збільшення обсягів реалізації товарів можливе за допомогою:

1. здійснення ефективної маркетингової політики в галузі збуту послуг, що в свою чергу, принесе компанії більше клієнтів;
2. диверсифікації асортименту шляхом внесення до переліку взаємодоповнюючих та взаємозамінних послуг;
3. регіональної диверсифікації діяльності (розширення регіону збуту);

4. розширення системи додаткових послуг, пов'язаних із реалізацією товарів (послуг), котрі надає підприємство;

Що стосується показників ділової активності, то як ми знаємо, на величину даних показників впливають середньорічні суми дебіторської, кредиторської заборгованостей та ін.. Тому варто переглянути структуру активів і пасивів, збільшити обсяг чистого доходу від реалізації.

Отже, резервами підвищення ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності ТОВ «Татиус» є збільшення обсягу реалізації продукції (послуг) та розширення мережі збуту, що дозволить наростити прибутковість підприємства та збільшити обсяг грошових коштів, покращення розрахунків з дебіторами, що сприятиме також зниженню кредиторської заборгованості.и

Нами пропонується продати профінансувати дебіторську заборгованість за рахунок факторингу, і отримані кошти використати на погашення кредиторської заборгованості. Також, вважаємо за доцільне продати готову продукцію, котра відображається в балансі за реалізаційною вартістю. Всі вищезазначені зміни в структурі активу та пасиву підприємства повинні бути враховані при складанні прогнозного балансу.

Організація діяльності малих підприємств в межах чинного законодавства не передбачає формування інформації для окремого аналізу грошового потоку за видами діяльності. Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва не містить Звіту про рух грошових коштів, який є основним джерелом інформації для аналізу руху грошових коштів на підприємствах, що застосовують загальну систему складання звітності.

ТОВ «Татиус», як мале підприємство, стикається з низкою типових проблем в організації менеджменту грошових потоків. Для їх нейтралізації потрібно прийняти комплекс управлінських рішень за такими напрямками:

- 1) формалізація (у т. ч. стандартизація) і оптимізація бізнес-процесів компанії;
- 2) визначення та узгодження системи цілей управління грошовими потоками;
- 3) організаційне забезпечення управління грошовими потоками;
- 4) інформаційне забезпечення управління грошовими потоками;

- 5) інструментальне забезпечення процесу управління грошовими потоками;
- 6) формування резервних джерел мобілізації та напрямків інвестування грошових потоків;
- 7) оптимізація грошових потоків;
- 8) контроль виконання управлінських рішень і досягнення стратегічних цілей.

Проблеми в управлінні грошовими потоками ТОВ «Татиус», які необхідно оптимізувати, детальніше розглядались в другому розділі нашої роботи, можна виділити основні з них:

- 1) переважання вихідного грошового потоку над вхідним, що призводить до зменшення грошових коштів підприємства;
- 2) недостатня ліквідність і платоспроможність;
- 3) недостатність оборотних коштів;

Для того, щоб визначити напрямки поліпшення управління Cash-flow, слід спочатку виокремити фактори, які можуть потенційно вплинути на ТОВ «Татиус». На основі них розроблена стратегія подальшого розвитку підприємства, з урахуванням наступних вимог:

- 1) Вона повинна бути спрямована на зміцнення позицій підприємства в питаннях ліквідності, прибутковості та фінансової стійкості;
- 2) Стратегія повинна бути спрямована на поліпшення структури капіталу та збільшення вхідних грошових потоків, для підвищення платоспроможності підприємства;
- 3) Стратегія повинна позитивно вплинути на загальні показники функціонування підприємства, збільшувати рентабельність, прибутковість, та не погіршуючи фінансовий стан підприємства загалом.

Для початку розглянемо оптимізацію грошових потоків від операційної діяльності.

Сума грошових потоків від операційної діяльності є ключовим показником того, якою мірою операції суб'єкта господарювання генерують грошові кошти, достатні для погашення позик, підтримки операційної потужності суб'єкта господарювання, виплати дивідендів та здійснення нових інвестицій без

залучення зовнішніх джерел фінансування. Грошові потоки від операційної діяльності визначаються переважно основною діяльністю суб'єкта господарювання, яка приносить дохід. Таким чином, вони є, як правило, результатом операцій та інших подій, які підпадають під визначення прибутку або збитку.

Основний акцент у системі управління грошовими потоками ТОВ «Татиус» повинен робитися на забезпеченні ефективності управління у сфері операційної діяльності, тому що величина операційних грошових потоків є ключовим індикатором ліквідності, фінансової стійкості й достатності коштів для інвестування без залучення зовнішніх джерел фінансування підприємства. Тому управління грошовими потоками пов'язане в першу чергу з удосконаленням методів і важелів управління операційними грошовими потоками.

На основі здійсненого аналізу грошових потоків від операційної діяльності підприємства ТОВ «Татиус» визначено, що підприємству необхідно активно керувати розбіжностями у строках генерування вихідних грошових потоків (закупівля сировини, оплата праці) та вхідних грошових потоків (виручка від реалізації, виконання робіт, надання послуг) з метою їхньої максимальної синхронізації;

Збалансованість дефіцитного грошового потоку полягає в розробці на підприємстві організаційних заходів, щодо прискорення залучення грошових коштів та уповільнення їх виплат за рахунок:

- збільшення цінових знижок по реалізованій покупцям продукції за готівку;
- забезпечення часткової або повної передоплати за вироблену продукцію, що користується високим попитом на ринку [4];
- скорочення строків надання товарного (комерційного) кредиту покупцям;
- прискорення інкасації простроченої дебіторської заборгованості;
- використання сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості (облік векселів, факторинг, форфейтинг);
- прискорення інкасації платіжних документів покупців продукції (час перебування їх в дорозі, у процесі реєстрації тощо).

- використання методів для уповільнення інкасації власних платіжних документів;
- збільшення, за погодженням з постачальниками, термінів надання підприємству товарного (комерційного) кредиту;
- зниження обсягу негативного грошового потоку в довгостроковому періоді, що може бути досягнуто за рахунок зниження суми постійних витрат підприємства. [5]

Підвищення контролю за надходженням і використанням кожної складової операційного грошового потоку на підприємстві ТОВ «Татиус» дозволить забезпечити своєчасність та повноту формування загального грошового потоку від операційної діяльності з метою створення позитивних передумов стабільності основної діяльності. Підприємству необхідно, також, формувати резерви та посилити контроль за їхнім використанням на оплату зобов'язань за кредитами та інших поточних зобов'язань, що дозволить уникати касових розривів між надходженнями коштів та обов'язковими виплатами.

Таким чином, для ТОВ «Татиус» пропонується стратегія розширення виробництва, за рахунок збільшення кола покупців. Підприємство має постійну низку замовлень. Собівартість продукції є низькою в порівнянні з зарубіжними конкурентами.

Розробимо стратегію розширення масштабів виробництва та складемо відповідні прогностичний баланс на 2020 р. та прогностичний звіт про фінансові результати за 2020 р.. Основою оптимізації грошових потоків підприємства від операційної діяльності є забезпечення збалансованості за обсягами та часовими інтервалами додатного і від'ємного потоків. На результати господарської діяльності негативно впливають як дефіцитний, так і профіцитний грошові потоки.

Розглянемо запропоновану стратегію.

- збільшення обсягів виробництва через розширення каналів продажу;
- прискорення обороту дебіторської заборгованості
- зміна управлінської структури підприємства.

Для початку спроектуємо план доходів і витрат підприємства з операційної діяльності, оскільки він включає основні статті, що впливають на результативність підприємства та показують рух грошових коштів від операційної діяльності:

За прогнозу будемо вважати:

-Обсяги реалізації збільшаться на 35% за рахунок виходу на нові ринки збуту, а саме за допомогою диверсифікації асортименту шляхом внесення до переліку взаємодоповнюючих товарів та регіональної диверсифікації діяльності (розширення регіону збуту);

-Вплив на собівартість за прогнозу будемо розглядати як незмінну, тобто аналогічно зміні обсягу реалізації +35%, оскільки виробництва на підприємстві немає, то і собівартість не досить велика і є набагато нижчою від цін зарубіжних та вітчизняних аналогів

Варто переглянути, обсяг витрат від операційної діяльності, які на кінець 2019 року становили більше 80 % витрат підприємства.

Розглядаючи більш детально структуру витрат підприємства у 2019 році, не можна не помітити, що витрати на збут займають значну частку у обсязі, і вона становить 64,7%. У структурі витрат на збут найбільшу частку займають витрати на рекламу (45%) та витрати на відрядження працівників відділу збуту за кордон (11%). Для того аби визначити чи є ефективним такий великий обсяг витрат на величину прибутку застосуємо регресійний аналіз.

Значення показника $R^2=0,79$, що є нормальним значенням, тому можемо вважати, що

Регресійне рівняння матиме наступний вигляд:

$$0,306928X_1 - 1,24686X_2 + 91170,18 = Y,$$

де X_1 -витрати на рекламу, X_2 -витрати на відрядження, Y -прибуток.

Побудуємо регресійну матрицю, котра унаочнена в табл. 3.3.

Горизонтальна строка показує обсяг витрачених коштів на відрядження, а вертикальний стовбець показує обсяг витрачених коштів на рекламу. Нижче побудовано прогноз, де можна побачити прогнозний обсяг отриманого прибутку за умови витрачених коштів на рекламу та відрядження працівників збуту.

Таблиця 3.3

Регресійна матриця прогнозу зміни показника прибутку ТОВ «Татиус» в залежності від обсягу витрат на відрядження та рекламу

91170,1	11764	10354	87789	257890	567456
34743	51461,20739	51028,4382	74795,44	127004,	222017
30657	56555,87935	56123,1102	79890,11	132099	227113
456872	-474874,764	-475307,53	-451541	-399332	-304317
867483	-986849,396	-987282,16	-963515	-911306	-816292
254673	-3080638,62	-3081071,3	-305730	-300509	-291008

Як ми бачимо, збільшення ні одного ні іншої складової витрат на збут не впливає на збільшення прибутку. Можемо зробити висновок, що варто змінити обслуговуючу компанію та політику ведення реклами. За витрат на рекламу в надавача рекламних послуг компанії «OL-B GROUP» при витратах лише на мінімальному пакеті обслуговування, що включає в себе розробку сайту, підключення контекстної реклами до сайту, збір і обробку бази e-mail потенційних клієнтів компанії, підключення реклами в соціальних мережах та зовнішня реклама, підприємство отримує +35% до обсягу реалізації з ціною 1500 тис.грн в рік. Також врахуємо при обрахунку реалізацію готової продукції зі складу.

Таким чином за рахунок відмови від закордонних відряджень і замовлення реклами на аутсорсинг витрати на збут зменшуються на 31%.

На нашу думку, необхідно звернутися до даної компанії, і розірвати контракт з агенством, котре нині надає послуги.

Адміністративні витрати зменшимо на 5 % в порівнянні з 2019 р. у зв'язку з передачею підприємством будівель в оренду, зменшення кількості ланок на підприємстві (а відповідно і зменшення витрат на управлінський персонал). Інші витрати зміняться аналогічно до попереднього підходу

До інші витрат господарської діяльності підприємство відносить суму витрат на інформаційне забезпечення господарської діяльності, тому ця сума витрат умовно залишається незмінною.

В інші операційні доходи підприємство включає умовно нараховані проценти нараховані на сумму поворотної фінансової допомоги, враховуючи

заходи, котрі було запропоновано в розділі 3.1, дана сума нарахованою не буде, тому зменшимо сумму інших доходів на сумму відсотків.

Враховуючи, що 1 січня 2020 року набрав чинності закон України №71-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України (щодо податкової реформи)», варто зазначити, що при обрахунку податку на прибуток податкові різниці визначатимуть ті платники податку на прибуток, які мають дохід більше 20 млн. грн. на рік, а оскільки підприємство ТОВ «Татиус» таким не є, то ми визначатимемо прибуток до оподаткування без таких коригувань. Базова ставка податку становить 18 відсотків.

Всі запропоновані заходи реалізуємо у наступних розрахунках :

- 1) Чиста виручка від реалізації продукції:
 $2020 \text{ р.} = 1,35 * 7980,6 + 11,4 = 10785,21 \text{ тис.грн}$
- 2) Собівартість реалізованої продукції:
 $2020 \text{ р.} = 1,35 * 2168,5 + 4,12 = 2823,17 \text{ тис.грн}$
- 3) Інші операційні витрати, в т.ч:
 Адміністративні витрати
 $2020 \text{ р.} = 0,95 * 729,3 = 692,8 \text{ тис. грн}$
 Витрати на збут
 $2020 \text{ р.} = 0,69 * 5735,2 = 3957,2 \text{ тис. грн.}$
 Інші витрати господарської діяльності
 $2020 \text{ р.} = 85,386$
- 4) Інші операційні доходи
 $2020 \text{ р.} = 931,8 - 444,7 = 487,1 \text{ тис. грн}$
- 5) Інші витрати
 $2020 \text{ р.} = 134,7 * 0,9 = 121,23 \text{ тис. грн}$
- 6) Разом витрати
 $2020 \text{ р.} = 2819,05 + 85,386 + 692,8 + 3957,2 + 121,23 = 7675,67 \text{ тис. грн.}$
- 7) Фінансовий результат від оподаткування
 $2020 \text{ р.} = 11260,9 - 7675,666 = 3592,48$
- 8) Податок на прибуток
 $2020 \text{ р.} = 3592,48 * 0,18 = 646,64$
- 9) Чистий прибуток

$$2020 \text{ р.} = 3585,2 - 645,336 = 2945,84$$

Отже, за рахунок впроваджених заходів підприємство отримає 2939,864 тис. грн. чистого прибутку. Що стосується зміни в балансі, то стаття активу «Грошові кошти» збільшиться на 2945,84 тис. грн, стаття пасиву «Нерозподілений прибуток аналогічно.

Оскільки податок на прибуток підприємство сплачує в наступному податковому періоді, то змін по балансу в зв'язку зі сплатою не відбудеться.

З рядка 2350 звіту видно, що чистий прибуток підприємства буде становити 2939,864 тис. грн. на 2020 рік.

Унаочнено це можна простежити на рис. 3.1.

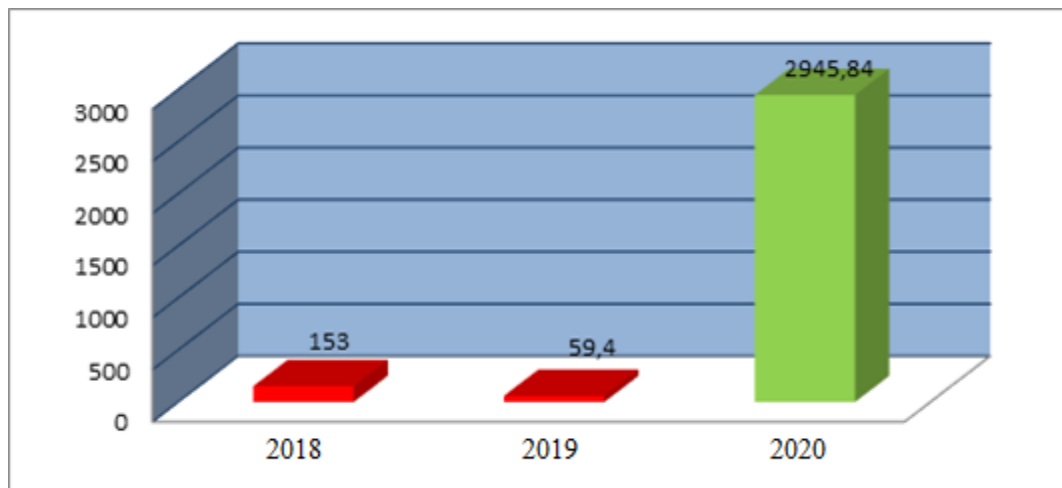

Рис. 3.1. Динаміка зростання чистого прибутку ТОВ «Татиус» за 2018-2019 рр. та прогнозний 2020 рік

З аналізу проведеного в другому розділі було видно, що лише за рахунок грошових коштів від фінансової діяльності чистий грошовий потік мав додатне значення у 2018 та 2019 році (грошові потоки від фінансової діяльності покрили від'ємні грошові потоки від операційної та інвестиційної діяльності). Проте також було виявлено, що фінансування діяльності підприємства ТОВ «Татиус» здійснюється за рахунок позикового капіталу, а він як відомо є не безкоштовним, тому необхідно зменшувати поступово грошові потоки від фінансової діяльності (залучення коштів ззовні). Тому було б доцільно для ТОВ «Татиус» здійснювати виплати за своїми зобов'язаннями.

Для розрахунку фінансових результатів від звичайної діяльності ТОВ «Татиус», що стосується саме руху грошових коштів від фінансової діяльності відбудуться наступні зміни.

- 1) За рахунок отриманих коштів від погашення дебіторської заборгованості та нерозподіленого прибутку товариства погашаємо поточну кредиторську заборгованість, яка виникла на кінець 2019 року, і становить 2674,5 тис. грн. :

$$2020 \text{ р.} = 2674,5 - 2674,5 = 0;$$

- 2) Наступними погашаємо інші поточні зобов'язання:

$$2020 \text{ р.} = 362,9 - 362,9 = 0;$$

На ці суми зменшилися і грошові кошти товариства.

При досягненні відчутного збільшення власного капіталу, що вплине на покращення кредитоспроможності підприємства, підприємством уже було здійснено політику, щодо залучення довгострокових кредитів та позик (за рахунок випуску облігацій) в результаті чого ТОВ «Татиус» підвищило рентабельність власного капіталу та ефективність його використання.

Також варто врахувати, що після впровадження описаної стратегії передбачається зростання обсягів збуту, але це також дещо буде мати вплив на дебіторську заборгованість, так як збільшення обсягів реалізації буде скоріше за рахунок нових контрагентів. В такому випадку продажі будуть здійснюватись на умовах передоплати. Тому дебіторська заборгованість у 2020 році за стратегією буде складати близько 5 % від чистої виручки від реалізації, решта суми чистої виручки буде сплачено у формі грошових коштів. Визначимо обсяг дебіторської заборгованості у 2020 році.

Як було визначено у попередньому підпункті, чиста від реалізації підприємства у 2020 році за прогнозом становитиме 10773,81 тис. грн. Дебіторська заборгованість за товари роботи і послуги становить:

$$2020 \text{ рік} = 0,05 * 10773,81 = 538,69 \text{ тис. грн.}$$

Кредиторська заборгованість зростатиме відповідно до темпів зростання собівартості, тому враховуючи те, що підприємство у повному обсязі профінансувало дебіторську заборгованість за 2019 рік, то кредиторська

заборгованість за 2020 р., враховуючи, що підприємство буде вчасно платити по рахунках становитиме:

$$2020 \text{ р.} = 2674,5 * 0,35 = 1054,37 \text{ тис.грн.}$$

Наступним складемо план фінансових результатів від звичайної діяльності підприємства (таблиця 3.4), в якому показано запланований загальний прибуток (збиток) підприємства з урахуванням прибутку (збитку) від реалізації основних фондів й інших необоротних активів, фінансових інвестицій, а також інших доходів і витрат, не пов'язаних з операційною діяльністю. Вважатимемо, що інші витрати залишаться незмінними.

Таблиця 3.4

План фінансових результатів від звичайної діяльності підприємства
ТОВ «Татиус» на 2020 рік

Показник	2019	2020
1. Прибуток (збиток) від операційної діяльності	9576,7	12942,25
2. Прибуток (збиток) від реалізації й іншого вибуття необоротних активів	0	0
3. Інші доходи, не пов'язані з операційною діяльністю (дивіденди, отримані відсотки)	0	0
4. Інші витрати, не пов'язані з операційною діяльністю (сплата відсотків за кредитами і позиками тощо)	134,7	121,23
5. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	59,4	3592,52

Прибуток, що залишився в розпорядженні підприємства, розподіляють за рішенням власників. Для цього використовують плановий кошторис розподілу прибутку підприємства (таблиця 3.5), який власники затверджують на початку року. Прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства, або цілком розподіляють протягом року на цілі, передбачені в статуті, або планують залишок нерозподіленого прибутку на кінець року (кварталу).

При складанні планового кошторису розподілу прибутку було враховано, що підприємство буде погашати зобов'язання, а також залишок нерозподіленого прибутку на кінець 2019 року.

Таблиця 3.5

Плановий кошторис розподілу прибутку ТОВ «Татиус» у 2020 році

Показник	2019	2020
1. Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	59,4	3592,52
2. Податок на прибуток	0	0
3. Чистий прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства	48,7	2945,87
4. Поповнення резервного фонду	0	0
5. Нерозподілений прибуток, всього	48,7	2945,87

Планування інвестиційної діяльності є необхідним процесом з ряду причин:

1. для реалізації стратегій підприємство може використовувати різні види інвестицій, різний обсяг інвестиційних коштів, тому доцільно розробляти декілька альтернативних проектів;
2. необхідність вибору з альтернативних інвестиційних проектів найбільш ефективного;
3. необхідність якнайшвидшого отримання віддачі від інвестицій;
4. -планування сприяє зниженню ризику, що пов'язаний із прийняттям інвестиційних рішень. Збільшення вартості інвестиційного проекту підвищує ступінь його ризику, що обумовлює різну глибину опрацювання інвестиційних рішень при плануванні інвестицій. [44, с. 179]
5. Вхідними даними для планування інвестицій на підприємстві є:
6. інформація про стратегію підприємства;
7. результати оцінки обраної стратегії та виявлення в ній «вузьких місць».

Наступною здійснимо розробку плану (або бюджету) грошових надходжень і витрат підприємства (таблиця 3.6).

Він відображає результати узгодження в часі надходжень коштів на рахунки підприємства і виплати коштів (може бути складений з розбивкою надходжень і витрат грошей за місяцями, декадами і навіть тижнями).

Це оперативний фінансовий план, який дає можливість фінансовим менеджерам постійно контролювати ліквідність підприємства. У нашому випадку план буде складений на рік у цілому. Необхідно звернути увагу, що

наявні грошові кошти на початок кожного року – це наявні грошові кошти на кінець попереднього року.

Таблиця 3.6

Бюджет грошових надходжень і витрат ТОВ «Татиус» у 2020 р.

Показник	2020
1. Наявні грошові кошти на початок року	64,8
2. Грошові надходження, всього	14284,1
У тому числі:	
2.1. Виторг від реалізації продукції	10785,21
2.2. Виторг від реалізації основних фондів	0
2.3. Виторг від реалізації інших активів	0
2.4. Надходження відсотків, виплат	0
2.5. Погашення дебіторської заборгованості	3012,5
2.6. Інші надходження	487,10
3. Усього грошових коштів у розпорядженні (р.1+р. 2)	14349,61
4. Грошові витрати, всього	83660
У тому числі:	
4.1. Придбання виробничих запасів	0
4.2. Придбання устаткування	1200
4.3. Заробітна плата з нарахуваннями	982,4
4.4. Інші прямі витрати	1840,77
4.5. Оплата збуту	3957,2
4.6. Адміністративні витрати	692,8
4.7. Податок на прибуток	0
4.8. Витрати на поповнення резервного фонду	0
4.9. Погашення позик	2674,5
4.10. Інші витрати	121,23
5. Залишок (дефіцит) грошових коштів на кінець року (р.3–р.4)	4170,54

З таблиці 3.6 видно, що товариство за прогнозу значно збільшує свої позитивні грошові потоки. За запропонованого варіанту у 2020 році відбуватиметься збільшення грошових коштів у розпорядженні підприємства до 4170,54 тис. грн.

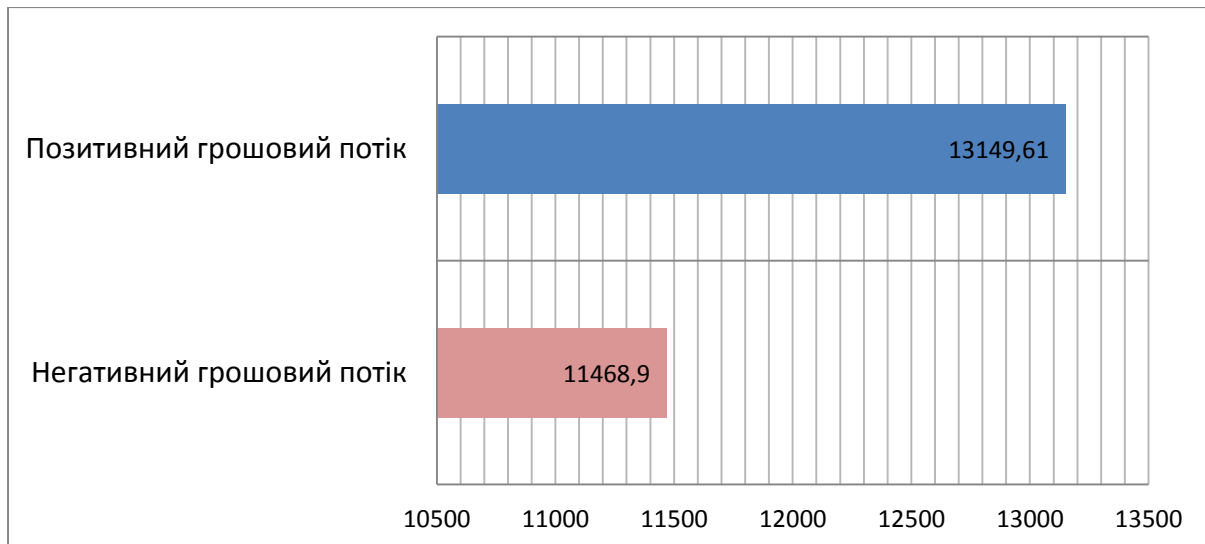

Рис. 3.2. Прогноз грошових потоків ТОВ «Татиус» на 2020 р.

З таблиці 3.6 ми бачимо, що різниця між залишком коштів на початок та на кінець року дуже велика. Проте ТОВ «Татиус» не варто накопичувати грошові кошти в подальшому. Ми побачили, що підприємство має змогу отримання позитивного грошового потоку при здійсненні ряду запропонованих вище заходів. Ми рекомендуємо товариству здійснювати інвестиційну діяльність, для примноження прибутку в подальшому. Тому пропонуємо інвестування коштів у власні необоротні активи уже в 2020 році зможуть збільшити прибуток підприємства уже за декілька років.

Розглянемо основні показники щодо ефективності управління грошовими потоками підприємства у таблиці 3.7.

Таблиця 3.7

Основні показники аналізу грошових потоків ТОВ «Татиус» на прогнозний 2020 рік

Показник	2020
Позитивний грошовий потік	13149,61
Негативний грошовий потік	11468,9
Наявні грошові кошти на початок року	64,8
Залишок (дефіцит) грошових коштів на кінець року	2970,54
Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	1,39
Коефіцієнт ефективності грошового потоку	0,41

Отже, підсумовуючи, варто зазначити наступне.

Загалом, на підприємстві ведеться ефективне управління оборотними активами, зокрема товарно-матеріальними запасами, грошовими коштами та дебіторською заборгованістю.

Провівши розрахунки, ми побачили, що рекомендації є економічно ефективними, це в свою чергу приведе до збільшення прибутків та покращення показників ефективності управління грошовими потоками.

Розробивши прогнозний баланс та звіт про фінансові результати на 2020 рік, ми побачили, що підприємство закінчить ці роки з прибутками. Кредиторська заборгованість буде погашена за рахунок коштів, які накопичилися у нерозподіленому прибутку та за рахунок повернення частини своєї дебіторської заборгованості.

В плані удосконалення управління дебіторською заборгованістю ми запропонували змінити політику компанії на надання товару в товарний кредит та почати працювати з дебіторами. Ми пропонуємо застосовувати ABC-аналіз для аналізу 20% дебіторів, які приносять 80% прибутку. Також для оптимізації управління дебіторською заборгованістю ми скористалися послугами ТОВ «Факторинг Фінанс», за рахунок чого нам вдалось вивільнити значну частину готівки, і за рахунок цього частково покрити наші поточні зобов'язані, які з роками все накопичувались і збільшувались.

Розробивши прогноз руху грошових коштів на 2020 рік ми дослідили наскільки впровадження проєкту вплине на грошові кошти компанії. Також з цією метою ми розрахували деякі прогнозні показники ефективності управління грошовими потоками. Розрахунки показали, що відслідковується позитивна динаміка в 2020 році за ефективність дещо зростає. Отже, якщо підприємство буде дотримуватися наших рекомендацій щодо прогнозу, то ще більше покращить своє становище на внутрішньому та зовнішньому ринках та збільшить обсяги реалізації та отримає більші прибутки в 2020 році.

Отже, в процесі фінансового аналізу підприємства нами було обрано наступні стратегічні заходи для підвищення його показників оцінки фінансового стану та оптимізації грошових потоків в прогнозованому 2020 році:

1) З метою збільшення обсягів грошових коштів учасниками товариства було прийнято рішення залучення пайового капіталу учасників ТОВ у розмірі 1311,2 тис.грн .

2) З метою підвищення ліквідності: продаж частини дебіторської заборгованості у розмірі 3110 тис. грн., збільшення обсягів грошових коштів на потреби компанії.

3) З метою підвищення прибутковості вирішено запровадити систему підвищення ефективності витрат, за рахунок якої зменшити витрати на збут на 31% шляхом зміни обслуговуючої компанії(витрати на рекламу) та за рахунок відмови від витрат на відрядження закордон працівників відділу збуту, також за рахунок зміни компанії на «OL-B Group» збільшити отримати більше клієнтів, що в свою чергу збільшить обсяг виручки від реалізації до + 35% і дозволить отримати більший чистий прибуток від операційної діяльності. Також запропоновано за рахунок отриманого прибутку частково профінансувати покупку основних засобів на суму 1200 тис. грн.

На основі вищезазначених операцій було складено прогнозовану структуру балансу.

Отже відбулись такі зміни в структурі балансу:

1) Зміна СК підприємства на сумму 1311,2 тис.грн.

2) А: ГК ↑1311,2 тис.грн П:СК↑ 1311,2 тис. грн.;

3) Продаж дебіторської заборгованості на сумму 1513,5 тис.грн

А: ДебЗ за тов., роб, посл. ↓3012,5, ІДЗ ↓97,4 ГК↑3050,19 тис.грн

П:НП↓ 59,71 тис.грн

4) Продаж запасів (готової продукції) у розмірі 11,4 тис. грн..

А: ГК ↑ 11,4 тис грн.. ГП ↓ 11,4 тис. грн.

5) Погашення кредиторської заборгованості у розмірі 2674,5 тис.грн

А:ГК↓ 2674,5 тис. грн. П:КЗ ↓ 2674,5тис.грн

6) Реалізація послуг (отримання прибутку) від основної діяльності у розмірі 2945,84 тис. грн..

А: ГК ↑ 2407,15 тис.грн, ДЗ ↑ 538,69 П: НП ↑ 2945,84 тис.грн

7) Амортизація основних засобів

А: ОЗ ↓ 502 тис. грн. НП ↓ 502 тис. грн.

8) Покупка основних засобів

А: ОЗ ↑ 1200 тис. грн. ГК ↓ 1200 тис. грн.

Після впровадження запропонованих заходів на основі прогнозного балансу переглянемо структуру активів і пасивів.

Таким чином, обсяги виробничих запасів за оптимістичного запропонованого прогнозу зменшилися в порівнянні з 2019 р., оскільки значно зросла їх оборотність та зменшився термін їх зберігання на складі.

У зв'язку зі змінами, що заплановані у вищезазначених підходах, а саме у статтях активів балансу доцільним є визначення його нової структури. Тобто наскільки дієвим виявилися планові заходи та до яких результатів призвели. На основі додатку Д, а саме таблиці Д.1.

Для цього відобразимо наявні дані на рисунку 3.3.

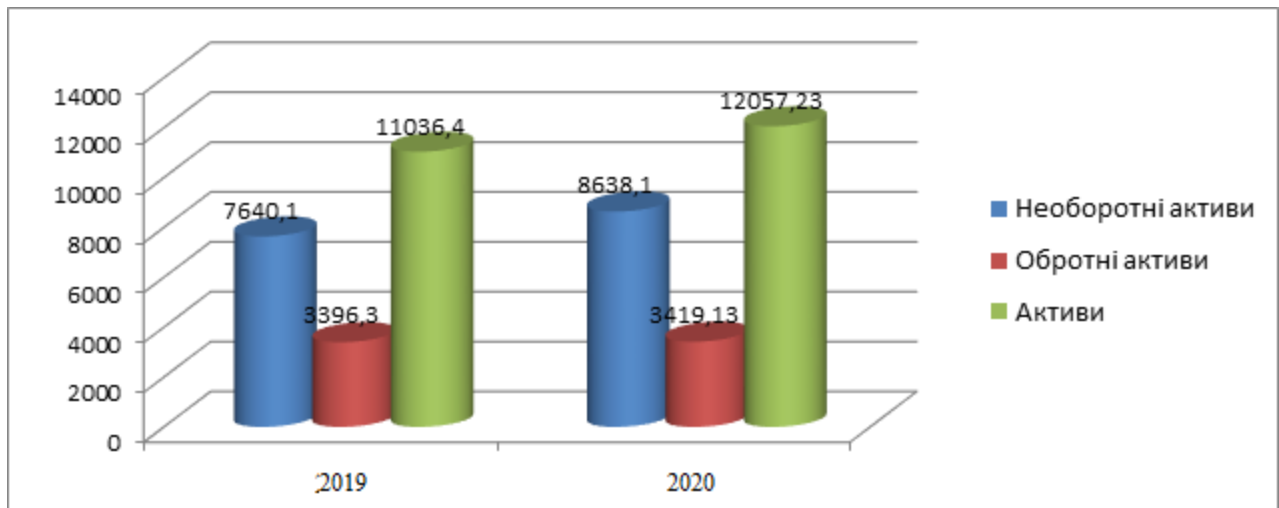

Рис. 3.3. Дійсна та прогнозована абсолютна величина активів ТОВ «Татиус» за 2019-2020 рр. тис. грн

Таким чином, з отриманих даних чітко простежується зміна структури активів підприємства в сторону зростання оборотної їх складової за прогнозу. Для більшої наочності розглянемо вищезазначені дані на рисунку 3.4.

Зокрема, частка необоротних активів збільшилась до 72 % у 2020 р., за що було спричинене, було спричинено покриттям дебітор покупкою основних засобів, для подальшої здачі їх в оренду, також зміни відбулися за рахунок покриття дебіторської заборгованості, відповідно до запропонованих підходів.

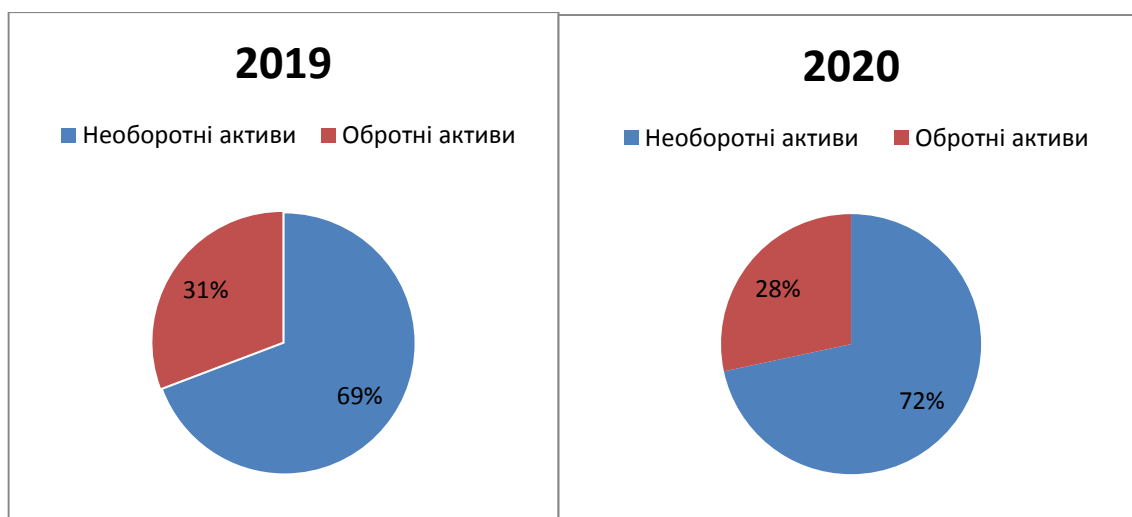

Рис. 3.4 Структура активів ТОВ «Татиус» за 2019 та прогнозний 2020 рр.

Натомість відбувалося відповідне зменшення оборотних активів до 28 % у 2020 р. Це в свою чергу пов'язано зі зменшенням тієї ж дебіторської заборгованості (для прискорення руху грошових потоків та скорочення періоду інкасації дебіторської заборгованості), при вагомому збільшенні грошових коштів. Таким чином, планова реструктуризація підприємства може призвести до зміни управлінської, маркетингової, збутової системи, також системи оплати праці та зміни структури активів і джерел їх фінансування. Тепер розглянемо планову та дійсну структуру пасивів підприємства (рис. 3.5).

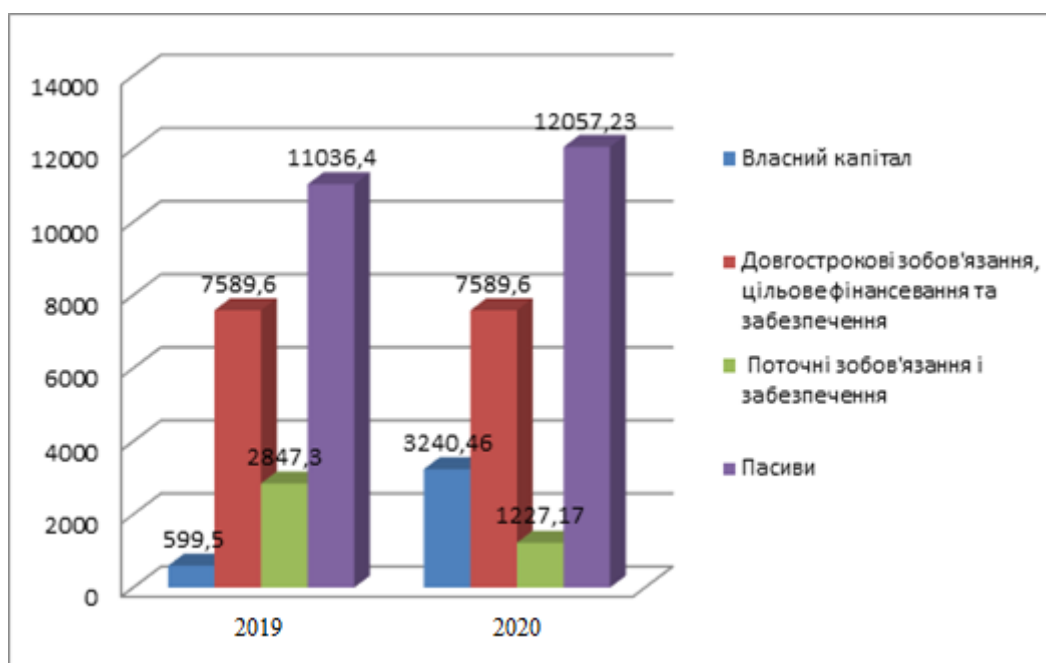

Рис. 3.5 Дійсна та прогнозована абсолютна величина пасивів ТОВ «Татиус» за 2019-2020 рр. тис. грн.

Таким чином, з отриманих даних чітко простежується зміна структури активів підприємства в сторону зростання оборотної їх складової за прогнозу. Для більшої наочності розглянемо вищезазначені дані на рисунку 3.6.

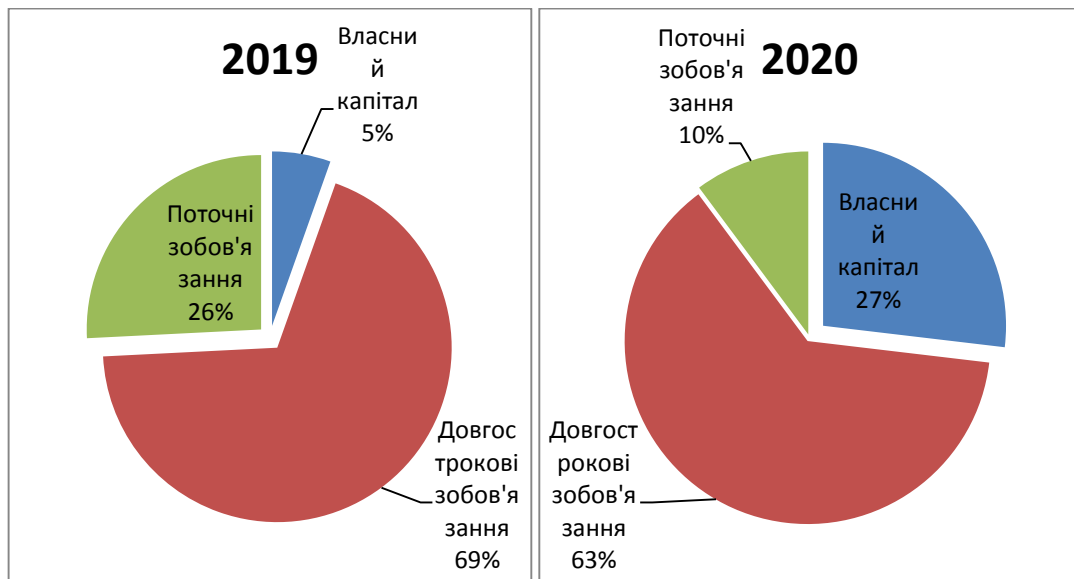

Рис.3.6 Структура пасивів ТОВ «Татиус» за 2019 та прогнозний 2020 рр.

Зокрема, частка власного капіталу збільшилася до 27 % у 2020 р., що було спричинено збільшенням нерозподіленого прибутку та збільшенням обсягу зареєстрованого капіталу. Частка поточних зобов'язань зменшилась із 26% до 10% за рахунок покриття поточних зобов'язань та швидшим темпом покриття у 2020 році. Також відбулося відповідне зменшення довгострокових зобов'язань до 63 % у 2020 р. Це в свою чергу пов'язано зі збільшенням валюти балансу, оскільки довгострокові зобов'язання в абсолютному значенні не змінилися.

На основі складеного прогнозного балансу розрахуємо основні показники ліквідності та порівняємо їх з показниками минулого року.

Необхідність аналізу стану ліквідності підприємств у ринкових умовах зумовлюється насамперед тим, що жодне з них у цих умовах не гарантоване від банкрутства, тобто становища, коли воно не може розрахуватися за своїми боргами і зазнає фінансового краху.

Розглянемо зміну в показниках ліквідності. Аналіз ліквідності як уже було сказано в розділі I здійснюється за допомогою показників: коефіцієнта абсолютної ліквідності, коефіцієнта швидкої ліквідності, коефіцієнта покриття. (рис. 3.7).

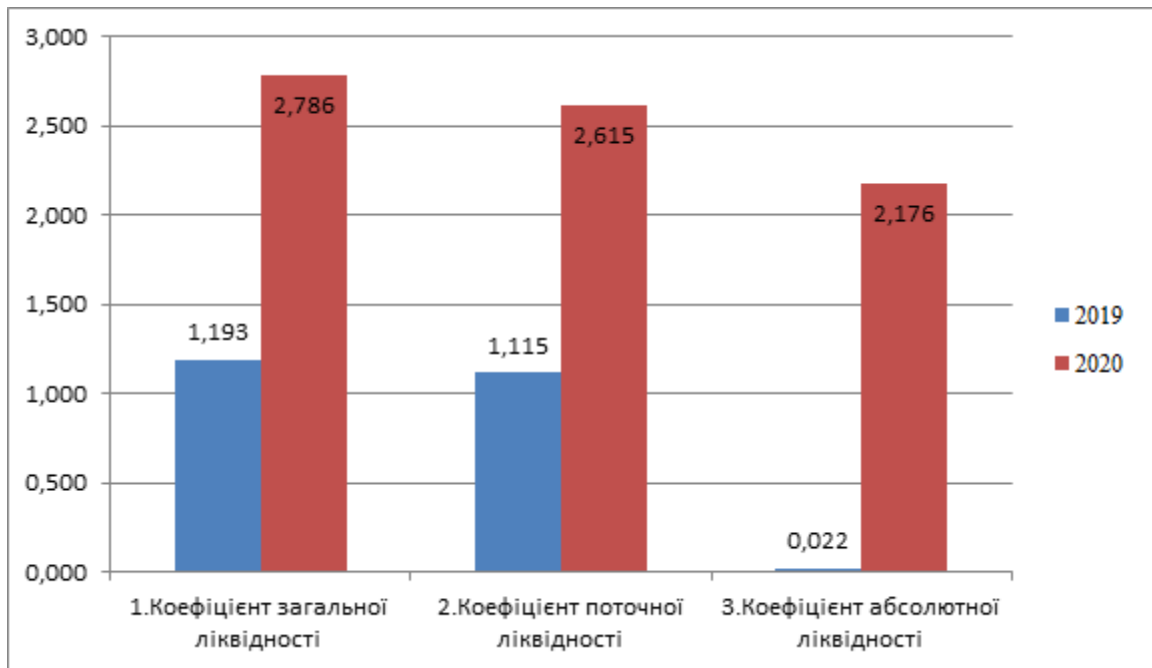

Рис. 3.7 Динаміка показників ліквідності ТОВ «Татиус» у 2019 та прогнозованому 2020 рр.

Отже, у порівнянні з 2019 роком ситуація стабілізувалась та в перспективі можна буде побачити збільшення усіх трьох показників ліквідності. Основним чинником зростання показників ліквідності стало накопичення найбільш ліквідних активів – коштів у національній валюті. Як ми бачимо по рисунку коефіцієнт загальної ліквідності зріс до 2,78 п., показник поточної ліквідності з 1,115 до 2,615 п., та показник абсолютної ліквідності до 2,17 п.

Такі зміни є позитивними для підприємства, оскільки підвищення проаналізованих показників говорить про покращення фінансового стану підприємства, уникнення загрози неплатоспроможності підприємства.

Тепер детальніше розглянемо показники фінансової стійкості після запропонованих управлінських рішень, котрі були обраховані на основі прогнозованого балансу (рис. 3.8).

Проаналізувавши показники минулого і планового періодів бачимо, що співвідношення зменшується, що говорить про зменшення позикових коштів та збільшення власного в структурі капіталу підприємства. Це, в свою чергу, зменшує залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування його діяльності і, відповідно, збільшує маневреність власних коштів, на основі чого

можна сказати, що впроваджені заходи позитивно вплинули на структуру капіталу.

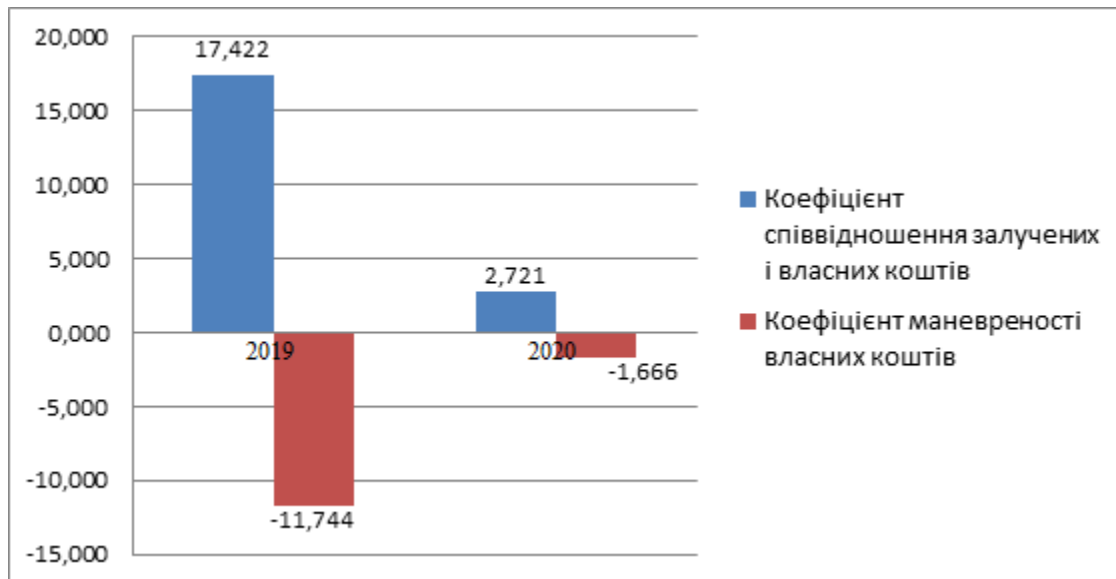

Рис. 3.8. Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «Татиус» у 2019 та прогнозованому періоді.

Серед показників фінансової стійкості варто звернути увагу і на коефіцієнт автономії та ефективності використання власних коштів (рис. 3.9).

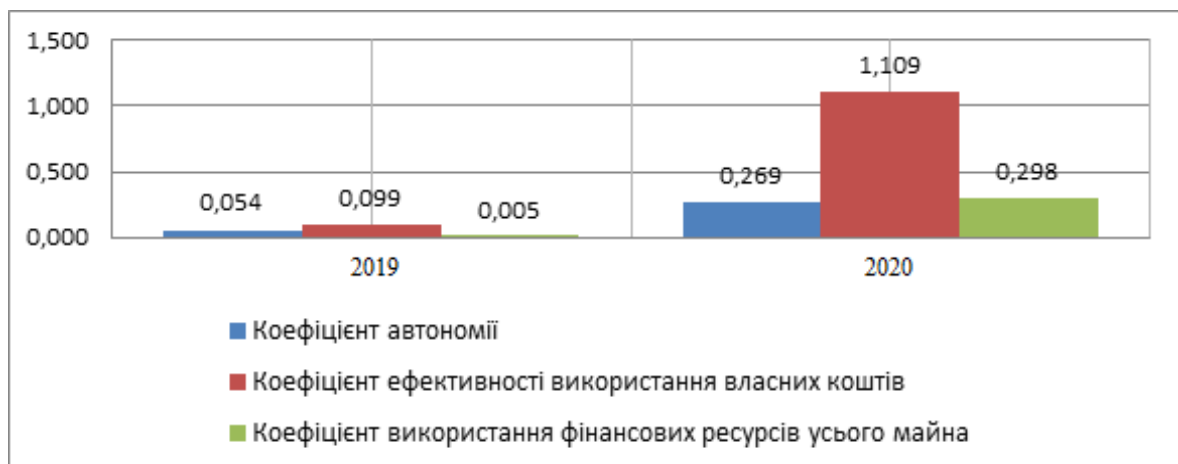

Рис.3.9 Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «Татиус» у 2019 та прогнозованому періоді

Як ми бачимо з рисунка, Визначивши вплив від запроваджених заходів на показники ліквідності та фінансової стійкості, варто розглянути також його здатність генерувати прибуток. У цьому зв'язку розглядається такий аспект діяльності підприємства як рентабельність (прибутковість) (рис. 3.10). Це і якісний, і кількісний показник ефективності діяльності всякого підприємства.

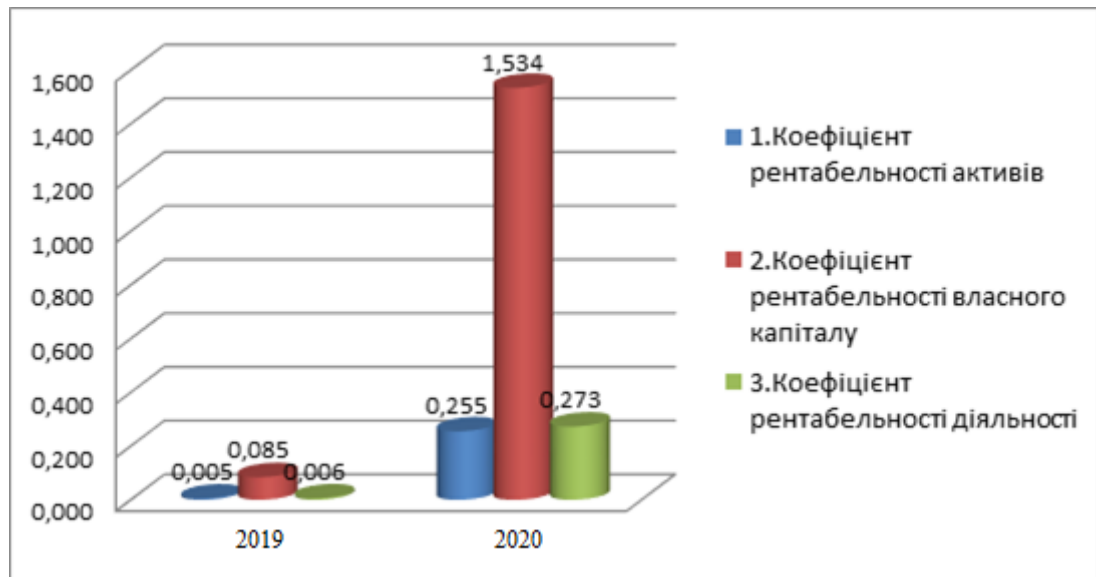

Рис. 3.10 Динаміка показників рентабельності ТОВ «Татиус» у 2019 та прогнозованому періоді.

Коефіцієнт рентабельності активів (економічна рентабельність) характеризує у розглянутому періоді рівень прибутку, що створюється, а в плановому періоді створюватиметься всіма активами підприємства, які перебувають у його використанні згідно з балансом (плановим балансом).

Щодо порівняння динаміки цього коефіцієнта, то можна сказати, що рентабельність активів планується збільшити до 0,255 в плановому періоді, про що говорить розрахунок. Основними чинниками збільшення прибутковості діяльності підприємства мають виступити зменшення дебіторської заборгованості, часткове погашення зобов'язань підприємства, придбання основних засобів, внаслідок чого будуть створені додаткові кошти, які можна спрямувати на збільшення обсягів виробництва товарів (надання послуг), територіальне розширення діяльності підприємства, покращення якості товарів (послуг) з одночасним підвищенням цін.

Описані зміни вплинуть також і на коефіцієнт рентабельності діяльності: збільшення обсягів реалізації товарів (послуг), підвищення їх якості і вартості сприятимуть зростанню доходів від реалізації, що, за інших незмінних умов, покращить фінансовий результат діяльності підприємства.

Зростання рентабельності власного капіталу зумовлене нарощуванням більше, ніж в 5 разів обсягу власного капіталу підприємства, що зменшить

фінансове навантаження, сприятиме покращенню платіжної дисципліни підприємства.

Оптимізувавши грошові потоки від операційно діяльності розрахуємо у таблиці 3.8 показники, які будуть характеризувати ефективність змін за спрогнозованими балансам та звітами про рух грошових коштів.

Таблиця 3.8

Розрахунок прогнозних показників ділової активності ТОВ «Татиус» на
2019 та прогнозний 2020 р.

Показник та формула розрахунку	2019	2020
1.Коефіцієнт оборотності активів ЧВ/Вал.Балансу	0,86	0,93
2.Коефіцієнт оборотності оборотних засобів $K_{ооз} = ЧВ / ОбА$	1,32	3,16
3.Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості $Кодз = ЧВ / ДЗ$	2,86	5,91
4.Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості $Кокз = Собівартість / КЗ$	3,47	5,66
5.Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів $Кобз = Собівартість / Запаси$	17,00	358,73
6.Коефіцієнт оборотності основних засобів $Кобоз = ЧД / Перв.варт$	1,64	1,59
7.Коефіцієнт оборотності власного капіталу $Ковк = ЧД / ВК$	13,88	2,63
8.Темп оборотності дебіторської заборгованості $Тобдз = 360 / Кодз$	126	61
9.Темп оборотності кредиторської заборгованості $Токз = 360 / Кокз$	104	64
10.Темп оборотності основних засобів	219	227
11.Темп оборотності запасів $Тобз = 360 / Кодз$;	21	1
12. $R_{OA} = ЧП / ОА$	0,015	0,864
13.ОЦ(операційний цикл) $ОЦ = Тодз + Тоз$	345	288
14.ФЦ(фінансовий цикл) $ФЦ = ОЦ - Токз$	242	224

Так ми бачимо, що за оптимістичних прогнозів коефіцієнти оборотності як дебіторської, так і кредиторської заборгованості зростають, що є досить позитивним знаком, щодо впровадження запропонованих нами пропозицій. Коефіцієнт обертання дебіторки перевищує коефіцієнт обертання кредиторки, що також є позитивним ефектом. Зростає тільки термін обертання запасів, проте при розрахунку операційного циклу значення все рівно покращуються.

Фінансовий цикл підприємства є додатнім і в 2019 і в прогнозованому 2020 році.

В результаті впроваджених заходів змінилися і показники, що характеризують грошові потоки, зміну яких унаочнено на рис. 3.11.

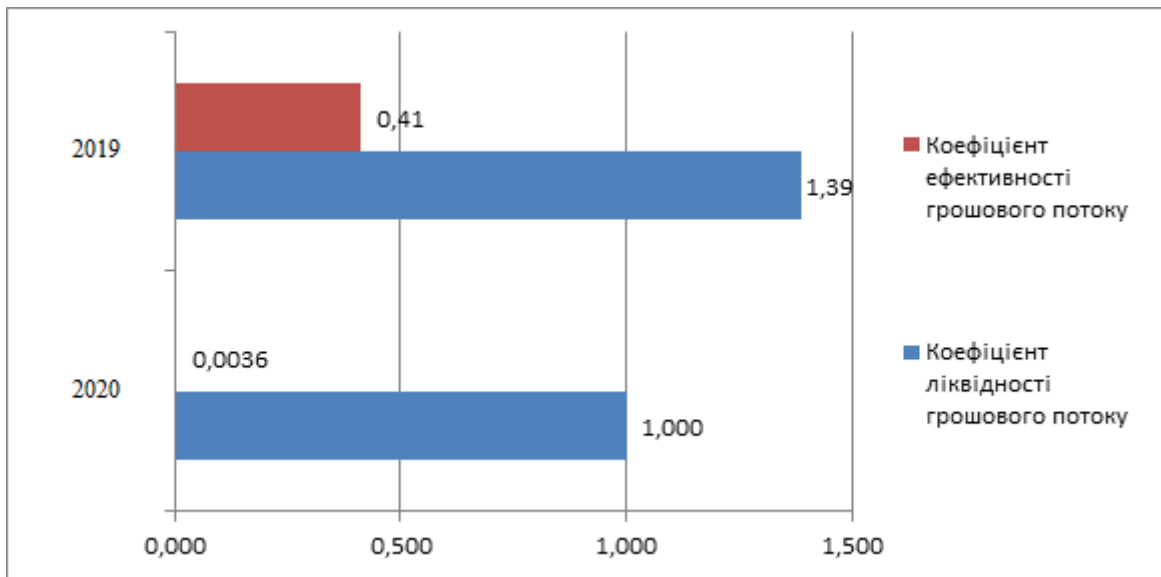

Рис. 3.11 Динаміка показників, що характеризують грошові потоки ТОВ «Татиус» у 2019 та прогнозованому періоді.

Як видно з рисунка, ефективність грошового потоку збільшилась, що говорить про покращення ситуації на підприємстві. Ліквідність грошового потоку також зросла, що говорить про те, що нам вдалося покращити ситуацію на підприємстві та оптимізувати грошові потоки.

Необхідно зазначити, що в процесі дослідження заходів щодо оптимізації грошових потоків підприємства, очевидною стала потреба у виробленні єдиної оптимізаційної моделі, яка б задовольняла управлінським цілям, дозволяючи оптимізувати прибутковість і рентабельність підприємства, зі збереженням поточного і абсолютного рівня ліквідності його активів і завдання раціоналізації витрат і надходжень грошових коштів підприємства з метою забезпечення достатнього і безперебійного фінансування його операційного циклу тощо.

Подальшого дослідження потребує розробка механізмів фінансового регулювання і контролю діяльності підприємств в межах управління грошовими потоками підприємства.

Зменшення негативного впливу кризових явищ на господарську діяльність економічних суб'єктів у значній мірі залежить від здатності суб'єктів господарювання діагностувати кризовий стан та вміння розробляти й реалізовувати ефективні антикризові стратегії.

Аналіз і оцінка господарського ризику потребує значних трудових і фінансових витрат, інтегральні ж моделі є порівняно дешевшим і простішим

методом експрес-аналізу ризику, що дозволяє отримати попередні оцінки ризику банкрутства.

Найбільш поширеними методиками прогнозування ризику банкрутства, використовуваними у розвинених економіках, є моделі, розроблені відомими економістами Е. Альтманом, Р. Тафлером, Р. Лісом та Г. Спрінгейтом.

Частіше за все у науковій літературі згадується саме модель Е. Альтмана, однак дослідження можливості її застосування у вітчизняній економіці показали низьку точність даної моделі навіть при заново розрахованих коефіцієнтах вагомості.

Тому у нашій роботі ми маємо на меті використати для діагностики кризового стану та загрози банкрутства модель А. В. Матвійчука (3.3), яка найбільш адекватно характеризує існуючий фінансово-економічний стан підприємства, оскільки вона була розроблена саме для українських підприємств із урахуванням специфіки економіки перехідного періоду та функціонування економічних суб'єктів у таких умовах.

$$ZM=0,033X1+0,268X2+0,045X3 - 0,018X4 - 0,004X5 - 0,015X6+0,702X7, (3.3)$$

де $X1$ – оборотні активи/необоротні активи;

$X2$ – чистий дохід від реалізації/поточні зобов'язання;

$X3$ – чистий дохід від реалізації/власний капітал;

$X4$ – баланс/чистий дохід від реалізації;

$X5$ – (оборотні активи-поточні зобов'язання)/ оборотні активи;

$X6$ – (довгострокові зобов'язання + поточні зобов'язання)/баланс;

$X7$ – власний капітал / (забезпеченість наступних витрат і платежів + довгострокові зобов'язання + поточні зобов'язання)

Згідно даної методики, якщо $ZM > 1,104$ свідчить про задовільний фінансовий стан і низьку ймовірність банкрутства (чим вище значення ZM , тим стійкіше становище компанії). Якщо $ZM < 1,104$, виникає загроза фінансової кризи (зі зменшенням показника ZM збільшується загроза банкрутства).

Розрахуємо значення даного показника на 2019 та прогнозований роки (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Значення коефіцієнтів за моделлю Матвійчука А. станом на 01.01.2020 та на основі прогнозних рішень

	2019	Прогнозний 2020
x1	0,444536	0,39582
x2	2,802866	8,788685
x3	13,31209	3,328296
x4	1,382904	1,117941
x5	0,161646	0,641087
x6	0,94568	0,731243
x7	0,05744	0,367534
ZM	1,393851	2,764493

Таким чином, результати розрахунків засвідчують про відсутність загрози фінансової кризи підприємства в плановому періоді. Порівняно з 2019 роком, показник планового періоду збільшився, що говорить про зменшення можливості банкрутства для нашого підприємства.

На основі проведених розрахунків можемо зробити висновок: ТОВ «Татиус» може здійснювати свою діяльність ефективніше, результатом чого є розрахунки, наведені в підпункті.

В той же час, розраховані у 2019 та попередніх роках показники ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості, не відповідають рекомендованим значенням, що свідчить про існування певних проблем на підприємстві. За таких умов необхідним є вжиття окремих заходів для покращення фінансового стану підприємства, підвищення його можливостей розраховуватись за зобов'язаннями, уникнення банкрутства, розробка ефективної політики управління грошовими потоками підприємства.

Нами було запропоновано комплекс заходів, що включає в себе такі складові:

- 1) Для забезпечення більшої ліквідності запропоновано профінансувати дебіторську заборгованість за рахунок факторингових послуг, цим самим збільшити обсяг грошових коштів на підприємстві, відмови від

подального надання поворотної фінансової допомоги, що відображається в довгострокових фінансових інвестиціях.

- 2) Для підвищення показників фінансової стійкості враховано залучений учасниками товариства статутний капітал, погашення частини поточних зобов'язань (кредиторська заборгованість) за рахунок отриманих коштів за допомогою факторингу дебіторської заборгованості, та реалізація заходів, що сприяють нарощенню нерозподіленого прибутку, що в свою чергу збільшує обсяг власного капіталу ТОВ «Татиус».
- 3) Для оптимізації грошових потоків підприємства та збільшення обсягу прибутку, та як наслідок збільшення рентабельності підприємства, нами пропонується переглянути склад витрат на збут та змінити політику ведення рекламної кампанії, змінити компанію, що обслуговує на даний момент ТОВ «Татиус» та за рахунок здійснення ефективної маркетингової політики в галузі збуту послуг, що в свою чергу, принесе компанії більше клієнтів, а також диверсифікації асортименту шляхом внесення до переліку взаємодоповнюючих та взаємозамінних послуг, разом з розширенням регіону збуту підприємство отримає можливість максимізувати прибуток.
- 4) Для покращення показників ділової активності, забезпечення часткової або повної передоплати за надані послуги, що користується високим попитом на ринку, скорочення строків надання товарного (комерційного) кредиту покупцям; прискорення інкасації простроченої дебіторської заборгованості та збільшення за рахунок впроваджених заходів всіх показників.
- 5) За рахунок впровадження всіх вищезазначених заходів нами було покращено показник ймовірності банкрутства, що ще раз говорить про ефективність запропонованих управлінських рішень.

Отже, якщо підприємство буде дотримуватися наших рекомендацій щодо запропонованих управлінських рішень, то ще більше покращить показники, що характеризують його діяльність, оптимізує грошові потоки, становище на внутрішньому ринку та збільшить обсяги реалізації та отримає більші прибутки в 2020 році.